PIV 1399

Biblioteca Bucureștilor

4
Aprilie
2012

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREŞTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU

J. 35185

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

GAVRIL MUSICESCU

1847 – 1903

165 de ani de la naştere

Ramura cea mai importantă a creației lui Gavril Musicescu rămâne muzica pentru coruri. Din prelucrările de muzică populară, amintim: **Răsai lună, Stejarul, Nevasta care iubeşte, Dor, dorule, Stăncuța, Moş bătrân, Baba şi moşneagul, Ileana** *etc. Senină, tema ce se desprinde din discursul muzical al compoziției* **Stejarul** *a fost întrebuințată, cu mult efect, şi de către George Enescu, în Rapsodia I pentru orchestră, câştigând o mare popularitate în lumea întreagă. De asemenea, compoziția* **Moş bătrân,** *cu caracter satiric, a inspirit, cu versurile sale, pe Mihail Jora în poemul coral* **Moşul.** *Un loc important în creația lui Musicescu îl ocupă şi ciclul de coruri cunoscute sub sub numele de* **Coruri patriotice,** *care, prin conținutul lor, reprezintă un elogiu adus libertății. Aşa sunt:* **Acum ora sună, Moartea vitează, Oşteanul român, Hora junilor.**

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

SUMAR / CONTENTS

RĂSFOIRI / *EXCERPTS*

Gheorghe VLĂDUȚESCU- *Ființa și limita* / *Beings and limits* / 2

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ / *THE BYGONE BUCHAREST*

Ionel IONIȚĂ– Manuc Bei – Măturii și documente / *Manuc-Bei – proofs and documents* / 3

Virgiliu Z. TEODORESCU – Cărți poștale comentate, din colecțiile BMB (IX) / *Remarks on some postcards, from the Metropolitan Library of Bucharest (IX)* / 3

Manuc – diplomat, negustor și bancher / *Manuc – diplomat, merchant and banker* / 4

Călin HENTEA – Jurnal subiectiv. Secvențe bucureștene (VI). „Umbra lui nea Nicu la Paris" / *Subjective diary. Bucharest series (V). "Uncle Nicu's shadow in Paris"* / 5

Georgeta FILITTI – Călători români în străinătate (I). Matyla Ghika (1888-1965) – inginer, diplomat, marinar (I) / *Romanian travelers abroad (I). Matyla Ghyka – engineer, diplomat, sailor (I)* / 6

PATRIMONIU / *PATRIMONY*

Ediții de colecție / *Editions of collection* / 8

AUTOGRAFE CONTEMPORANE / *CONTEMPORANEOUS AUTOGRAPHS*

Paula ROMANESCU – Echivalențe lirice româno-franceze / *Paula Romanescu – Romanian-French lyrical equivalences* / 9

– Anul CARAGIALE / *Caragiale Year* / 10

– Ion Horea în tălmăcirea Paulei Romanescu / *Ion Horea, interpreted by Paula Romanescu* / 11

– Paul Verlaine, în românește de Paula Romanescu / *Paul Verlaine, into Romanian by Paula Romanescu* / 11

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC / *LIBRARIANSHIP MERIDIAN*

Anne Marie AUSTENFELD – Reunificarea virtuală ca viitor pentru „codices dispersi" : practici și standarde create de e-codice – Biblioteca Virtuală a Manuscriselor din Elveția (III). Traducere de drd. Gabriela TOMA / *Virtual reunification, the future for "codices dispersi" : practices and standards created by e-codice – The Virtual Library of the Manuscripts in Switzerland (III). Translation by drd. Gabriela TOMA* / 12

De la New York, o *Lumină Lină* / *From New York, a "Gracious Light"* / 13

Biblioteca Metropolinană sărbătorește Ziua Bibliotecarului / *The Metropolitan Library celebrates the Romanian Librarian's Day* / 14

Ziua Bibliotecarului din România / *Librarian's Day in Romania* / 15

Conferințele Criterion, serie nouă. Tema: Istrate MICESCU / *"Criterion Conferences", the new series. The Theme: Istrate MICESCU* / 16

DACOROMANICA. Biblioteca Digitală a României / *DACOROMANICA. The Digital Library of Romania* / 17

AM PRIMIT, VĂ SEMNALĂM / *WE RECEIVED, WE INFORM YOU*

Spectacolul „O scrisoare pierdută"(1988), Teatrul Mic / *The performance „The Lost Letter", The Small Theatre (1988)* / 18

Vartan ARACHELIAN – Însemnări despre „rezistența prin cultură" / *Notes on „Resistance through culture"* / 19

Lumina românilor din Banatul sărbesc / *"Light" for the Romanians in the Serbian Banat* / 19

ORIZONTURI / *HORIZONS*

Nicolae STAN – Incursiune în sfera publică românească / *About the Romanian public space* / 20

Sfera publică și modelul românesc / *The public space and the Romanian example* / 20

Alexandru Lucian VOINEA – Introducere în filosofia morală a lui Plutarh și Seneca / *Introduction in Plutarch and Seneca's moral philosophy* / 22

Nicolae CONSTANTINESCU – Învierea Domnului din perspectivă etnologică / *Christ's Resurrection from ethnological perspective* / 26

Nicolae LUPU – File din arhiva inginerului Alexandru BORZA: *Comorile Albei* / *From the archive of Alexandru Borza, engineer: "Alba's treasures"* / 27

Ion PETRESCU – Basarabia 200. Memoria pietrelor. Interviu cu istoricul dr. Cristian SCARLAT / *Basarabia – 200. Memory of the stones. Interview with Dr. Cristian Scarlat, historian* / 28

Paul GRIGORIU – Academicianul Nicolae DENSUȘIANU și moștenirea sa spirituală / *Nicolae Densușianu, academician, and his spiritual heritage* / 30

ISTORIA CĂRȚII / *HISTORY OF BOOKS*

55 de ani de la apariția volumului *Sihuri pestrițe*, de Tudor ARGHEZI / *55 years since the publication of the volume "Mixed poems" („Stihuri pestrițe"), by Tudor Arghezi* / 33

IN MEMORIAM

Ion LUCIAN – „Peste blestem și ură – Excelsior" / *Ion Lucian – "Over curse and hate – Excelsior"* / 33

Florin CONSTATINIU – Un OM Mare al istoriografiei românești / *Florin Constantiniu – a Great Man of the Romanian historiography* / 33

– Gânduri la despărțire (Florin ȘINCA) / *Thoughts upon departure* / 35

CATALOG / *CATALOGUE*

Cărți noi primite la redacție / *New books received* / 36

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE / *DAILY CUSTOMS, EVERLASTING FESTIVALS*

David REU – Sanctuarele geto-dacice (II) / *The Getic-Dacian sanctuaries (II)* / 38

CALENDAR CULTURAL / *CULTURAL CALENDAR* – Aprilie / *April 2012* / 39

J 35185

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

RĂSFOIRI

Ființa și *limita*

Acad. Gheorghe VLĂDUȚESCU, filosof

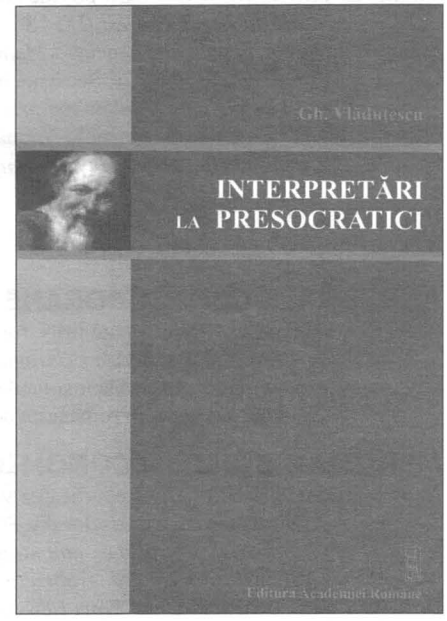

Dacă ființa, *tò on,* ceea-ce-este, adică nominal, chiar, poate fi gândită ca fiind, ceea-ce-nu-este, se înțelege că nu are cum să fie. Întrucât, ontologic, numai ea este gândită ca fiind, cu necesitate este și una, nenăscută și nepieritoare, fără început și fără sfârșit, necompusă și indivizibilă. Dacă neființa ar putea fi gândită ca fiind în conceptul ființei, ar fi altfel, iar dacă nu, altă realitate primă ori, mai curând, și așa și așa. Însă oricum, nici ființa n-ar mai fi termen prim, nici neființa. Amândouă ar trece în condiție secundă, ceea ce și poate fi gândit, dar în ordinea metafizicii.

Că numai ființa este gândită ca fiind, o arată și "semnele" ei care, altminteri, n-ar avea sens. Ce ar mai însemna ilimitarea și necompunerea, ce, îndeosebi, unicitatea, cel dintâi, după logică, semn al ființei?

Apoi, că ființa este și este una, raționamentul cel mai tare urmează "probei mai presus de toate" – *megiston... semeion:* una, nu poate fi gândită decât ca nenăscută și nepieritoare, nesfârșită și peste tot aceeași (B 8). Dar, odată deduse, "semnele" înseși sunt probe pentru faptul de a fi și de a fi ca unu.

Dacă este nesfârșită – nedeterminată – *apeiron, trebuie* să fie una. Altminteri, două, adică, "n-ar mai putea fi nemărginită" – *oúk an dýnaito ápeira einai,* nici ea, nici cealaltă pentru că "una alteia și-ar pune margini" – *áll' ekhoi àn peirata pros àllela* (B 6). Tot asemenea și dacă este nenăscută și nepieitoare și pe de-a-ntregul ea însăși. Dacă ar proveni din ceva și ar pieri în altceva s-ar naște din ce nu este ea și, pierind, în ceea ce nu este ea. Și cum ceea ce este ar pieri și cum ceea ce se naște, deci nu e, ar căpăta ființă? Iar dacă este peste tot aceeași – *pán homoion* trebuie să fie una, altminteri, adică de un fel într-o parte, de altul în alta, mai multă într-un loc, mai puțină în alt loc, ar fi mai multe și încă separate chiar prin determinație.

Ființa deci, cu necesitate, mai înainte de orice, logic, este una. Mai multe, nu numai că s-ar limita unele pe altele dar și toate la un loc și fiecare în parte ar face să fie gândit ca fiind ceea ce nu poate fi gândit, ne-fiind. Căci, parmenidian, neființa nu este și nu poate decât să nu fie. Dacă ar fi, ar fi prin ființă și nu prin sine. Nefiind prin sine, atunci este termen secund. Limitându-se, ceea ce este între "limite" nu poate fi decât ceea ce nu este ființa.

Ontologic, asemenea neființei aceasta prin ființă, limita nu are sens decât prin ilimitație. În urmare, una cu alta nu fac pereche, pe "orizontală" cel puțin. Gândită (instituită) apofatic, ilimitația semnifică însă catafatic, fiind "semn" (atribut) coextensiv și coetern ființei – subiect. Aceasta *fiind,* este ilimitată, ca și nenăscută, nepieritoare, peste tot aceeași. Mai întâi, în întregul ei ființa este ilimitație, pentru că numai este. Apoi, ilimitația, ca transcendentaliile de mai târziu ale scolasticii, este una în toate, fiind prin toate, după cum toate celelalte "semne" sunt prin ea. Cele 30 de "semne" parmenidiene *convertuntur ca ens, unum, aliquid, res...* sunt transcendentale. Unicitatea este și ilimitație, ca și ilimitația unicitate și la fel faptul de a fi al ființei: nenăscută, nepieritoare, întreagă, fără început, fără sfârșit... Așa fiind, în seria "semnelor", fiecare este unu, pentru că este coextensiv ființei. Dar, mai multe fără de limită numerică (dar și două dacă ar fi) ele sunt *determinate.* Și seria este ilimitată, dar ilimitat este și fiecare. Așadar, semnele sunt ilimitate însă determinate. Numai ființa, ca unu, este ilimitată și indeterminată, deopotrivă. *Apeiron* anaximandrian, bunăoară, nominal chiar, era nelimitat – nedeterminat. Asemenea și "ființa" eleaților, nu însă și aceea a filosofiilor pluraliste, neo-eleatice, iar nu posteleatice. Neo-eleatice prin aceea că se supuneau rigorilor canonului parmenidian, cu singura abatere, gândită în felul lui de Parmenides și în felul lui, altul, de Melissos. Însă amândoi, cu același scop: instituirea metafizică a lumii, fie și ficțional. Dar ce nu este ficțional în metafizică?

*

...Ca povestire a unor fapte mirabile, mitul pare a fi în doi timpi: primul este acela al apariției, în timp ce al doilea este legat de rememorarea sa. Cel dintâi este ca "poveste" a lumii, iar al doilea, o povestire a "poveștii" care poate să fie "adevărată" sau nu. "...Minciuni aidoma cu adevărul / știm să rostim, dar când vrem știm să vestim adevărul" (Hesiod, *Theogonia*, v.v. 27-28).

Dar ce este adevărul, și ce este falsul în mit ca povestire a "poveștii" lumii, dacă chiar se poate vorbi de adevăr și de eroare într-o ordine a imaginarului? Corespondenteist, în nici un caz, și aceasta cam la fel cum presupoziția nu are aplicație în ontologie. Aceasta întrucât termenul de referință este instituit în logica identității dintre a fi și a gândi ca fiind. Ca urmare, "adevărul" și "falsul" nu au cum să fie posibile după principiul adecvației dintre lucruri și idei. Ceea ce este în sine este doar presupus prin gândirea sa necontradictorie: acel-ceva-de-unde-vin-toate și-unde-se-și-întorc, așa fiind, trebuie să fie unu, unu fiind este ilimitat, ilimitat fiind este și indeterminat, iar datorită tuturor acestor semne, semata cum le zicea Parmenides, cu necesitate, este nenăscut și nepieritor, fără început și fără sfârșit, simplu și indivizibil, pe scurt, "etern în identitate cu sine prin unitatea – unicitatea formală" – *áll'áuto kath'áuto monoeides aei ón* (Platon, *Symposion*, 211 a)...

Fragment din volumul: *Interpretări la presocratici,* București, Editura Academiei Române, 2011, p. 11

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ

Manuc Bei – Mărturii şi documente

Dr. Ionel IONIŢĂ,
Muzeul Municipiului Bucureşti

Viaţa şi activitatea economică, politică şi diplomatică a lui Manuc Bei sunt strâns legate de istoria Ţării Româneşti din primele două decenii ale secolului al XIX-lea.

În colecţia de documente a M.M.B., personalitatea lui Manuc Bei este bogat ilustrată. Documentele originale (scrisori, rapoarte, note autografe, ciorne ale acestora sau copii realizate de secretarii lui Manuc sau de el însuşi) provin din arhiva de la Hânceşti, unde era conacul lui Manuc Bei.

Sistematizarea fondului documentar Manuc, deţinut de M.M.B., a avut la bază însemnările rezumative referitoare la conţinutul acestora, realizate de regretatul profesor H. Dj. Siruni.

Bogatul fond documentar a stat la baza organizării acestei inedite expoziţii care conturează dimensiunile personalităţii lui Manuc Bei, negustor armean înzestrat cu simţ practic şi diplomatic care se afirmă în viaţa atât de frământată caracteristică sud-estului Europei.

Derulându-şi viaţa cotidiană între Rusciuk, Bucureşti şi Odessa, dar extinzându-şi controlul şi influenţa pe o zonă mult mai mare, între Constantinopol, Petersburg şi Viena, acesta cumpără prietenii, susţinători ori informatori, îmbinând cu abilitate afacerile cu politica, interesele personale cu cele conjuncturale ale ariei în care şi-a desfăşurat activitatea.

Negustor şi zaraf, el va exercita din umbră o influenţă politică cu consecinţe de perspectivă în evenimente majore care în parte s-au derulat pe teritoriul oraşului Bucureşti.

Documentele referitoare la Manuc Bei, ca om de afaceri ,sunt cele legate de comerţ şi cămătărie. Sunt liste de cumpărături, liste de obiecte achiziţionate şi costul acestora, recomandări pentru cumpărarea unor produse, caiete cu afacerile comerciale făcute în unele oraşe (Isaccea, Silistra, Ismail, etc.), liste privind aprovizionarea unor regimente şi cetăţi turceşti, scrisori şi liste cu sume oferite ca împrumut, scrisori de restituire a acestora, liste de debitori, chitanţe.

Documentele ilustrează legături de afaceri cu negustori din principalele centre sud-dunărene din Turcia, Basarabia, Transilvania, Ţara Românească, Moldova, Rusia.

Într-o perioadă de mari frământări politice şi militare, Manuc Bei se afirmă ca un influent om politic şi diplomat. Vasta corespondenţă purtată cu înalte oficialităţi ale Imperiului Otoman, cu domnitori ai Ţărilor Române, precum şi cu demnitari din Rusia evidenţiază simţul practic şi diplomatic cu care era înzestrat.

Pentru a păstra confidenţialitatea rapoartelor, Manuc Bei se folosea de un cifru secret, unul din exponatele de marcă din cadrul expoziţiei.

Alături de multitudinea de documente ce ilustrează personalitatea lui Manuc Bei, expoziţia prezintă numeroase stampe, litografii, hărţi şi planuri, conţinând principalele oraşe şi cetăţi din dreapta şi stânga Dunării, cu care avea contracte comerciale sau în care a locuit într-o anumită perioadă a vieţii atât el, cât şi familia sa.

Interesant este planul moşiei de la Hânceşti, unde Manuc şi-a construit un frumos conac, ca şi planul oraşului pe care dorea să îl construiască pe moşia de la Reni, lângă Chişinău...

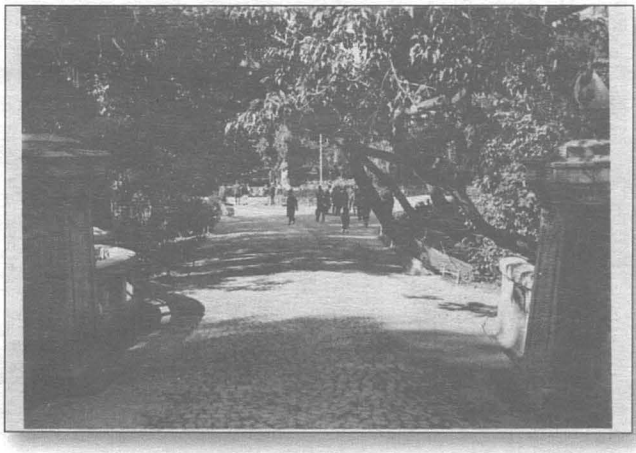

Inventar 4/67 Carte poştală ilustrată alb negru, având imprimat pe verso textele: CARTE POSTALE BUCUREŞTI VEDERE DIN CIŞMIGIU Colecţia „Parcuri şi Locuri de Odihnă din România" Foto Norland, Bucureşti Reprod. oprită şi menţiunea cu creionul: 0017, SE 29 1925/40 şi imprimarea ştampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu", Inventar nr. 4/67. Dimensiuni: 8x11,2 cm. Noua evidenţă: 0749

Fotografia a fost realizată vara de pe podul de beton peste apa Lacului Cişmigiu cu deschidere spre zona în care sunt amplasate simbolurile: Monumentul Eroilor francezi şi Monumentul George Panu.

Cărţi poştale comentate, din colecţiile BMB (IX) – Prof. Virgiliu Z. Teodorescu

Inventar 2/180 Nr. 16 Carte poştală ilustrată sepia, având imprimat textul: Bucureşti – Grădina Cişmigiu – (Monte Carlo). Pe verso menţiuni cu creionul: 0020, SE 68 b 1910/16 1936 şi imprimarea ştampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu", Inventar nr. 2/180 Nr. 16. Dimensiuni: 8,7x13,7 cm. Noua evidenţă: 0746

Fotografia a fost realizată vara, surprinzând insula pe care se aflau pavilionul restaurantului „Monte Carlo". Construcţie din lemn a fost înlocuită de clădirea concepută de arhitectul Ion Mincu.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Manuc – diplomat, negustor şi bancher

Deopotrivă diplomat, negustor şi bancher, Manuc Bei, pe numele său adevărat Emanuel Mârzian (1769-1817), este unul dintre personajele publice cele mai controversate ale epocii sale. Născut la Rusciuc (azi Ruse, Bulgaria) într-o familie mixtă (tatăl armean, mama turcoaică), Manuc este iniţiat de tânăr în tainele negustoriei, călătorind, din adolescenţă, în Ţările Române, prilej cu care învaţă şi limba locală. Curând se implică şi în politică, împrumutând cu bani pe puternicii vremii, de la Paşa din Rusciuc la Constantin Ipsilanti, domnul Ţării Româneşti, care îi şi acordă titlul boieresc de *serdar* (în 1802), apoi pe acela de *paharnic*.

În 1803, la vârsta de 34 de ani, „Manuci" figura ca „mare boier şi proprietar" în Valahia, fiind şi administrator al minelor de sare. În acelaşi an, începe construcţia hanului ce îi poartă şi azi numele, după ce anterior cumpărase o vie pe dealurile Bucureştilor şi o moşie de 700 de *stânjeni,* la Floreşti.

Războiul ruso-turc (1806-1812) îl proiectează pe Manuc Bei în centrul evenimentelor politice, în calitate de „mijlocitor devotat" al sultanului Selim al III-lea şi al domnitorului Constantin Ipsilanti. Bogat şi abil, Manuc Bei îl sprijină băneşte pe Marele Vizir Mustafa Biractar, mijlocind transmiterea de informaţii preţioase către comandamentul rusesc. În aceste condiţii, este însărcinat să poarte negocieri de pace, fiind numit de către turci „Prinţ Onorific al Moldovei" şi „Dragoman (translator oficial) Imperial", ambele având caracter privat, dar cu totul avantajoase în plan financiar. Între 1809-1813 cumpără întinse moşii şi sate în judeţele Ilfov şi Prahova, inclusiv Munţii Clăbucet şi Piscul Câinelui, respectiv zona dinspre Sinaia a Munţilor Bucegi.

Ulterior, considerat trădător de către turci, se refugiază la Sibiu (în 1813), lăsându-şi familia ostatecă în ţară. Mai târziu obţine cetăţenia rusă şi se stabileşte la Hânceşti, lângă Chişinău, unde moare, în 1817, în împrejurări neobişnuite (cade de pe cal, deşi era cunoscut ca un călăreţ desăvârşit).

Amănunte despre conacul şi moşia de la Hânceşti, judeţul Lăpuşna, aflăm dintr-o scrisoare semnată de un anume Boris Macarenco, cetăţean basarabean, care relatează împrejurările în care ostaşii sovietici devastează castelul, devenit unitate militară în 1940, în căutarea prezumptivei „averi" a lui Manuc Bei. De altfel, zvonuri despre această avere vor reveni periodic în presa de peste Prut (inclusiv recent, o agenţie locală de ştiri insera o asemenea informaţie – n.a.).

Iată, pe scurt, relatarea lui Boris Macarenco, publicată în volumul *Manuc Bei* (Bucureşti, Muzeul de Istorie al Municipiului Bucureşti, 2005, p. 9): „Am rămas uimit când am văzut soldaţii cum desfăceau cu rângi şi ciocane plăcile de marmură de pe mormintele din cimitir… Concluzia părinţilor mei este că ruşii căutau podoabele de aur care, după obiceiul marilor familii boiereşti, se puneau în morminte odată cu decedatul… În iunie 1941 toţi militarii au părăsit castelul lui Manuc, pe care l-au incendiat şi l-au aruncat în aer, odată cu moara de ulei şi fabrica de spirt…"

Astăzi, *Hanul lui Manuc,* construcţie emblematică a vechiului Bucureşti, restaurat între 1966-1970, stă mărturie a unei epoci deopotrivă furtunoasă şi pilduitoare.

(*CRONICAR*)

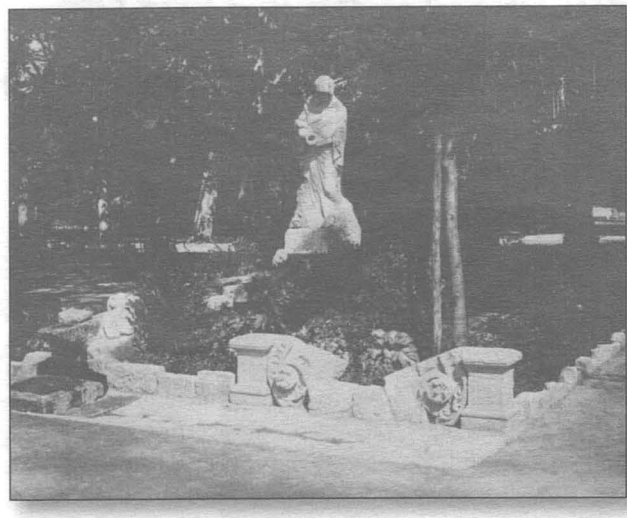

Inventar 4/39 Carte poştală ilustrată alb negru, având imprimat pe verso textele: CARTE POSTALE BUCUREŞTI VEDERE DIN CIŞMIGIU Fotografie N.I. Norland, Bucureşti (România) REPRODUCEREA OPRITĂ menţiuni cu creionul: 0015, SE 58 1925/40 şi imprimarea ştampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu", Inventar nr. 4/39.
Dimensiuni: 8,3x11,3 cm.
Noua evidenţă: 0751

Fotografia a fost realizată vara în zona Pavilionului de Muzică, a Buturugii, a porumbeilor, având în prim plan compoziţia sculpturală „Izvorul Sissi".
A fost modelată de artistul plastic Ioan C. Dimitriu-Bârlad şi transpusă în piatră.
Prin conducta de apă ce curge din amfora ţinută la piept a devenit o permanentă sursă chiar şi de îmbăiere pentru porumbeii din preajmă.
Statuia redă o femeie îndurerată de pierderea copilei care oferă apă trecătorilor, conform tradiţiei strămoşeşti.
Acest monument este încadrat cu mici relicve din piatră, rezultate de la demolările unor vechi clădiri bucureştene.

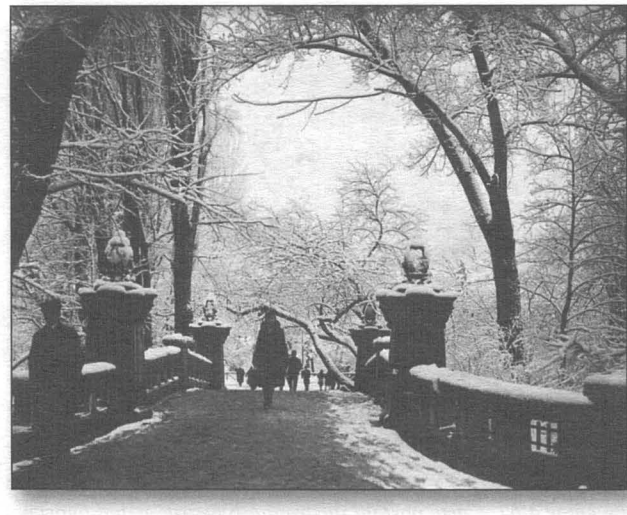

Inventar 4/66 Carte poştală ilustrată alb negru, având imprimat pe verso textul: CARTE POSTALE Fotografie N.I. NORLAND Bucureşti (România) şi menţiunea cu cerneală: Bucureşti, Cişmigiul iarna cu creionul: 0019, SE 28 1925/1940 şi imprimarea ştampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu", Inventar nr. 4/6.
Dimensiuni: 8,2x11 cm.
Noua evidenţă: 0747

Fotografia a fost realizată iarna surprinzând un strat superficial de zăpadă pe vegetaţia limitrofă podului de beton peste lacul Cişmigiu.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Jurnal subiectiv. Secvenţe bucureştene (VI)
„Umbra lui nea Nicu la Paris"

Călin HENTEA,
istoric

Orice, dar să dau de urmele lui "nea Nicu" până şi la Fort Vauban, de la periferia Parisului, nu mă aşteptam. Şi totuşi aşa s-a întâmplat în acel mijloc de noiembrie 1995 (tocmai murise Corneliu Coposu, Dumnezeu să-l ierte!), iar Fortul Vauban se afla în Ivry sur Seine şi adăpostea Centrul Cinematografic şi Fotografic al Armatei franceze (ECPA), unde fusesem trimis pentru un scurt stagiu de documentare, ca redactor al televiziunii militare *Pro Patria*.

În ceea ce priveşte "urma" ceauşistă, aceasta era filmul documentar realizat de studioul Alexandru Sahia despre vizita generalului De Gaulle în România, în mai 1968, şi îmi fusese arătat de gazdele franceze la întrebarea mea: "Ce aveţi despre România?" Filmul era păstrat şi catalogat în catacombele răcoroase cu temperatură şi umiditate controlate ale bătrânului Fort d'Ivry, alături de tot ce însemna peliculă, clişeu fotografic, imagine-document privind armata franceză începând din secolul al XIX-lea până în prezent.

Nu a fost singura surpriză arhivistică românească de care am avut parte în interiorul zidurilor înalte şi a galeriilor adânci ale Fort-ului d'Ivry. Un bătrân adjutant de la arhiva foto, Guy Laforet, m-a rugat să-l ajut, vezi Doamne, dacă vreau, în identificarea unor fotografii de arhivă. Mi-a pus în faţă vreo câteva tomuri de albume cu fotografii martor pentru a le răsfoi. Şi uite aşa am descoperit, recunoscând uniformele şi costumele populare româneşti, un teanc consistent de fotografii executate de fotoreporterii Wehrmacht-ului în Moldova în cel de-al Doilea Război Mondial, ale căror clişee fuseseră capturate, alături de multe altele, de către militarii francezi în 1945, dar fără niciun indiciu de proveniență. Guy Laforet a fost foarte mulţumit de identificarea mea şi la plecare mi-a oferit un set complet din toată această mică comoară iconografică, dar nu înainte de a mă iniţia în tainele vinului Beaujolais nou, într-o seară memorabilă, tradiţională la francezi, cam cum ar fi ziua recoltei la noi.

Nu ştiu de unde mi-a venit ideea filmării unui documentar la Paris: să-i fac în ciudă "umbrei lui nea Nicu" sau din orgoliul de a lăsa şi eu o mărturie de arhivă francezilor. Cert este că am profitat de capitalul de simpatie de care mă bucuram atât din partea comandantului Centrului, cât şi a şefei Arhivelor Militare, care cu doar câteva luni înainte fuseseră la Bucureşti la Festivalul Internaţional al Filmului Militar, iar eu îi însoţisem ca translator. Bref, am primit atât o echipă de filmare, cât şi acces la montaj şi sunet, pentru a realiza un filmuleţ despre personalităţi ale culturii române înmormântate la Paris. Aşa am filmat, în grabă (aveam doar o zi la dispoziţie), dar mereu cu nodul în gât de emoţie, în cimitirele Père Lachaise şi Montparnasse mormintele şi criptele Anneei de Noailles, contesă de Brâncovan, ale lui Constantin Brâncuşi, George Enescu, Elvira Popescu, Eugen Ionescu, Emil Cioran, mai rămânând timp pentru a urca o clipă pe scena teatrului Marigny şi a privi scaunul cu numărul 7 din galeria nemuritorilor Academiei Franceze. Nu mi-a venit să cred când francezii mi-au explicat că este mult mai ieftin să-mi compună pe calculator o ilustraţie muzicală, cu accentele puse pe fiecare secvenţă a filmului, decât să lipească o melodie din comerţ (era în 1995, iar la noi noţiunea drepturilor de autor era încă o utopie). În fine, ultimul şoc a fost montajul digital al filmuleţului, tehnică care la noi nu ajunsese încă.

Am plecat atunci năuc din Paris, nu din cauza frumuseţii acestui oraş fabulos, pe care-l cunoşteam deja, cât din cauza conştientizării imenselor decalaje simţite pe pielea mea între cum se lucra un simplu documentar, cum se păstra o piesă de arhivă sau cum se rezolva repede şi simplu o problemă la ei şi tot travaliul de balamuc, ostenitor şi fără rost, de la noi. Trecuseră doar la cinci ani după decembrie 1989.

Mărturii arhitecturale bucureştene... Umbra lui nea Nicu la Bucureşti
(Casa Radio şi fosta Armata Poporului, azi Iuliu Maniu)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Călători români în străinătate (I)

Georgeta FILITTI,
istoric

Călătoriile în afara hotarelor țării, sunt o realitate multiseculară pentru români.Alături de relatările lui Nicolae Milescu. Dinicu Golescu sau Mircea Eliade, devenite material didactic utilizat la formarea intelectuală a semenilor noştri, sute de pagini scrise de aceşti români, călători întâmplători, ori porniți să descopere lumea, lărgesc universul cunoaşterii noastre rămânând un îndemn la drumeție.

Ne-am oprit, aleatoriu, la câțiva dintre cei care, în secolul al XIX-lea, şi începutul celui următor, au străbătut meleaguri mai îndepărtate ori mai apropiate de noi, iar impresiile lor se regăsesc consemnate în scris. Vom începe cu un memorial ce poartă semnătura lui Matila Ghyka (foto, în medalion).

Matila GHYCA (1888-1965) – inginer, diplomat, marinar

De la Londra la Galați, pe Rin şi pe Dunăre (I)

[...] Şeful meu, căpitanul de fregată Demetriade, m-a primit cu mare bucurie când, la întoarcerea din Persia, mi-am reluat biroul de la Serviciul Tehnic din Direcția Marinei. Departamentul Căilor Ferate din Bavaria răspunsese cererilor noastre de informare în modul cel mai amabil şi mai complet. Da, Ludwigskanal de pe Rin, ori mai curând dintre Main şi Dunăre, exista, funcționa perfect şi putea primi vase cu o adâncime de 85 de centimetri şi mai mult.

Da, guvernul Reich-ului, întrebat, nu avusese obiecții ca vasele româneşti de război neînarmate (torpiloarele-vedetă aflate în construcție la Londra) să împrumute această cale pentru a traversa Europa. Cât despre Căile Ferate bavareze şi mai cu seamă administrația canalului, erau încântate să vadă navele româneşti efectuând călătoria şi erau gata, din punct de vedere tehnic şi financiar, să ofere ajutor şi condiții favorabile. Broşurile şi hărțile anexate dădeau toate amănuntele topografice şi altele. Se părea că torpiloarele, după ce vor fi urcat, remorcate, Rinul până la Mainz, trebuie să folosească mijloacele de tracțiune cele mai diverse, lanțuri cufundate în Main, tras la edec cu oameni, cai şi boi pe canal şi cele 300 de ecluze ale sale, piloți speciali pentru denivelările de la Regensburg, apoi din nou remorchere până la sfârşitul călătoriei. Pe Dunărea românească micile vase puteau aprinde farurile şi utiliza piloții Marinei.

Costul aproximativ părea foarte rezonabil, mult mai ieftin decât drumul prin Golful Gascogne şi Mediterana, care de altminteri putea fi destul de periculos pentru acest tip de nave mici, uşoare, a căror greutate — tunuri, torpile şi alte muniții — nu fusese încă instalată.

Am fost însărcinat să răspund în consecință serviciului Căilor Ferate bavareze, prevenindu-l că urma să adresăm o cerere oficială Reich-ului spre a încuviința trecerea şi că data posibilă a călătoriei avea să fie primăvara viitoare, când, după indicațiile lor, nivelul apelor era cel mai propice. După aceea, am fost însărcinat să mă duc să expun problema, pentru prima oară, la Ministerul Afacerilor Externe şi să obțin aprobarea. Generalul Lahovary era unul dintre oamenii politici cei mai inteligenți pe care i-am întâlnit şi calitatea specială a acestei inteligențe în domeniile diplomatic, militar şi administrativ, unde avea de a face cu probleme concrete, era repeziciunea de înțelegere şi de rezumare pentru sine ori pentru alții a oricărei probleme, oricât de complexă ar fi fost. Nu ştiuse de existența acelui Ludwigskanal, dar în cinci minute a înțeles) totul şi, sub rezerva că Direcția Marinei era răspunzătoare de executarea tehnică şi de riscurile aferente, a acceptat să facă demersurile diplomatice necesare pe lângă guvernele suverane, de la cel al Olandei la cel al Austro-Ungariei.

A venit iarna şi într-o dimineață din ultima săptămână a lui decembrie comandorul Demetriade m-a poftit să iau loc în fața biroului lui şi mi-a spus direct:

„Pregăteşte-te să pleci la Londra în opt zile. Eşti desemnat să asişti din partea noastră la probele celor patru torpiloare, să le recepționezi şi să le aduci în România pe drumul ales de noi, Marea Nordului, Rin, Ludwigskanal şi Dunăre. Iți convine?"

Eram buimăcit. Era o misiune foarte măgulitoare pentru un țânțău de vârsta şi de gradul meu (de altfel, am fost avansat locotenent de vas cu prilejul acestei misiuni). E adevărat că eram singurul ofițer la curent cu toate negocierile tehnice ş.a. între Direcția noastră şi Şantierele englezeşti care construiseră micile vase şi cu autoritățile germane de care ținea faimosul canal şi apoi vorbeam curent englezeşte şi nemțeşte.

Chiar a doua zi după sosirea noastră m-am dus să mă prezint la şantierele care construiseră torpiloarele noastre, *Thames Iron Works* din Canning Town. Portarul de la *Savoy* mi-a explicat cum să ajung, ceea ce însemna o călătorie destul de complicată: întâi cu un *cab* (bătrânul *hansome cab,* cu vizitiul cocoțat sus), aproape 40 de minute prin Ştrand, Fleet Street, St. Paul, Banca Angliei până la Fenchurch Street Station, în inima cartierului City, pe urmă o jumătate de oră cu trenul suburban de-a lungul *East End,* a docurilor şi bazinelor uriaşului port al Londrei, în fine, Canning Town, unde după 10 minute de mers pe jos ajungeam la poarta straşnic păzită a Şantierelor. Am fost condus la unul din directori, care mă aştepta, şi după ce m-a prezentat câtorva ingineri de-ai lui, m-a dus să vizitez în amănunt unul din faimoasele noastre torpiloare. Toate patru erau gata şi înainte de probe trebuia să le fac inventarul şi să recepționez provizoriu materialul. Probele instalațiilor şi punerea la punct definitivă aveau să-mi ia cam două luni; în fiecare dimineață ajungeam la Şantiere cam la 10,30 şi rămâneam acolo până la 4-5; luam masa de prânz cu directorul care mă primise

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

și cu inginerii, în clădirea administrației; berea amară cu gust de hamei mi-o amintea pe cea deja Colegiul Iesuiților din Jersey

Primisem provizoriu torpiloarele și urmăream probele mașinilor și viteza lor între Cannig Town și estuarul Tamisei. Aveau motoare Diesel, care ofereau minimum de supărări și maximum de economii posibile, încât probele au fost satisfăcătoare din toate punctele de vedere. Direcția Marinei mi-a trimis patru mecanici secunzi și patru maiștri timonieri români, ca să se familiarizeze cu manevrarea acestor vase mici. Din fericire, mi-a venit ideea să-l pun pe fiecare mecanic, urmărit de un tehnician al Șantierelor, să dea drumul și să controleze motoarele, în vreme ce, supravegheat de un pilot englez, un timonier român ținea roata cârmei. Această precauție avea să salveze unul dintre torpiloare în timpul traversării Mării Nordului. Le-am scos și din estuar, ca să vedem cum se comportă pe mare, deși teoretic urmau să servească pe Dunăre. Și aici, în ciuda cufundării reduse, au dovedit o stabilitate perfectă, în concluzie, erau niște mici capodopere de arhitectură navală, de care am fost foarte mulțumit.

În sfârșit, totul era gata pentru ultima călătorie, de la Londra la Galați, prin Marea Nordului, Rin, Main, Canal și Dunăre, pentru care trebuia să iau comanda flotilei. Din păcate — eram la mijlocul lui martie — în Marea Nordului au izbucnit o serie de furtuni, marcate de cunoscutul naufragiu al pachebotului *Berlin,* aruncat de valuri pe digul de la Hook-of-Holland și rupt în două. Torpiloarele mele aveau să fie remorcate, câte două, de un remorcher olandez, până la gurile Rinului; vremea rea continua, eram nerăbdător să plec și în fiecare dimineață discutam cu căpitanul remorcherului olandez, să vedem dacă ne puteam asuma responsabilitatea plecării. Era la fel de nerăbdător ca și mine. De la București, mă bombardau cu telegrame, și cum furtuna se mai liniștise, am ordonat plecarea, în ciuda sfaturilor primite de la Șantiere. într-o bună dimineață, am plecat cu prima pereche de torpiloare; pe fiecare dintre bastimente se afla un timonier și un mecanic român. Fusesem prudent și umplusem rezervoarele cu păcură. Ne îndreptam spre Hook-of-Holland, dar când am ieșit din apele engleze, marea era încă foarte agitată, cu un vânt puternic dinspre Vest și a trebuit să înaintăm foarte încet ca să împiedicăm o eventuală rupere a cablului de re-morcare. Cele două torpiloare erau legate în paralel cu două cabluri deosebite. S-a lăsat o noapte neagră înainte de a ajunge în dreptul coastei olandeze și deodată omul de veghe din spate care supraveghea cablul a strigat: „Cablul de la tribord rupt!"

Într-adevăr, remorca torpilorului din dreapta se desprinsese ca o ață sub izbitura unui val și din cauza mării dezlănțuite luminile de direcție ale micii nave au încetat imediat să se mai vadă. Căpitanul m-a prevenit că situația era gravă, dar eu aveam îndoieli. I-am amintit că torpilorul în dificultate avea combustibil suficient, iar mecanicul știa probabil să pornească mașinile. Am convenit să amânăm și să așteptăm dimineața, semnalizând din vreme în vreme poziția noastră cu rachete. E de imaginat neliniștea mea în timpul nopții, fiindcă eu insistasem să plecăm înainte de potolirea furtunii și perspectiva de a pierde unul dintre cele patru torpiloare cu cei doi subofițeri mă făcea să văd totul în negru.

Se poate înțelege bucuria mea și a căpitanului când am zărit dimineața torpilorul cu cablul rupt legănat de valuri cam la un kilometru în urma noastră, ținând piept mării cu motoarele, evident, în funcțiune. De altminteri, timonierul ne-a semnalizat că totul e în ordine, că n-avea nevoie de remorcare, venind în urma noastră în deplină autonomie. In curând, a apărut digul de la Hook-of-Holland, pe care se mai afla semiepava vasului *Berlin* și am acostat mândri, în formație completă, la cheiul pregătit pentru noi.

I-am felicitat, desigur, pe mecanic și pe timonier pentru sângele lor rece; indiscutabil, primul a salvat nava, aprinzând imediat focul și manipulând perfect motoarele tot restul nopții. Mai târziu, i-am decorat pe amândoi. în aceeași după-masă m-am întors la Harwich cu remorcherul ca să iau celelalte două torpiloare; în fine, marea se potolea încet, totul s-a petrecut fără incidente și curând mica mea flotilă era toată în apele liniștite ale Rinului.

Din periplul pe apă dulce urcând pe Rin și coborând pe Dunăre, periplu care a durat cam două luni, voi pomeni aici doar amintirile mai deosebite. La Duisburg, la gura fluviului Ruhr, am fost invitat la dejun la Clubul Armatorilor și înainte de masă gazdele mele (între care directorul companiei germane ce avea să remorcheze micile nave până la Mainz) au sugerat o vizită în pivnița Clubului. Se pare că era pivnița cel mai bine garnisită din regiune cu vinuri de Rin și de Mosella; cu o pipetă și o colecție de păhărele mici pivnicerul mi-a dat să gust cam zece soiuri diferite, de la auriu luminos la topaz afumat, terminând cu un venerabil Johannisberg. Am ieșit din pivniță plin de admirație pentru soiurile renane, dar cu ceva damf în cap și cu pașii ușor șovăitori. Trecusem prin *țara lui Lohengrin*; venea apoi cea a Niebelungilor, Coblenz, cu fortăreața lui, castele ruinate sau restaurate, stânca lui Lorelei etc. Acum locuiam pe unul din torpiloare, căci la Hook-of-Holland găsisem un marinar trimis din România ca să-mi fie ordonanță; în general, îmi pregătea o masă simplă, două ochiuri sau omletă, udată cu un vin de Rin excelent, din care Clubul Armatorilor îmi oferise cu amabilitate o duzină de sticle. De regulă, seara, cinam pe uscat, fiindcă noaptea nu navigam. Uneori, ca la Koln și Mainz, am petrecut noaptea la hotel. La Bamberg și Würzburg am gustat din excelentul vin de regiune numit Steinwein sau Boxbeutel, în sticle mari și pântecoase, produs de viile episcopiei. Cred, de altfel, că celebrul Ludwigskanal începea la Bamberg și această traversare a Franconiei a fost unul din momentele cele mai pi-torești ale călătoriei noastre.

Eram trași încet la edec de cai înșirați pe mal și datorită nenumăratelor ecluze (cred că 300) am atins, la punctul cel mai înalt, o altitudine de mai bine de 300 de metri deasupra nivelului mării. Efectul era peste măsură de ciudat: uneori mă aflam cu vasul pe creasta colinelor din Frankenwald având sub mine, de o parte și de alta, păduri și văi liniștite. Dar întâmplarea cea mai grozavă a fost o oprire de două sau trei zile la Nürnberg. Era pentru prima dată când prin vechea cetate a burgravilor treceau vase de război (probabil și ultima). Ziarele erau pline cu reportaje despre flotilă și „Kapitänleutnant zur See" care o comanda, cu interviuri amănunțite. Am îngăduit populației să viziteze una din micile nave și, o zi întreagă, oameni în toată firea și copii s-au perindat cu aceeași curiozitate și încântare, ca și cum ar fi fost acceptați să viziteze un distrugător*; torpilorul de care e vorba era ancorat sub un pod pe râul Pegnitz, din care o bucată, dacă nu mă-nșel, face parte din canal. Toate acestea m-au distrat grozav și n-am lipsit să mă înfrupt din delicioșii cârnăciori de la Bratwurtzglocklein, celebră cârciumioară din preajma bisericii Sf. Laurențiu, frecventată altădată de Dürer. Am gustat și din berea neagră Siechenbrau, altă specialitate de Nürnberg, foarte ușoară, în ciuda aspectului ei, cu gust de zahăr ars. Am intrat pe Dunăre la Kelheim și animalele — boi și cai — ca și oamenii care ne trăseseră la edec timp de câteva săptămâni au fost înlocuiți iar de remorchere. Coboram odată cu apele fluviului și navigația devenea, se înțelege, mai anevoioasă, cârma funcționând prost la coborâre și fiindcă la cea mai mică oprire a remorcherului navele trase de el în curent au tendința să se apropie de el și uneori chiar să-l atingă.

(va urma)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

PATRIMONIU

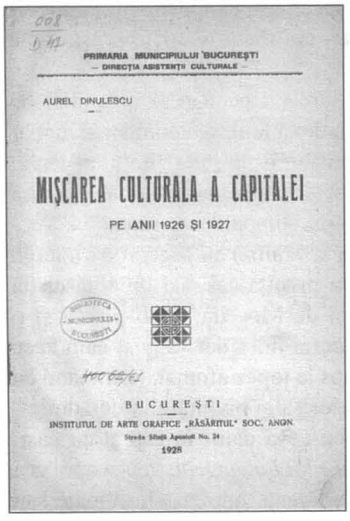

Aurel DINULESCU, *Mişcarea culturală a Capitalei pe anii 1926 şi 1927*, Bucureşti, Institutul de Arte Grafice „Răsăritul", 1928, 45 p. cu foto

Secţia culturală a Municipiului Bucureşti, având credinţa că în fiecare om, în stare de latenţă, se găsesc germeni buni care nu aşteaptă decât o împrejurarea favorabilă ca să se dezvolte, a hotărât să promoveze aceste calităţi „căci şi în copiii cei mai săraci şi oropsiţi Dumnezeu a sădit o seamă de forţe morale pe care nu avem decât să le curăţăm de nămolul brutalităţii şi sălbăticiei." **(G.D. Antonescu, *Doctrinele fundamentale ale pedagogiei moderne*)**

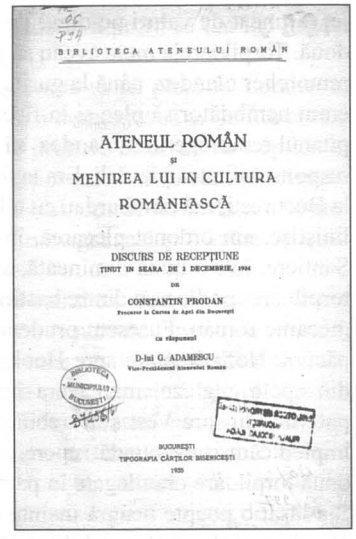

Constantin PRODAN, *Ateneul Român şi menirea lui în cultura românească. Discurs de recepţiune ţinut în seara de 2 decembrie 1934, cu răspunsul domnului Gh. Adamescu*, Bucureşti, Tipografia Cărţilor Bisericeşti, 1935, 24 p.

Deprinderea de a căuta adevărul cu sancţiuni în prezent, care formează deprinderea magistratului, a îndemnat şi pe colegul nostru să-l caute şi acolo unde totul rămâne în domeniul unei desăvârşite obiectivităţi.

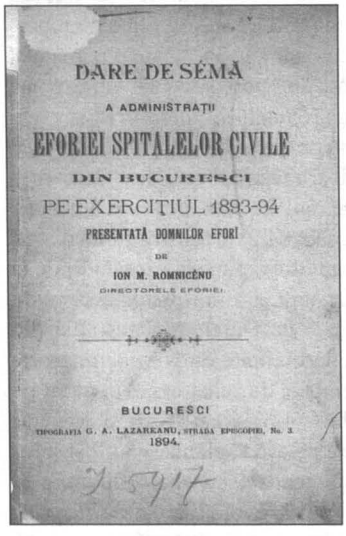

Ion M. ROMNICEANU, *Dare de sémă a administraţiei Eforiei Spitalelor Civile din Bucuresci, pe exerciţiul 1893-94, prezentată domnilor efori*, Bucuresci, Tipografia G. D. Lăzăreanu, 1894, 48 p.

În calitate de director al acestei Instituţiuni, am crezut de datoria mea de a întocmi o dare de sémă asupra activităţii Eforiei Spitalelor Civile, în care am căutat să pun în evidenţă progresele ce s-a putut realisa. Dacă această dare de sémă nu va aduce alte servicii, are avantajul de a fi, cel puţin, cea d-ântâi în felul acesta, de la Întemeierea Eforiei, prin legea din 1864, octombrie 16.

Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Memorie Comunitară. Patrimoniu Cultural Bucureştean

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Paula ROMANESCU – Echivalenţe lirice româno-franceze

"Foşnetul de frunză căzândă al filei albe"

Paula Romanescu (centru) la Clubul Iubitorilor de Cultură din Curtea de Argeş, mai 2012

În mare măsură, poezia Paulei Romanescu (n. 20 octombrie 1942, com. Ţuţuleşti, jud. Argeş) reflectă o anume stare de spirit a culturii actuale: aspiraţia spre europenitate în paralel identificarea spiritului/sufletului autohton. Cea care rostea, cu fină ironie, despre starea „poeziei tinere" următoarele sentinţe: „Întreaga poezie a celor tineri / Este ca-n Parlament ziua de vineri: / Unul fură găina / Altul numără ouă, / Ceilalţi se fac că plouă / Punând de-un cozonac / Iar scaunele tac." (vezi *Starea poeziei tinere,* în vol. *Dar noi, iubire, noi? / Mais nous, mon âme, nous?*, Bucureşti, Ed. Semne, 2007, p. 170), a ales, ca termen de referinţă, *valoarea,* noţiune ce nu are legătură nici cu vârsta, nici cu starea socială a creatorului.

Problema fundamentală a creatorului modern, fie că se exprimă în poezie sau eseistică, aşa cum este cazul Paulei Romanescu, în cinematografie, design, modă sau orice alt domeniu unde românii au reuşit în ultimele decenii este, in egala masura, conţinutul mesajului, cât si forma artistică. Lumea modernă a ajuns la un soi de *standardizare ideatică,* astfel încât nu fidelitatea discursului interesează, cât ambalajul. Este o realitate ce ţine în egală măsură de abilitatea artistului, cât şi de disponibilitatea de receptare a publicului. Privită în acest fel, încercarea de transpunere lirică în registru bilingv (româno-francez în acest caz) a Paulei Romanescu poate fi privită şi ca un simptom cultural specific epocii actuale. În esenţă, creaţia depăşeşte nivelul limbajului, făcând apel la concepte.

În acest context, problema care se pune este care dintre expresii este cea corectă: originalul sau traducerea. Exemple din domeniul literar-artistic sunt concludente: Eminescu nu poate fi receptat la adevărata valoare decât în original. La fel Shakespeare sau marii filosofi antici şi moderni. Ce ne facem însă cu publicul larg? Cum poate acesta recepta farmecul unei „dulci limbi moldoveneşti" altfel decât în original? Cum sună, de pildă Blaga sau Noica, în paginile lor fundamentale despre „spaţiul mioritic" ori „sufletul românesc", în alte transpuneri? Dificultatea a sesizat-o primul C. Noica, care a şi militat, în articole bine ţintite, pentru necesitatea păstrării specificului naţional. Ideal ar fi să-i putem citi pe toţi autorii lumii în original, dar cum acest fapt devine practic imposibil, ne mulţumim adesea cu „variante" propuse de traducători. Situaţia este ingrată, pornind de la problema sintaxei, apoi a proprietăţii termenilor, a sonorităţii şi a cadrului mai larg ce s-ar putea numi *farmecul* literar.

Cazul Paulei Romanescu, cu ale sale „echivalenţe lirice" româno-franceze se situează, din fericire, undeva la limita superioară, poeta având, în egală măsură, abilitatea de a gândi conceptual în ambele limbi, cu alte cuvinte de a recrea, de fiecare dată diferit, un spaţiu virtual specific. Avantajul poetei este legat şi de libertatea selecţiei. Cu graţie şi rafinament, Paula Romanescu alege, dintr-un repertoriu vast, acele creaţii şi autori care o exprimă şi o valorifică cel mai bine. Cu alte cuvinte, *dublul* său în plan poetic, sunt mari creatori, intraţi în conştiinţa publică, iar *echivalenţele* sale poetice sunt, de fapt, creaţii noi, originale.

Marele merit al Paulei Romanescu rămâne deci precizia de bisturiu a selecţiei. Fie că se prezintă publicului prin propriile versuri – rostite cu un inegalabil talent oratoric – fie cu creaţii „clasice", re-gândite şi turnate într-o formă artistică desăvârşită – Paula Romanescu nu este ceea ce s-ar numi un *traducător,* cât un creator de poezie cu abilităţi bilingve dovedite. Transpuse în româneşte, versurile lui Apollinaire, Paul Verlaine sau – pe filieră franceză – Omar Kayyam – ori puse în armonii franceze versurile lui Eminescu, Blaga, Arghezi ori Ion Horea devin strict o creaţie *à la Paula Romanescu.* Însoţite adesea de ilustraţie, cărţile sale sunt adevărate bijuterii bibliofile ce oferă clipe de destindere în ore de răgaz. Între artiştii plastici ce au contribuit la împodobirea în haine de gală a volumelor Paulei Romanescu amintesc pe Cătălin Nedelcu (ilustratorul *Rubaiatelor* lui Omar Kayyam), apoi pe Georges Dumitresco, artist român cu vocaţie internaţională, sculptorul Francisc Holtier şi, cu o menţiune specială pentru consecvenţă şi originalitate, Adina Romanescu, fiica poetei, pictor şi grafician cu masterat în istoria artei (ilustraţi ale Adinei Romanescu au însoţit adesea paginile „Bibliotecii Bucureştilor" – n.a.).

Ca o concluzie, prin tot ce face, dar mai ales prin tot ce scrie, Paula Romanescu ilustrează un concept mai puţin obişnuit în cultura noastră: cultul muncii, respectul pentru fila albă şi răbdarea îngerească de a sacrifica puritatea ei imaculată. (*M.N.*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biobliografie

Debutantă în literatură cu un volum scris în limba lui Voltaire şi publicat direct în Franţa (*Avril de ma jeunesse,* 1993, Ed. Semco, Dijon), Paula Romanescu (n. 20 octombrie 1942, com Ţuţuleşti, jud. Argeş) a publicat în mai puţin de două decenii un număr de peste 30 de cărţi, poezii originale, traduceri, antologii etc., asumându-şi, din proprie voinţă, o operă de *voluntariat* cultural vizând promovarea valorilor româneşti pe continentul european, şi cu deosebire în Franţa.

După o masivă antologie lirică bilingvă (*Univers poetic francofon,* 3 vol., 1995, Editura Helicon, Timişoara), urmează traducerile unor capodopere ale literaturii noastre, de la Eminescu, L. Blaga (*65 poèmes*), Tudor Arghezi (*Entre la prière et la malédiction*) sau Ion Horea (*Vers et revers*), inclusiv teatru (I. L. Caragiale, *Une lettre perdue*), iar din franceză în română, Verlaine (*Cântec de toamnă*), Apollinaire, inclusiv Omar Kayyam (*Catrene*), după ediţia franceză, operă fundamentală a literaturii clasice universale. În paralel, publică poezie originală, adesea în variante bilingve, precum *Hypocrite poète, mon semblable, mon frère* (cu aluzie directă la Baudelaire n.r.), apărut în 1995, urmat de *N'insistez plus* (1997), *Pensées* (*Cugetări* / catrene, bilingv, 2001) sau *Însorit regat / Ensoleillé empire* (2004), majoritatea apărute la Editura Helicon din Timişoara, cu excepţia ultimului titlu citat. Aceeaşi editură îi publică şi o *colecţie bibliofilă,* de format redus, ilustrată de fiica poetei, artistul plastic Adina Romanescu, cuprinzând *Haïja* (1998, versuri compuse după modelul tradiţional japonez, selectate şi premiate la Concursul Internaţional de Haiku de la Soullans, Franţa, 1995), *Dialogue* (1998 şi 2006) şi *Sens* (1997).

Din volumul *Dar noi, iubire, noi? / Mais nous, mon âme, nous?* (Editura Semne, 2007) reţinem o confesiune de credinţă, semnificativă pentru demersurile lirice ale poetei: „Am descoperit mai întâi sensul, apoi cuvântul şi, mai apoi, drumul. Nu ştiam unde mă duce. Nu prea ştiu nici acum. Ştiu doar că drumurile se fac mergând şi că depinde de fiecare dintre noi să nu îngăduim pustiului să se înstăpânească peste grădinile din suflet…" Şi încheie poeta: „À toi, cher lecteur inconnu, cette mauvaise herbe chantante."

Paula Romanescu este laureată a premiilor *Europoésie* (1993, 1994, 1996), *Terpsichore* (1993), *Prix du Menhir de Poésie* (1997) şi a Premiilor de excelenţă pentru traducere la Festivalul Lucian Blaga, de la Sebeş, jud. Alba (1996, 1998, 2004) şi participă, ca invitată permanentă, la principalele festivaluri şi întâlniri culturale din ţară şi străinătate.

Anul CARAGIALE

Paula ROMANESCU
scriitor

Nu, nu suntem noi o gintă brează, dar când pronia ne-a blagoslovit cu un Caragiale, a făcut-o cu siguranţă ca să ne pună în faţă o oglindă cu adâncimi de lacuri cristaline în care să ne răsfrângem chipul din adânc în splendida lui alcătuire. L-am văzut şi am învăţat râsul. De atunci tot râdem neîncetat şi, nu ne mai ajunge timpul să schimbăm cât de cât ridicolul cel de tot hazul. Ne mai mințim frumos uneori spunând că râsul este semn de sănătate. Şi totuşi ...

Cam strâmb râsul lumii noastre, Nene Iancule, dar cât de curat şi sănătos ne ajunge râsul tău biciuitor când ne potopesc noii Caţavenci, şi Farfurizi, şi Trahanachi şi, Brînzoveneşti, şi cetăţeni turmentaţi de prea multe hangarale, şi Dandanachi, şi Tipăteşti, şi Titirci cu sau fără inimă, şi juni corupţi, dedulciţi la presa de scandal (că de Mițe şi Zoiţici nu se prea cade să rezonăm, rezon!), stâlpi strâmbi ai unei societăţi de mucava, atei care se închină din noapte-n zori (şi-apoi viţăvercea) doar la zeul acela stăpân peste zei şi, nu mai ştiu să meargă printre muritori decât cu herghelie lor de cai putere şi înţoliţi cu flenţe de firmă, cărora un profesor sau doctor de pe la noi nici măcar nu încearcă să le descifreze codul de bare pus parcă anume să ... bareze spaţiul dintre polul sărăciei (de un luciu uluitor) şi cel ai bogăţiei (de o crasă impertinenţă).

E strâmbă lumea noastră, Nene Iancule, iar năpastele toate – tot pe capul bietului Ion, pe când lichelele (bestiile *y compris*) năvălesc pe teritoriul sufletului nostru, cu rânjet de fiare ce vor să pozeze în făpturi diafane, un fel de îngeraşi zbur(d)ând dintr-un partid într-altul ca mingiuca într-o partidă de ping-pong. Cum sunt, la fălci, mai toţi „umflaţi şi bugeţi", nu prea le înţelegem spusele (că, după fapte nici vorbă să-i bănuim de ardere de grijă pentru ţărişoara asta!). Sunt însă generoşi: ne lasă nouă toată libertatea de a alege între a muri de moarte bună (de parcă scârba asta ar fi şi bună cu adevărat!) sau de a ne interna într-un spital dintre cele scăpate de la reformarea-transformarea în creşe pentru bătrâni. Ne lasă întreg şi dreptul la greve, la ocări, la „pupat piaţa endependenţei" cea slobodă la gură ... Atunci să ni-i auzi pe-ai noştri tineri! Pentru că, află Nene Iancule, că, deşi rămaşi un *stupid people*, la limbi străine (de bunul simţ) nu ne întrece nimeni!

La fiecare treaptă a scării blestemate avem purtători de palavre, din canal până pe toate canalele comunicării, suntem cetăţeni europeni, suntem identificaţi cu un neam nomad care de muncă nu prea ştie; fătuţe vesele de pe la noi duc voioase în lumea largă solie de iubire fără frontiere, fără ziduri şi perdea (fără a-şi neglija neam iubirea de neam), în schimbul căreia primesc niscaiva creiţari întru veşnica slavă a (ne)iubirii pre pământ. Presa liberă (de orice morală) prezintă pe spaţii large mofturi de-ale protipendadei politico-maneliste suferinde din amoare când situaţiunea devine de-a dreptul mizericordioasă.

Noii domni Goe, poticniţi foarte la examenul de bac, l-au determinat pe Dom' ministru Moţoc să raporteze Lăpuşneanului de pe tronul originalei noastre democraţii cam astfel: - Măria Ta, floarea ţării a căzut dar vin mereu alţi viteji; şi-s mulţi, stăpâne, mulţi ... ca frunza dar proşti rău ...

Cu toate acestea, ai noştri tineri la New York învaţă să-mpuşte francul, nu să pună bomba. Apoi se plâng că le e dor de ciorba cu leuştean din ţara „dodoloaţă" ... Unii – gata-nvăţaţi, pornesc la luat cu asalt cetăţile ştiinţifico-medicale şi cultural-artistice ale lumii, cu o mai scurtă sau mai lungă escală pe la porţi închise, alţii se întorc la ocupaţii care ţin de munca pământului (dar nu pe ogorul strămoşesc ci prin grădini şi livezi de prin ţări de soare mai pline), copiii lor rămânând lângă vatra stinsă, de pază pustiului.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Ion HOREA în tălmăcirea Paulei ROMANESCU

Versuri şi reversuri

În senectute...

În senectute cât adevăru-i!
O să te-ntuneci, o să te nărui
oricâți pereți ar fi să mai vărui
după jelirea cutărui, cutărui...

Oricâte-ai face, oricâte-ai spune
nu se petrece mare minune
cum vii cu bruma de-nțelepciune
dinspre cenuşă, dinspre tăciune!

Dans la vieillesse…

Dans la vieillesse, déluge de vérité!
Tu vas sombrer, tu vas laisser tomber
quoique, après avoir pleurer
quelqu'un... des murs tu blanchirais...

Quoique tu fasses, quoique tu dises
l'automne n 'est pas pour des cerises
toute ta sagesse c'est de la brise
levée des cendres, des flammes grises!

Un altul

Peste ce-a fost fântână – grămezi de spini uscați,
Prin care se mai uită la tine-un ochi de apă.
Nici nu mai spui de-ai casei, pe care-i ştii plecați,
Ori vitele la troacă, de-ar fi, cum se adapă.

Să mai aduni pustiul acesta la un loc
Ar trebui un altul în locul tău să pună
Din patru părți deodată cuibarele de foc
Într-un hotar fantastic văzut dinspre comună.

Un autre

Des tas d'épines sèches – sur ce qui fut fontaine,
Dont un oeil d'eau n'arrête plus de te regarder.
De ceux qui s'en allèrent, les tiens, tu n'en dis rien
Ni de bêtes à l'auge quand elles viennent s'abreuver.

Pour pouvoir ramasser ce désert peu à peu
Il faudrait bien qu 'un autre vienne mettre à ta place
Des quatre coins, en même temps, les pondoirs de feu
Dans une borne merveilleuse vue du côté village.

Memento

Şi totuşi, calea încă nu-i găsită!
Apar tot alte vaduri netrecute,
Şi coasa se ascute, se ascute,
Şi toate mi se-arată ca prin sită.

Sunt eu acel care-a strigat să vină
Podarul şi cu luntrea lui să-l treacă?
Luntraşul mai întârzie oleacă
Dincolo, sub o dungă de lumină.
În fața mea, pe Mureş se înclină
O funie mâncată de rugină.

Memento

Et pourtant, la voie n'est pas encore trouvée!
Il reste toujours d'autres gués à passer,
La faux du temps s'aguise sans arrêt
Et tout devant mes yeux est embrouillé.

C'est moi celui qui appela que vienne
Le pontier me faire passer de sa barque?
Le batelier s'attarde encore à peine
Là-bas sous la lumière comme une ligne...
Devant moi, sur le Mureş s'incline
Une corde rouillée qui me déchire.

Paul VERLAINE, în româneşte de Paula ROMANESCU

Cântec de toamnă / Chanson d'automne

Varianta 1

Suspin prelung
Al toamnei blând
Cânt de viori
Îmi frânge-aşa
Trist inima
De-atâtea ori

Şi parcă stins
Când dinadins
Orele bat
Îmi amintesc
De-un timp ceresc
Şi plâng uitat

Şi-n vântul rău
Mă las şi eu
Când el mă poartă
De ici-colea
Asemenea
C-o frunză moartă.

Cântec de toamnă / Chanson d'automne

Varianta 2

În toamne reci
Plâng pe poteci
Viori de vânt
Inima-mi frâng
Vaier prelung
Şi mut

Amar adânc
Şi palid, când
E ceas bătând
Mă las purtat
Spre vremi de-alt dat'
Şi plâng.

Şi mă tot duc
În vânt năuc
Ce mă poartă
Cum vrea ca şi
Cum eu aş fi
O frunză moartă.

Din volumul: *Cântec de toamnă / Chanson d'automne,*
Traducere de Paula Romanescu, 2006, Ed. Rafet, Râmnicu Sărat, p. 20-21

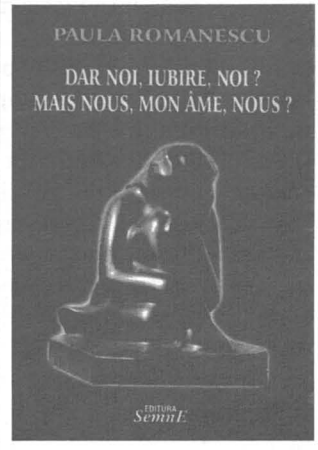

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

Reunificarea virtuală ca viitor pentru „codices dispersi": *practici şi standarde create de e-codice – Biblioteca Virtuală a Manuscriselor din Elveţia (III)*

Anne Marie AUSTENFELD,
Institutul Mediavistisches, Universitatea din Freiburg

Scopul şi audienţa reunificării virtuale

Întrucât primele grupuri de utilizatori au fost specialişti în manuscrise, scopul iniţial al e-codices este de a promova dezvoltarea cercetării istorice a manuscriselor şi a scriptoriumurilor. Fiecare specialist accesează colecţia virtuală a manuscriselor din motive diferite, şi pentru acest lucru sunt necesare instrumente flexibile. Pentru a îmbogăţi serviciile noastre în disciplinele pe care le deservim, vom iniţia o serie de colaborări în privinţa proiectelor de descriere şi digitizare a manuscriselor cu specialişti din diferite domenii în cursul anului 2010. Dacă va avea succes, unele dintre aceste mici proiecte au ca scop reunificarea manuscriselor înrudite sau a textelor pentru uzul specialiştilor, demonstrând că specialiştii au apreciat cu rapiditate reunificarea virtuală potenţială a site-urilor de cercetare a istoriei culturii.

Cooperarea şi interacţiunea între bibliotecari şi specialişti în disciplinele vizate de noi poate îmbunătăţi în mod esenţial calitatea web-site-urilor. Un proiect al Institutului de Studii Medievale, ca şi e-codices, lucrează intens cu bibliotecari pentru a asigura construirea unei structuri coerente de acces, precum şi cu membri ai disciplinelor deservite pentru a asigura prezentarea materialelor într-un mod profesionist. În mod similar, un proiect iniţiat de bibliotecă necesită implicarea specialiştilor din disciplinele ţintă în procese de luare a deciziei pentru a asigura ca produsul eforturilor lor corespund nevoilor acelor discipline. Acest lucru este posibil prin includerea unor specialişti interesaţi într-o echipă de consiliere sau prin solicitarea de a contribui cu materiale descriptive şi introductive la web-site-ul de reunificare virtuală.

Atunci când se construieşte o reunificare virtuală, este înţelept să se ţină seama de faptul că nimic nu este totalmente complet în domeniul ştiinţific, iar web-site-urile nu constituie o excepţie. Dagenais ne atrage atenţia asupra faptului că pagina medievală a fost întotdeauna „subiect de modificare", ceea ce înseamnă subiect de corecţii realizate de autori supervizaţi, precum şi în privinţa adăugării de marcatori de identificare, glose, adnotări, ilustraţii şi comentarii realizate de utilizatori recenţi. Proiectele de reunificare virtuală pot continua această tradiţie prin includerea unor descrieri multiple ale aceluiaşi manuscris, crearea de forumuri unde utilizatorii pot face cereri, comentarii şi sugestii şi să dezvolte noi aplicaţii pentru susţinerea domeniului ştiinţei colaborate a manuscriselor .

Planificarea pentru viitor

Pe măsură ce tot mai multe manuscrise devin disponibile on-line, specialiştii şi profesorii vor dori să utilizeze softwareul de cercetare virtuală şi software pentru cursul de management pentru a reunifica virtual texte din diferite biblioteci virtuale pentru a preda şi pentru a studia. Aşa cum fanii sporturilor construiesc echipe perfecte imaginare formate din toţi jucătorii vedetă, specialiştii manuscriselor vor putea să utilizeze manuscrisele digitizate dorite dintr-o varietate de biblioteci virtuale pentru a crea bibliotecile de vis pentru activităţi de predare şi cercetare. Spre exemplu, o listă a Manuscriselor gramaticale din Epoca lui Carol cel Mare şi Ludovic cel Pios, compilat de Gorman şi găsit într-o ediţie tradusă de Bischoff (Bischoff, 1994) poate fi folosită ca bază pentru o mini-reunificare a textelor educaţionale.

Textele cuprinse în lista lui Bischoff se află în numeroase locuri din Amiens, St.Gall, Vatican, dar dacă ele ar fi disponibile on-line, ele ar putea fi grupate de către diferite biblioteci virtuale pentru studiu într-un singur loc, dacă metadatele de acces şi formatul fişierelor de digitizare pe toate web-site-urile bibliotecilor virtuale vor permite acest lucru. În mod ideal, manuscrisele digitizate on-line trebuie să fie disponibile specialiştilor pentru reunificarea virtuală după posibilităţile şi necesităţile acestora (sau unificarea de prima oară) pe portalurile catalogului manuscriselor, soft educaţional on-line, sau aplicaţii web special create pentru acest scop (precum este cea utilizată de web-site-ul experimental al lui Max Bänzinger *www.monumenta.ch*). Utilizarea standardelor recunoscute internaţional şi a metadatelor de acces în format electronic de către toate bibliotecile manuscriselor virtuale va da posibilitatea tuturor acestor biblioteci să-i ajute pe cei care caută să construiască o reunificare virtuală, chiar dacă aceştia nu asigură reunificarea colecţiilor pe web-site-urile lor. Metadatele cu acces liber de înaltă calitate şi standarde partajate pentru crearea imaginii digitale şi prezervarea acesteia se vor dovedi esenţiale pentru succesul reunificării web-site-urilor în viitor.

Concluzii

Pentru a promova studiul manuscriselor, bibliotecarii şi specialiştii fac un efort să identifice traseul unor elemente dispersate, să le catalogheze potrivit locaţiei şi, când este posibil,

Despre autoare

Anne Marie Austenfeld, master în Limba Engleză, Universitatea din Virginia, 1986; MLIS Universitatea din Alabama 2007, a predat la nivel liceal şi universitar şi are experienţă în dezvoltarea colecţiilor bibliotecii, în catalogare şi digitizarea artefactelor culturale. A publicat în domeniul teoriei naraţiunii şi dezvoltării colecţiilor bibliotecii. Este în prezent asociat în cercetare la e-codices – Biblioteca Virtuală a Manuscriselor din Elveţia, un proiect comun al Universităţii din Freibourg, al Institutului Medieval şi al Bibliotecii Abaţiei St.Gall. Contact: cesg/e-codices, Mediävistisches Institut, Universität Freiburg, Rue de l'Hospital 4, 1700, Fribourg Switzerland. Tel + 41263007158. Fax: +41 263009627. E-mail *annemarie.austenfeld@unifr.ch.* Website: *http://www.e-codices.ch.*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

să le reunifice într-un fel în scopul studierii lor comparative şi paralele. În multe cazuri, reunificarea fizică a unei colecții este puțin probabilă sau imposibilă din motive economice, politice şi logistice. Tehnologia existentă în secolul XXI oferă posibilitatea de a aplana tensiunile şi problemele logistice asociate colecțiilor dispersate prin oferirea posibilității de a le reunifica virtual. Un proiect de reunificare virtuală impune ca proprietarii actuali ai diferitelor părți ale colecției dispersate să colaboreze cu alți proprietari ai respectivelor documente, dar fără să renunțe sau să vândă materialele prețioase care se consideră a fi parte a unei colecții locale din momentul în care au fost mutate de la locația anterioară.

În viitor, e-codices speră să asigure reunificarea *codices dispersi* în Elveția, iar noi salutăm dialogul cu alte biblioteci şi instituții care caută să ofere reunificarea virtuală a materialelor medievale dispersate şi a colecțiilor de la începutul epocii moderne. Aşteptăm cu nerăbdare dezvoltarea reunificării colecțiilor axate pe utilizator, portaluri ale cataloagelor partajate pentru identificarea manuscriselor şi dezvoltarea unor spații de lucru de cercetare special create pentru nevoile specialiştilor.

Reunificarea materialelor dispersate, în general, implică un efort de cooperare concentrată a mai multor entități. Lucrând împreună, bibliotecile manuscriselor pot crea reunificarea la care bibliotecarii şi specialiştii putea doar să viseze în trecut.

Mulțumiri

Mulțumesc colegilor mei Stephen Kwasnitza şi Rafael Schwemmer şi directorului de proiect Christoph Flüeler pentru faptul că mi-au împărtăşit ideile şi pentru că m-au îndrumat către surse importante de informare.

Traducere de drd. Gabriela TOMA
Biblioteca Metropolitană București

De la New York, o *Lumină Lină*

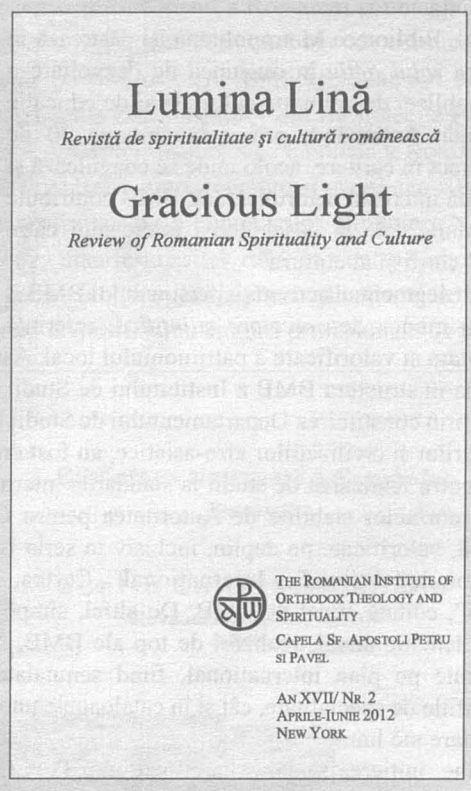

Revista de spiritualitate şi cultură românească "Lumină Lină / Gracious Light", editată la New York de Institutul Român de Teologie şi Spiritualitate Românească (preşedinte, preot dr. Teodor Damian), continuă seria apariților *de excepție,* publicând, în numerele 1 (ianuarie-martie 2012), respectiv 2 (aprilie-iunie 2012) un *florilegiu* de eseuri, grupate sub genericul „Anul Caragiale" (v. Mircea A. Diaconu, *Euforia fatalității,* nr.1, p.13-18), „Eminesciana" (v. Nae Georgescu, *Metafora luminii la Mihai Eminescu,* nr.1, p.31-44) sau pur şi simplu „Eseu" (v. Dan Anghelescu, *Artele şi nostalgiile lor către muzică*, nr.2, p.27-32).

Punctul comun al acestor intervenții de substanță ideatică îl reprezintă valorificarea spiritualității românești, în context universal. Analizând, de pildă, motivul *fatalității,* adevărată obsesie literară a lui I. L. Caragiale, Mircea A. Diaconu constată că, în cazul analizat, aceasta se situează sub semnul *absurdului,* iar nu al diavolescului. Concluzia eseistului: „În spatele fatalității nu-i decât o conştiință lucidă şi sceptică", întăreşte imaginea unui Caragiale ludic, histrionic şi *narcisist.*

Analizând „metafora luminii", criticul literar Nae Georgescu constată că „e oțios să faci istorie literară după un singur text". Analiza porneşte de la sonetul *Stau în ceardacul tău,* autorul constatând că, de fapt, poemul a fost scris chiar în *ceardacul* casei Veronicăi Micle, probabil la locuința conjugală din Iaşi, unde poetul se afla *în vizită.* Sensul unor expresii precum *lumină, lumânare* sau *a aprinde (focul)* conduce, prin extensie, către ideea conectării la o anumită realitate. Mărturii provenind de la prietenul şi, până la un punct, gazda bucureşteană a lui Eminescu din perioada 1882-1883, respectiv Ioan Slavici, semnalează insistența poetului asupra obişnuinței de a aprinde lumina pe timpul nopții: „Peste câtva timp, când credea că am adormit, aprindea din nou lampa şi începea să bodogănească... Acesta a fost pentru mine primul semn al bolii de nervi ce-l cuprinsese" (I. Slavici, *Amintiri,* Ed. Cultura Națională, 1924, p. 26).

Revista mai conține pagini consistente de poezie, aparținând unor poeți români şi străini, precum şi articole pe teme de spiritualitate ortodoxă (v. Pr. Nicolae Nicolescu, *Viața cultului şi filosofia lui,* nr.2, p.11) ce analizează pe larg opera părintelui Pavel Florenski, în special analizele kantiene. Pornind de la aserțiunea lui Constantin Noica şi anume „Filosofia lui Kant este dincoace de experiență, e spiritul omenesc" (C. Noica, *21 de conferințe radiofonice, 1936-1943,* Ed. Humanitas, 2000, p. 151), autorul constată că ceea ce au descoperit fizicienii nu reprezintă decât „izvoarele imuabile şi rațiunile care conduc la Rațiunea Supremă, Dumnezeu" (op. cit., p. 17).

Aşadar, revista new-yorkeză „Lumină Lină" rămâne, chiar şi prin aceste intervenții, puternic racordată la realitatea culturală românească, la această performanță contribuind deopotrivă autori din țară, dar şi de pe continentul american, acolo unde sămânța spiritualității românești a rodit atât de spornic. (*CRONICAR*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biblioteca Metropolitană sărbătorește *Ziua Bibliotecarului din România*

Cu prilejul Zilei Bibliotecarului – 23 aprilie – Biblioteca Metropolitană a organizat, la sediul Filialei „Dimitrie Cantemir", o întâlnire profesională onorată de prezența conducerii Bibliotecii, dl. director general dr. *Florin Rotaru* și d-na director Rodica Cosmaciuc. Cu această ocazie, directorul general al instituției noastre, dl. dr. Florin Rotaru a reiterat câteva din activitățile fundamentale ce constituie atât *marca identitară* a BMB, dar mai ales care asigură bibliotecii un rol fruntaș, la nivel național, între instituțiile similare din România.

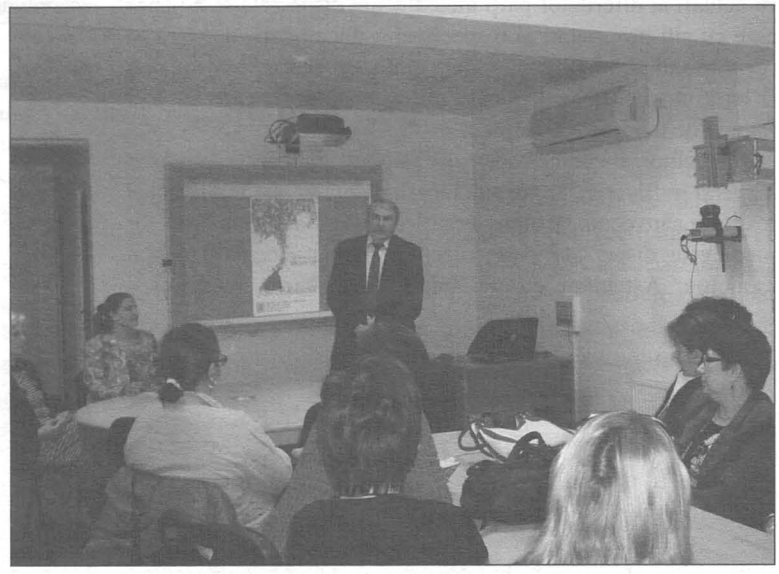

Directorul general al B.M.B., dr. Florin Rotaru, în dialog cu personalul instituției.

Astfel, Biblioteca Metropolitană își păstrează în continuare *rolul activ* în misiunea de dezvoltare a lecturii publice, de animație culturală și de educație permanentă. Acționând, prin cele aproape 30 de filiale, direct în cartiere, acolo unde se coagulează și se dezvoltă interesul pentru lectură, BMB contribuie prin acțiunile sale la deschiderea interesului către universul cărții și al culturii.

Un alt segment al activității personalului BMB îl constituie munca de *cercetare științifică*, referință documentară și valorificare a patrimoniului local. Astfel, prin includerea în structura BMB a Institutului de Studii Orientale, dar și prin constituirea Departamentului de Studii în domeniul culturilor și civilizațiilor afro-asiatice, au fost create premisele pentru realizarea de studii la standarde internaționale, conform normelor stabilite de Autoritatea pentru Cercetare Științifică, valorificate pe deplin, inclusiv în seria Lucrărilor Simpozionului Științific Internațional „Cartea. Europa. România", editată anual de BMB. De altfel, simpozionul și volumul tematic anual, realizări de top ale BMB, sunt deja recunoscute pe plan internațional, fiind semnalate atât în bibliografiile de specialitate, cât și în cataloagele unor Biblioteci similare ale lumii.

În fine, inițierea și dezvoltarea site-ului DACOROMANICA (Biblioteca Digitală a României), obiectiv realizat în parteneriat cu Biblioteca Academiei Române, reprezintă un pas esențial în acțiunea de păstrare a memoriei scrise a poporului român, *atribut fundamental pentru definirea unei biblioteci naționale.* Caracterul de pionierat în spațiul cultural românesc a Bibliotecii Digitale DACOROMANICA conferă BMB rol și vocație de *bibliotecă de interes național.*

Printr-o bună colaborare și cooperare, în plan științific, cu Academia Română, Institutul de Studii Sud-Est Europene, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga", dar și cu biblioteci similare din Chișinău (Biblioteca „Onisifor Ghibu" din Chișinău a beneficiat, în ultimii ani, de o donație de peste 80.000 de volume de carte românească, precum și de mobilier și instrumente de evidență a fondurilor), Madrid sau Padova (Italia), BMB se integrează în rețeaua instituțiilor și organismelor publice din țară, recunoscute pe plan internațional. Schimbul de informații, vizitele profesionale și contactul cu instituții similare de peste hotare (IFLA, EBLIDA, ADBS etc.) au contribuit atât la creșterea profesionalizării, cât și la recunoașterea rolului BMB de lider în promovarea programelor culturale de profil.

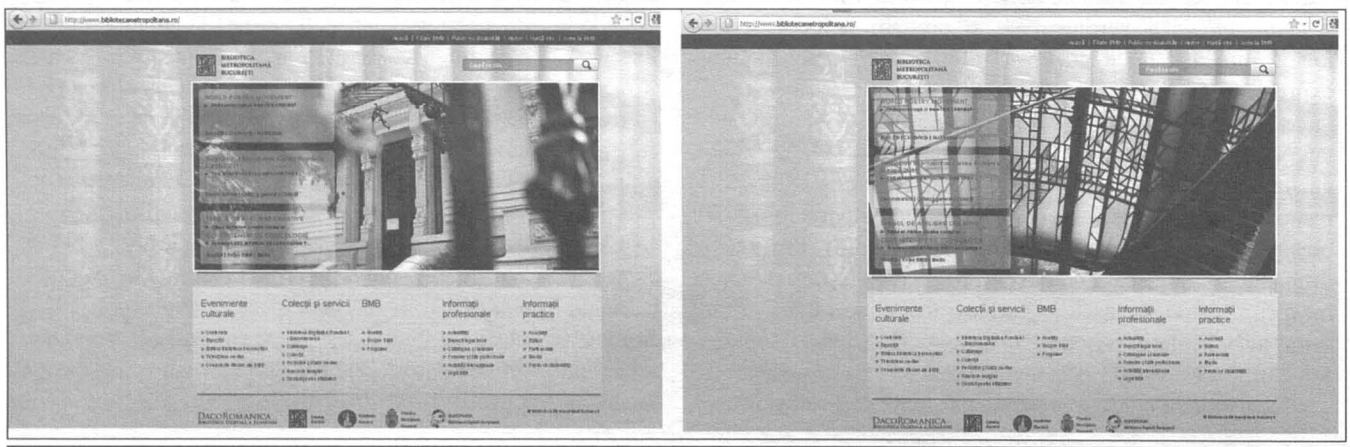

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Ziua Bibliotecarului din România

Biblioteca Naţională a României a organizat, în perioada 23-27 aprilie 2012, cu ocazia deschiderii oficiale a noului său sediu, situat în Bd. Unirii, nr. 22, din Bucureşti, un program intitulat *O perspectivă asupra culturii – Biblioteca Naţională a României*, care a prezentat publicului larg activităţile şi misiunea unei biblioteci naţionale, zonele de interferenţă între biblioteca naţională şi celelalte tipuri de biblioteci (publice, specializate, de învăţământ, de cercetare), între biblioteca naţională şi alte instituţii info-documentare, precum muzeele, arhivele, centrele culturale.

Pe 23 aprilie, dată la care s-a sărbătorit *Ziua Naţională a Bibliotecarului* şi *Ziua Internaţională a Cărţii şi a Dreptului de Autor*, discuţiile s-au concentrat pe definirea conceptului de **bibliotecă naţională** şi pe biografia şi specificul Bibliotecii Naţionale a României în cadrul familiei europene de biblioteci naţionale; ziua de 24 aprilie a fost dedicată bibliotecilor publice şi statutului lor de Agora, de spaţiu formativ şi informativ în societatea secolului XXI; 25 aprilie – bibliotecilor de învăţământ şi rolului lor în educaţia formală şi non-formală; 26 aprilie – bibliotecilor specializate şi importanţei pe care o are cercetarea documentară în orice demers ştiinţific pertinent; ultima zi, 27 aprilie, fiind dedicată statutului şi importanţei colecţiilor patrimoniale din biblioteci, arhive, muzee etc.

Aleasă să se desfăşoare în **23 aprilie**, deschiderea oficială a noului sediu s-a va bucurat de prezenţa unor personalităţi marcante ale lumii culturale, profesionale şi politice. Prin relaţiile pe care le are cu celelalte biblioteci naţionale , Biblioteca Naţională a României este raportor, la nivel internaţional, privind patrimoniul naţional documentar şi schimburile interculturale. În acest context, biblioteca inaugurează Sala de lectură **Dialoguri culturale** – spaţiu activ destinat organizării unor evenimente în măsură să ofere o panoramă la zi a culturii altor ţări. Italia, prin intermediul Centrului Cultural Italian „Giovanni Morando Visconti", este prima ţară invitată să organizeze, în 23 aprilie, un eveniment care va include conferinţe, expoziţii, spectacole, prezentări de modă etc.

Prin produsele şi serviciile oferite, prin spaţiile dedicate din noul său sediu central (Sala de Copii şi Tineret, Ludoteca, săli multimedia, săli multi-funcţionale etc.), prin programele culturale şi de educaţie non-formală dezvoltate în ultimii ani, Biblioteca Naţională vine în întâmpinarea şcolilor şi publicului tânăr.

Cu aceeaşi ocazie, Centrul Naţional de Patologia şi Restaurarea Documentelor, care funcţionează în cadrul Bibliotecii Naţionale a României, a coordonat seminarul ***O triadă: conservator, restaurator şi utilizator***, la care au participat specialişti din Bucureşti şi din ţară, oferind publicului demonstraţii practice privind activităţile de investigare, conservare şi restaurare a documentelor (carte veche, manuscrise, fotografii etc.).

Concepută ca spaţiu dinamic, Sala de lectură **Dialoguri culturale** dispune de un spaţiu generos (cca. 400 de mp), oferind posibilitatea altor ţări să organizeze aici, pe rând, expoziţii şi evenimente în măsură să ofere publicului românesc o panoramă la zi a culturii lor. Tot în acest scop, aici se va constitui şi dezvolta o colecţie de cărţi, periodice, documente audio-video şi electronice, baze de date etc., organizate pe diferite spaţii culturale. Prin acest proiect, Biblioteca Naţională a României îşi va pune mai bine în valoare funcţia şi misiunea de Centru Naţional de Schimb, de raportor statistic, la nivel internaţional, privind producţia documentară a României şi imaginea acesteia în străinătate. Prin stabilirea unei agende comune cu unele asociaţii de profil (Asociaţia Bibliotecarilor din România – ABR şi Asociaţia Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România – ANBPR). Biblioteca Nationala a Romaniei ofera spaţiu de organizare unor reuniuni şi evenimente importante din viaţa profesională a bibliotecarilor, Biblioteca Naţională a României îşi manifestă astfel rolul de Centru Naţional Metodologic pentru bibliotecile din sistemul naţional de biblioteci, contribuind la dezvoltarea culturii profesionale de profil.

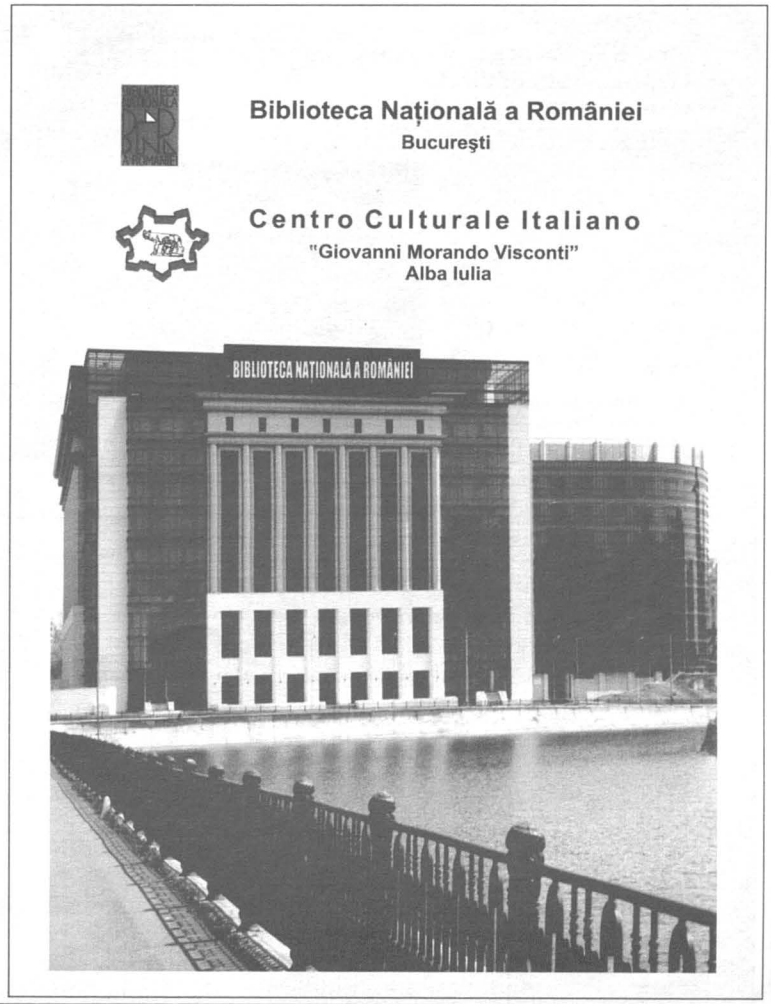

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Conferinţele Criterion, serie nouă.
Tema: Istrate MICESCU

Avocatul Istrate Micescu s-a născut la data de 22 mai 1881, în oraşul Ploieşti, în familia profesorului Nicolae Micescu. După absolvirea Liceului "I. C. Brătianu" din Piteşti, a urmat cursuri de drept la Paris unde şi-a luat licenţa (1903) şi doctoratul în drept (1906). Revenit în România, a profesat ca avocat mai întâi la Baroul Argeş şi apoi la Baroul Ilfov, al cărui decan a fost în două rânduri (1923–1928, 1936). Începând din anul 1912 a predat cursuri de drept civil şi filosofia dreptului la Facultatea de Drept din Bucureşti.

În anul 1918, Istrate Micescu a devenit membru al Partidului Naţional Liberal, fiind ales deputat în trei legislaturi ; în anul 1931 este ales şi vicepreşedinte al Camerei Deputaţilor. El a intrat în conflict cu conducerea partidului din care făcea parte, creând ,în ianuarie 1925, un grup disident şi o publicaţie „Răspunderea", în care cerea vehement „refacerea moralităţii şi credibilităţii partidului". Odată cu instaurarea domniei regelui Carol al II-lea, Istrate Micescu s-a apropiat de grupul liberal condus de Gheorghe I. Brătianu, dar a revenit curând la PNL. După alegerile din anul 1937, el a făcut parte din guvernarea Goga-Cuza, în calitate de ministru de externe (28 decembrie 1937 – 10 februarie 1938). După instaurarea dictaturii regale, la 10 februarie 1938, I. Micescu a fost însărcinat cu elaborarea unei noi Constituţii prin care se intenţiona să se legitimeze noul regim. Proiectul elaborat de el „îngrădeşte puterea regală, toate puterile statului izvorăsc din naţiunea română, iar regele nu este decât primul cetăţean al ţării, dar care se supune legilor acesteia". Este numit apoi membru al Consiliului Superior Naţional al Frontului Renaşterii Naţionale, senator în noul Parlament şi ministru al justiţiei în guvernul Gheorghe Tătărescu (24 noiembrie 1939 – 10 mai 1940).

În epocă era cunoscut şi pentru pasiunile sale: cărţile- avea peste 33.000 de volume- şi vânătoarea. În pădurile Budeasa, Trivalea şi Purcăreanca îi avea adesea invitaţi la vânătoare pe zeii timpului, printre care: Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Lucian Blaga, Octavian Goga, Eustaţiu Stoenescu, Dinu Brătianu, Ion V. Perieţeanu şi Pamfil Şeicaru.

"În toată Facultatea de Drept ne copleşea pe atunci Istrate Micescu - profesorul, nu politicianul. Avea înfăţişarea unui filozof alexandrin. Slab şi rasat purta barba ascuţită. (...) Umbla foarte elegant îmbrăcat şi avea grija ţinutei şi a gesturilor chiar şi atunci când nu se afla la tribună. Era poate puţin prea conştient de valoarea lui, dar acest orgoliu, devenea uneori supărătoare vanitate (...). Era un om de mare cultură. Ştia latineşte şi greceşte cum ştiau puţini (...), nu erau secrete ale discursului care să-i fie străine. I se citau cuvintele de spirit în toate saloanele şi în toate cafenelele.", spunea N. Carandino.

În anul 1945, după venirea comuniştilor la putere, Istrate Micescu a fost exclus din barou. A fost apoi arestat, acuzat de *„acţiuni de rezistenţă împotriva regimului de democraţie populară"* şi condamnat, la data de 1 iulie 1948, la sentinţa de 20 de ani temniţă grea. După cum relatează cei prezenţi în sală, în momentul în care şi-a auzit sentinţa, prof. Micescu a replicat judecătorilor astfel: *„Mulţumesc generozităţii Înaltei Curţi că mi-a dorit o viaţă atât de lungă în care probabil voi face doi sau trei, iar restul îi veţi face voi!"* Istrate Micescu a încetat din viaţă la data de 22 mai 1951, la vârsta de 70 de ani, în penitenciarul Aiud. *(Redacţia "B.B.")*

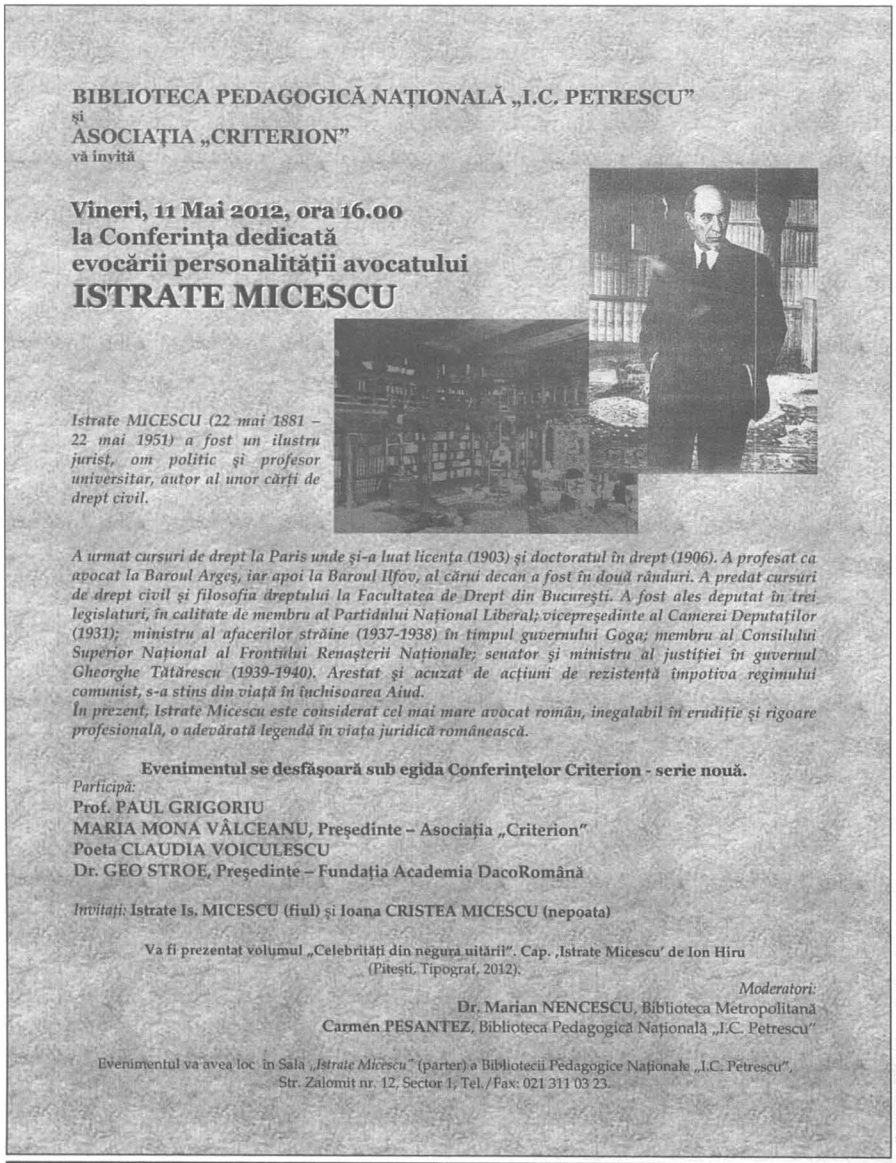

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

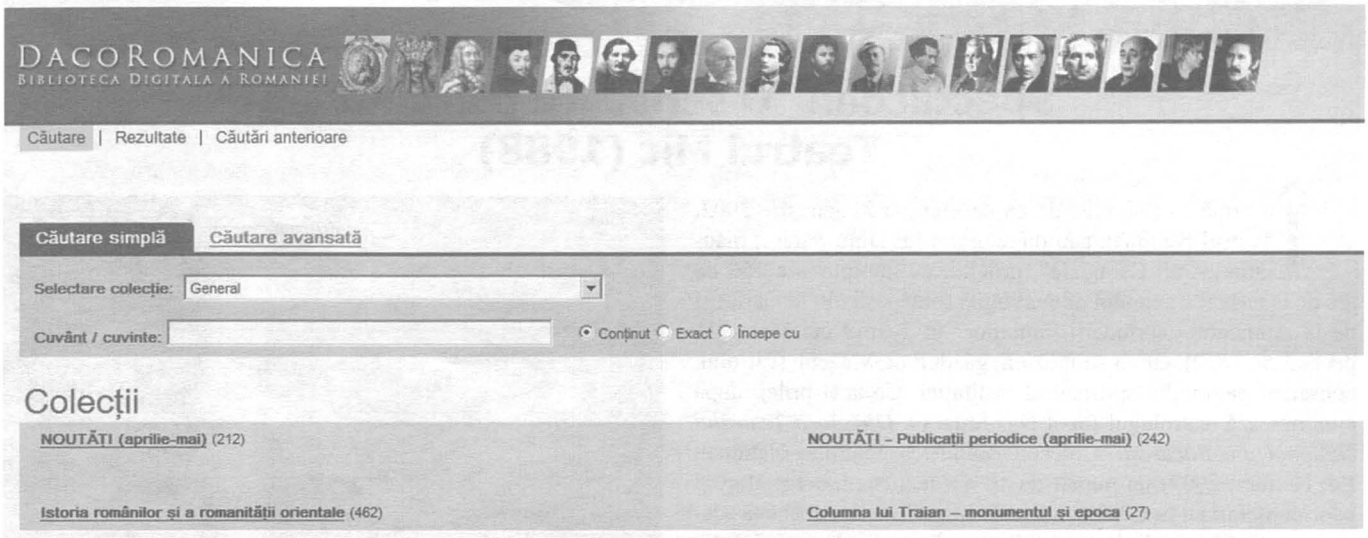

DACOROMANICA, realizare de vârf a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, este cea mai importantă bibliotecă digitală românească accesibilă gratuit în INTERNET. Dezvoltarea ei prin îmbogăţirea continuă cu documente digitalizate se face permanent, în fiecare săptămână, pentru a fi un veritabil instrument în serviciul reţelelor de cooperare naţională şi internaţională, precum şi pentru a deveni partener în Biblioteca Virtuală Europeană EUROPEANA. DACOROMANICA este singura bibliotecă digitală profesionistă din România, concepută pentru a răspunde provocărilor Mileniului III ce poate fi accesată la adresa *www.dacoromanica.ro*.

Noutăţi aprilie 2012

⇨ **George P. Nemetescu, *Bucureştii port de Dunăre: cu o prealabilă descriere a originei şi istoricului acestui oraş, dela 1200 până azi*, Bucureşti, Tipografia „Graiul Românesc", 1943, 28 p.**

„La 1885 a început sistemul monetar cu leul nou.

Înainte era leul vechiu, parale şi mai circulau monete de aur austriace, numite galbeni, precum şi monete turceşti [...]

Până la 1885, costul vieţei era foarte eftin. Astfel, se putea cumpăra: o pâine de o oca cu 10 bani cea neagră şi 12 bani cea albă; carnea cu 20 bani ocaua; roşiile 2 oca la 10 bani; peştele, caracuda (care nu o mâncau decât ţiganii) era 10 bani ocaua; crapul 15 bani; morunul şi cega 15-20 bani; o pereche ghete de comandă 20 lei; un costum de haine 30-40 lei; icrele negre moi, 8 lei cutia de o oca.

La 1890 viaţa se mai scumpise. Atunci s-a făcut leafa pe lună a unui judecător 300 lei; a unui subprefect 300 şi 150 diurnă; a unui locotenent 280, căpitan 320 lei."

⇨ ***Omagiu lui I. Bianu din partea colegilor şi foştilor săi elevi*, Bucureşti, Tiparul Cultura Naţională, 1927, 334 p. cu facs. şi ilustr.**

„Ca orice bun organizator el a căutat întâi de toate să-şi asigure colaboratori buni, cărora a încercat să le insufle calităţile sale: un Nerva Hodoş, un Sadi Ionescu, un Ilarie Chendi, un Al. Lapedatu, un Tuducescu, un R. Caracaş, un G. Giuglea, un Zaharia, un Cartojan ş.a., dintre care unii sunt morţi, alţii ocupă catedre universitare, şi câţiva continuă, alături de el, în condiţiile nespus de grele create după războiu Academiei, să desăvârşească opera mare a desăvârşirii singurei noastre Biblioteci naţionale.

Principiul călăuzitor al lui Ion Bianu a fost să strângă şi să facă accesibile cercetătorilor comorile neprecuite de cărţi vechi şi manuscrise sortite peirii într-o vreme când preţuirea lor era aproape inexistentă. Cu răbdarea unui colecţionar pasionat el adulmeca urma vechiturilor în cele mai depărtate colţuri ale ţării, întrebuinţa toată puterea sa de persuasiune ca să hotărască pe posesor să le dea Academiei şi nu cruţa nici o osteneală ca să strângă tot ce s-a scris în ţările româneşti, de Români şi streini, şi tot ce s-a publicat în streinătate despre noi."

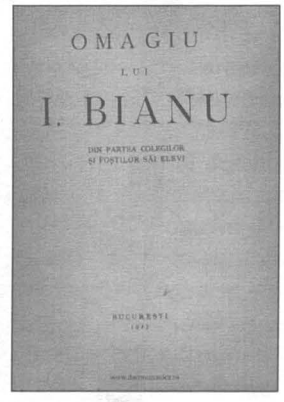

⇨ **Constantin Săndulescu-Verna, *Biserica Radu-Vodă din Bucureşti*, Bucureşti, Tipografia Cărţilor Bisericeşti, 1930, 26 p.**

„Aceste bogăţii făcură ca mănăstirea să înflorească şi să fie bine cunoscută. Iată ce scrie Diaconul Paul din Aleppo despre ea, când a vizitat-o el, în anul 1657, în ultima zi a lunii August: „Această mănăstire e situată tot la o margine a oraşului, pe un tărâm înalt, înconjurată de un râu şi o apă stătătoare; în timpul creşterii apelor nu se poate ajunge la dânsa decât pe un pod de lemn. E o zidire frumoasă cu un aspect prea plăcut. Biserica e mare şi spaţioasă, foarte uşoară, mult ornamentată şi acoperită peste tot cu picturi. În partea despre miazăzi e locul mormintelor beilor, cu bolţi de marmură albă, împodobită cu văluri de stofe ţesute cu fir şi alcătuite în forma unei cupole, cari se reazămă pe patru stâlpi de bronz. Portretele răposaţilor sunt zugrăvite pe perete."

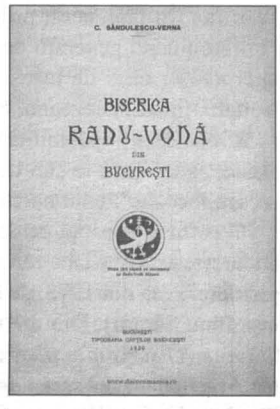

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

AM PRIMIT, VĂ SEMNALĂM

Spectacolul "O scrisoare pierdută", Teatrul Mic (1988)

În urmă cu mai bine de un deceniu, la 21 ianuarie 2002, Teatrul Național, sub directoratul lui Dinu Săraru, inaugura „Anul Caragiale", prilejuit de împlinirea a 150 de ani de la nașterea geniului dramaturgiei românești (30 ianuarie) și de la momentul „aprinderii luminilor" în Teatrul cel Mare (31 decembrie 1852), cu un simpozion, găzduit de Muzeul Teatrului, consacrat patronului spiritual al instituției. Cu acel prilej, după cum notează teatrologul Ionuț Niculescu (v. *Directorii Teatrului Național din București,* Colecția Biblioteca Teatrului Național, Ed. Nemira, 2002) un număr de 12 academicieni, cercetători și istorici literari au prezentat o serie de contribuții de substanță academică, tipărite în *Colecția Biblioteca Teatrului Național*. Între acestea, semnalăm opinia cunoscutului teatrolog Natalia Stancu referitoare la directoratul lui Dinu Săraru: „...un perfecționist pentru care *totul se poate*; așa cum a demonstrat în repetate rânduri, un spirit creator însuflețit de o mare vocație a muncii și de o energie ieșită din comun – la 70 de ani, Dinu Săraru se poate bucura că a creat valori inconfundabile." (op. cit., p. 217)

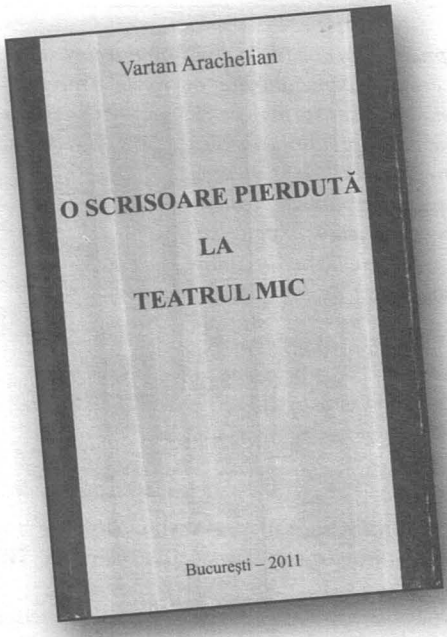

Au urmat, în succesiunea premierelor, spectacolele cu „O noapte furtunoasă", în regia lui Felix Alexa, „D'ale carnavalului", în regia lui Gelu Colceag și, în sfârșit, așteptata versiune scenică a „Scrisorii pierdute", semnată de Grigore Gonța, prim-regizor al Teatrului. În fapt, acest program cultural de anvergură era menit să ofere tinerei generații de actori ai Naționalului, aflați la vârsta interpreților aleși de însuși I. L. Caragiale pentru piesele sale – Nottara, Iulian, Brezeanu, Iancu Petrescu, Manolescu ori Aristizza Romanescu – posibilitatea de a se confrunta cu marile roluri clasice, aducându-le „un triumf nemaiîntâlnit de la Sică Alexandrescu încoace", cum notează entuziast același Ionuț Niculescu.

Pentru o dreaptă rememorare a istoriei recente a teatrului bucureștean, vom face referire la o altă reprezentare a „Scrisorii pierdute", cea din 1988, de la Teatrul Mic (sub directoratul aceluiași Dinu Săraru). Din mărturiile directorului instituției (v. Dinu Săraru, *„O scrisoare pierdută" la Teatrul Mic*, în volumul: Vartan Arachelian, *„O scrisoare pierdută" la Teatrul Mic,* București, Fundația Națională pentru Civilizație Rurală „Niște țărani", 2011,

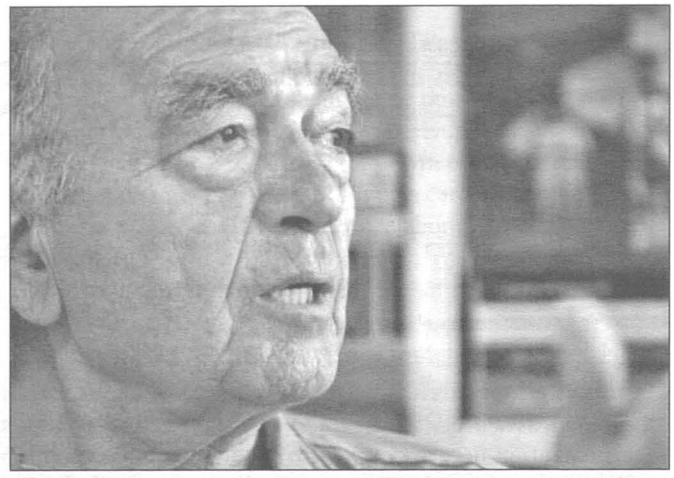

p.36) reținem: „...după explozia aplauzelor finale [...] s-a transformat într-un adevărat cutremur, care a mobilizat cele mai înalte vârfuri ale Securității, procurorul general, procurorul capitalei, secțiile de specialitate ale CC, în fine tot aparatul politic alertat și el în noaptea premierei, de o altă scrisoare cu *andrisantul* cunoscut de la început."

Din paginile aceleiași cărți, rememorăm opiniile profesoarei de teatru Ileana Berlogea, publicate în revista „Teatrul" (nr. 7, iulie 1988, v. grupajul „De la text la regie"): „Silviu Purcărete și-a ales un alt drum, acela al distanței ironice față de personaje, sărăcia lor interioară rezultând din unghiul din care sunt privite... *Tipătescu,* biată fantoșă cu pretenții de conducător politic stă de vorbă cu *Ghiță Pristanda,* un fals slujbaș cu reproș în priviri și în glas când îi numără steagurile, așezat alături de prefect pe canapea, ba chiar slujindu-se cu obrăznicie de cana de cafea a acestuia... *Zoe Trahanache* devine, la rândul ei, o jalnică măruntă, cu câteva palide tresăriri sincere în aventura ei cu *Tipătescu... Zaharia Trahanache* e vivace, cu risipă de energie și mișcări, o întruchipare clară a egoismului feroce... cu gesturi și mișcări de marionetă elastică, de la lingușirea mieroasă la țipătul strident, neputincios este *Cațavencu... Agamemnon Dandanache* (jucat în travesti de Leopoldina Bălănuță – n.n.) este reprezentantul ambiguu și primejdios al politicienilor din Capitală... iar *Cetățeanul turmentat* nu mai are naivitatea și sinceritatea tradiționale, ci făcute și contrafăcute..."

Ileana Berlogea nu uită, cu același prilej, să aprecieze și publicația „Spectator" (nr. 13) a Teatrului Mic: „un program bogat în idei, ca și spectacolul."

Despre spectacol au mai scris pe larg, la vremea respectivă, Alexandru Paleologu, Răzvan Theodorescu, D.R. Popescu ș.a., inclusiv regretatul Petre Ghelmez, citām: „Spectacolul de la Teatrul Mic mi se pare un moment de referință în seria interpretărilor cu *O scrisoare pierdută,* în fața căruia ne scoatem pălăria. Dar în căptușeala pălăriei ce găsim? O altă *Scrisoare pierdută,* un alt regizor și o altă trupă de teatru, dezicându-se de versiunea „clasicizată" deja. Puterea capodoperei de a renaște din ea însăși." (op. cit., p. 85)

Ca o concluzie, vom reproduce un fragment din *Prefața* volumului citat, ce poartă semnătura jurnalistului Vartan Arachelian (foto, în medalion), cu referire directă la conceptul de „rezistență prin cultură". *(Redacția "B.B.")*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Însemnări despre "rezistența prin cultură"

Vartan ARACHELIAN,
jurnalist

...Departe de mine gândul de a face dintr-un om un mit – mai ales omul de care vorbim e un oltean prea incomod şi, chiar, imprevizibil, ca să poată şade cuminte pe friza vreunui lăcaş – , fie el şi păgân, numai că omul de care vorbim era chiar acela care ne oferise tuturor o oază de normalitate în teatrul pe care-l conducea, un loc de întâlnire unde se putea respira liber, puteam coagula o complicitate de confrerie în care ne iniţiam de la cozile de la bilete, care ocupau săptămânal Sărindarii, ne iluminam, solidarizându-ne sub temperatura incandescentă a scenei, ajungând ca în final să nu ostenim în aplauzele nesfârşite. Singurele aplauze sincere şi meritate din toată "epoca de aur".

Teatrul lui Săraru era un loc unde simţeam că nu suntem singurii care gândim liber, chiar dacă eram cufundaţi într-o tăcere vinovată!

Gândul de a ne înscrie în dezbaterea care se poartă – oarecum aleatoriu – asupra faptului dacă a existat sau nu o rezistenţă la regimul comunist ne era foarte departe căci acolo unde evidenţele sar în ochi la ce bun să vorbim... discuţii. Şi totuşi... Deşi există programe tv, inclusiv unul care chiar aşa se cheamă - Rezistenţa prin Cultură –, deşi există atâtea mărturii editoriale, filme şi emisiuni punctuale dedicate eroilor şi martirilor anticomunişti, au apărut în ultimul timp o serie de afirmaţii publice menite să şteargă cu buretele un trecut care, deşi nu face parte din biografia tuturor, e, totuşi, revendicat de toţi. Şi anume că în România, în pofida unui sistem închis, ermetic chiar, s-a manifestat o rezistenţă împotriva comunismului sub cele mai diverse forme: începând cu rezistenţa armată în Munţi şi continuând cu alte împotriviri active, cum au fost - tot timpul - anticarii clandestini, scriitorii şi poeţii. Sau chiar pasivitatea civică a fost o formă de rezistenţă!...

Fragment din volumul: "*O scrisoare pierdută*" *la Teatrul Mic,* Fundaţia Naţională pentru Civilizaţie Rurală "Nişte Ţărani", 2001, p. 4.

Lumina românilor din Banatul sârbesc

Cu 65 de ani în urmă (la 12 ianuarie 1947) lua fiinţă la Vârşeţ, Serbia, Cercul literar „Lumina", precursor al revistei omonime, ce apare azi la Pancevo (redactor-şef Ioan Baba). Numărul 1/2012 (serie nouă) al publicaţiei, ce ne-a parvenit recent la redacţie, cuprinde, de altfel, şi un scurt istoric al presei de limba română din Serbia vecină, ce cuprinde săptămânalul „Libertatea", precum şi editura şi revista „Lumina" ce şi-a serbat recent jubileul de 65 de ani. De altfel, redactorul şef al publicaţiei, poetul Ioan Baba, ne-a şi vizitat, în 2010, la BMB, prilej cu care ne-a oferit şi colecţia completă a publicaţiei, apărută în 3 volume, însumând peste 440 de pagini.

În ce priveşte cadrul de desfăşurare a activităţilor culturale, semnalăm că în regiunea Voivodina, unde trăieşte, grupat, cea mai mare comunitate de români, statutul *minorităţilor* este, în opinia d-lui Ioan Baba, încă „insuficient soluţionat" (v. art. „În oglinda primului trimestru", an LXV, nr. 1/2012, p. 3), astfel încât publicaţia nu se ridică la nivelul necesităţilor şi exigenţelor culturale şi ştiinţifice ale populaţiei româneşti din zonă. Cu toate acestea, ziua de 15 ianuarie, consfinţită ca Ziua Culturii Naţionale, a fost sărbătorită şi de românii din Serbia, iar artistul plastic Tomiţă Guţu, din Seleuş, a realizat chiar un bust al poetului Mihai Eminescu, pornind de la fotoportretul din tinereţe, de la Praga. Tot despre Eminescu a scris şi publicistul Florian Copcea („Valoare europeană şi universală", op. cit., p. 5-10), precum şi Tudor Nedelcea („Shakespeare în viziunea lui Eminescu", op. cit., p. 75-87).

Specifică publicaţiei românilor din Serbia este şi deschiderea spre patria-mamă. Astfel, regăsim în sumar studii şi creaţii aparţinând unor scriitori din ţară, cum ar fi profesorul bănăţean Ion Pachia-Tatomirescu, prezent cu grupajul liric *Nouă poeme din cel de-al 65-lea ocol al soarelui,* dar şi cu studiul *O tragedie a lumii valahe,* dedicat lucrării lui Ion Marin Almăşanu, *Amintiri despre ţărani.*

Ca un fapt de natură politică, semnalăm că, în prezent, Serbia nu garantează celor peste 18 % din populaţie ce reprezintă minorităţile nici un loc în organele legislative şi executive ale ţării. În aceste condiţii, românii, alături de maghiari, rromi şi alţii au acces în Parlament doar ca reprezentanţi ai unor partide sârbeşti, legale. Este, deci, evident că interesele minorităţilor nu sunt reprezentate adecvat, nici chiar în Voivodina, regiune unde 35% din populaţie reprezintă alte naţionalităţi (oficial, românii reprezintă 1,5%, faţă de maghiari, 14,2%). Concluzia avansată de Marcel Drăgan (v. studiul *Reprezentarea politică a minorităţilor în Serbia,* op. cit., p. 93-103) este că minorităţile, inclusiv românii, au dreptul să-şi dezvolte identitatea proprie. Iar revista „Lumina" este doar unul din aceste exemple.

(CRONICAR)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ORIZONTURI

Incursiune în sfera publică românească

Dr. Nicolae STAN,
Şcoala Centrală, Bucureşti

Publicul "mare" al sferei publice româneşti actuale este unul fascinat de cultura de consum, cu toate atributele ei: standardizare, prefabricare, comercializare. El se lasă subjugat de *reclama* comercială a proprietarilor-oligarhi (sistemul economic), sau de cea politică a "baronilor" puterii (sistemul aparatului de stat), aclamaţi necritic. În aceste condiţii, *publicitatea* sferei publice are rolul pervers de a dirija integrarea în sistem, diminuându-şi cu mult funcţia critică. Totul se vinde şi se cumpără: voturi, campanii de presă, imagine TV, funcţii – într-o multiplicitate lipsită de un temei justificator.

Publicul "restrâns" al sferei publice româneşti actuale este alcătuit din tradiţionala forţă activă a vieţii publice: *intelectualii.* În mod surprinzător, deşi cu o oarecare distanţă prudentă, el *a urmat* direcţia asumată de publicul larg şi societatea în ansamblul ei: până în anul 2000, el a desfăşurat o "acţiune comunicativă" orientată către consens; după 2000, s-a abandonat "acţiunii orientată către succes", specifică sistemului: a "militat" pentru obţinerea de *roluri* în aparatul de stat şi/ sau a urmărit atingerea unor avantaje economice prin semnarea unui *pact* cu oligarhii validaţi social, ca angajaţi ai trusturilor de presă.

Rezultatul aceste "trădări" *vulgare* a germinat apariţia şi înflorirea a două *boli sociale,* pe care românii au sfârşit prin a le accepta ca *normale,* fapt pentru care nici nu le mai condamnă public: *corupţia* şi *politicianismul.* Este finalul apoteotic al sferei publice româneşti moderne: interesul public (reprezentat prin oameni politici, dar şi prin personalităţi ale societăţii civile, care semnează liste de susţinere a diverşilor politicieni) a luat, insesizabil, forma unui simplu pretext pentru satisfacerea unor interese particulare, "prea umane".

Aşa că, privind *agitaţia* post-comunistă a publicului "restrâns" (mic), este posibil ca diagnosticul pus de Sorin Adam Matei în *Boierii minţii* să fi fost, din păcate, unul corect: *sinecurismul* a devenit un mod de viaţă printre membrii "inteligenţiei" româneşti contemporane (conducerea unor consilii de administraţie, institute, reviste culturale, uniuni de creaţie – din care-şi triază clientela cu scopuri utilitare şi conjuncturale, etc.). Intelectualul român uneori elitar şi independent se află pe cale de dispariţie, iar din "cenuşa" lui *pământească* se naşte *învăţatul învingător,* Sofistul pur: cameleonic, instrumental, trăind în *profit,* şi nu în *adevăr.*

Aşadar, pentru a închide complet această linie de argumentare catastrofistă, nostalgică după unitatea *binelui comun,*

Sfera publică şi modelul românesc

Element fundamental al gândirii filosofice moderne, *politicul* depăşeşte sfera prezentului social, fiind mai degrabă un factor metafizic, un *dar divin* dacă am lua în seamă mitul platonician din dialogul *Protagoras.* Astfel, se spune că la început oamenii trăiau risipiţi, fiindcă la un loc se aflau permanent în stare de război. Atunci Zeus l-a trimis pe Hermes (ah, hermeneutica!) să le ofere *ruşinea* şi *dreptatea,* ca daruri divine, aducătoare de armonie şi prietenie.

Născute deci dintr-un *hybris iraţional,* dreptatea şi ruşinea sunt virtuţi cu care Platon a înzestrat omul politic (*zoon politikon*), conferindu-i dreptul de a asigura *fericirea cetăţii.* Pornind de la aceste rădăcini istorice, *sfera publică,* cum o numim noi azi, este deopotrivă, pentru a-l parafraza pe Rorty, *ştiinţă şi metaforă,* având drept ţintă optimizarea obţinerii fericirii publice, cu alte cuvinte „lucrul cel mai uşor de făcut", pentru toţi.

Investigaţia lui Nicolae Stan în domeniul sferei publice are ca temei atât modelul occidental, de esenţă kantiană, cât şi pe cel american. Utilizând cu discernământ terminologia de specialitate, autorul, deopotrivă literat şi filosof, îşi atinge scopul nedisimulat al demersului său, şi anume „refacerea reţelei de credinţe ale comunităţii româneşti actuale".

Cartea rezultată (*Incursiuni în sfera publică românească. Modele europene,* Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2011) cuprinde, alături de modele clasice ale genului (cel *iluminist,* kantian, liberal-elitar, al lui John Stuart Mill, sau *modernist,* datorat lui Jürgen Habermas), o analiză substanţială a sferei publice româneşti reprezentative, pornind de la *devălmăşia* tradiţională, corespunzătoare primului strat de modernitate culturală (1821-1848) şi ajungând cu analiza în zilele noastre. Autorul constată, de pildă, că în prezent asistăm la o *malformare* a sferei publice, începând cu momentul 1945 şi continuând până în post-comunism.

În esenţă, Nicolae Stan relevă că, pe linia tradiţiei organicist-ortodoxe, românii au trăit după război într-o stare de *non-combat* social, eliminând orice fel de reacţie adversă, practicând chiar o formă specifică de *amor fati* autohtonă. În aceste condiţii, a prosperat un soi de comportament social *servil* şi *duplicitar,* ce a alterat o parte a fiinţei pământene, fenomen accentuat în bună măsură şi după 1990, relevat de sintagme precum: „Acum nu e momentul" sau năucitorul „Noi muncim, nu gândim".

Astăzi, când noua sferă publică tinde să re/descopere alteritatea, creând mirajul identificării *adevărului complet,* avem şi şansa proiecţiei perspectivelor, inclusiv a acceptării politicului ca factor constructiv social, iar nu auxiliar, de faţadă.

Cu riscul discredibilizării sferei publice, Nicolae Stan constată că în politica românească banul a devenit o *condiţie obligatorie,* în vreme ce valoarea nu produce decât efecte teoretice („Trăim într-o perplexitate valorică derutantă", afirmă autorul).

Pentru exemplificare, am ales un fragment semnificativ din cartea lui Nicolae Stan, cu convingerea că diagnosticul social propus este cel corect. În fond, în bătălia modernităţii nu există învingători şi învinşi, ci doar un singur front, reprezentat prin totalitatea societăţii actuale. (*M.N.*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

sau după *interconectarea socială paşnică,* voi constata că în sfera publică românească au dispărut cele două exigenţe ale unei *libertăţi comunicaţionale moderne,* de tip habermasian, cu originea în luminismul kantian:

i) fiecare participant la actul comunicării sociale este liber, deoarece dispune de *autoritate epistemică,* la persoana întâi, care-i face posibilă atitudinea;

ii) autoritatea epistemică se exercită în scopul căutării unui *acord raţional,* validând acele soluţii care sunt acceptate raţional de către toţi participanţii la actul comunicării.

Linia de argumentare optimistă se naşte, în mod neaşteptat, din soluţiile întrezărite la un adversar al postmodernismului, ca Horia Roman Patapievici: "numai formele «specializate» de cultură mai pot asigura renaşterea unui consens comunitar" (...), căci consensul "nemijlocit, sădit în instinctele tuturor membrilor comunităţii, restrânse, dispare, adică atunci când universalitatea valorilor comun împărtăşite este pusă în discuţie..."

Un nou tip de sferă publică pare să se închege, absolut diferit faţă de cele anterioare, generat de o subiectivitate prea puţin recunoscută de către cei care gândesc spaţiul public sub *nostalgia unităţii* şi a *coerenţei.* (În acest sens, Horia Roman Patapievici revine la direcţia conservatoare, asumată cultural, şi eticizează discursul despre spaţiul public: *bârfa, culisele, găştile* sunt accidente *morale* ale acestuia, care ne împiedică să ajungem la "unitatea binelui comun."). Modul actual de a fi, plasticizat, fluid, modular, aflat în reevaluare perpetuă stă sub semnul unei comunicări exotice, pe care o numesc, ajutat de Jean Baudrillard, cu minimală prudenţă: *comunicare spectrală.*

Dar ce ne spune acest concept, *spectralitate?*

Răspunde Marc Guillaume, aflat în dialog cu Jean Baudrillard: "E vorba de o formă de comunicabilitate care ne face să ne despărţim de nostalgia comunităţii, de dialectica tradiţională a individualului şi a colectivului. Numesc *spectral* acest nou mod de a fi şi de a schimba".

Comunicarea spectrală, prin ale sale multiplicări ale "punerilor la distanţă", poate fi valorizată negativ (intrând astfel în zona antropologic-eticistă), în sensul posibilităţii de a conduce la dificultăţi sociale: *anonimat* şi *anomie.* În această grilă interpretativă, un Giovanni Sartori (în *Homo videns)* ar numi *spectralitatea* ca pe un "pericol" care ar determina momentul *dispariţiei publicului* şi apariţiei "sub-cetăţenilor" sau a "cetăţenilor tăcuţi", dominaţi de emoţional şi particular, cu toţii formând o "mulţime însingurată" . Ca efect "apocaliptic", *homo sapiens* se depreciază într-un simplu *homo videns*

(identificabil în *omul recent* patapievician). Ceea ce contează la nivelul comunicării sociale sunt calităţi de suprafaţă, *cantitatea* şi *viteza,* care împreună formează, cu ajutorul jocului "malefic" al mediei, "proletariatul intelectual" medial.

Despre autor

A absolvit Facultatea de Filosofie a Universităţii din Bucureşti în 1979, iar în 2007 devine doctor în filosofie, *cum laude,* la aceeaşi Universitate, cu lucrarea *Măştile lui Nietzsche*.Debutul în presă a avut loc în 1981, cu proza *Un taifas obişnuit*, dedicată lui Marin Preda şi prezentată elogios în *România literară* de Constantin Ţoiu.A debutat editorial cu volumul de proze *Boare de Waterloo*, Editura Cartea Românească, 1984, Mircea Ciobanu fiind redactorul cărţii.A colaborat la numeroase reviste literare – *România literară, Viaţa românească, Luceafărul, Familia, Tomis, Art-Panorama, Limba română (Chişinău), SLAST, Sud, Helis* etc.

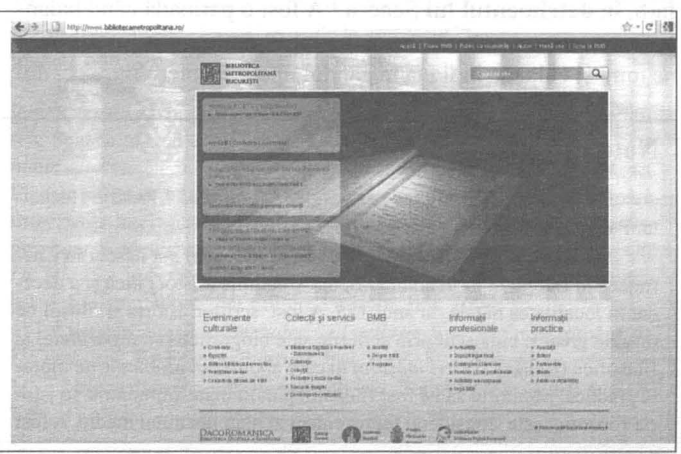

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Introducere în filosofia morală a lui Plutarh şi Seneca

Dr. Alexandru Lucian VOINEA,
Colegiul Național "Mihai Eminescu", Baia Mare

Abstract:
Plutarch of Cheroneea (46-125) is famous for "The parallel lives" but also for the interesting practical ethical problems that he arises in "Moralia" ("Ethical writings"), the title under which his dialogues and essays were brought together. Plutarch reveals himself as a supporter of Platonism in opposition with the Stoicism and the Epicurean philosophy. For a long time any study about Plutarch arrived, as if it would be an obligatory conclusion, to a comparison with the philosopher Seneca, a representative of the Imperial Stoicism.

"Ethics is central to philosophy": this sentence on which Plutarch agrees with the Stoics requires a careful confrontation of his views in matters of morality, the doctrine of the Portico, the more so as they say he is closest in this area. Their theory about passions and, απάθεια (apátheia),which are bad and should be removed is typical of Stoic ethics. From Plutarch's point of view, they cannot be eliminated, but tempered, mastered. Also, the sage of Cheroneea disagrees with the Stoic idea of virtue (αρετή, *areté)*.

Key-words:
ethics, stoicism, quietude, virtue, wisdom, the supreme good, Plutarch, Seneca.

I. Considerații preliminare

De ce un studiu despre Plutarh şi Seneca? Cu greu am accepta că cineva este „cultivat" dacă nu dispune, cât de cât, de o cunoaştere a filosofiei; cu toții recunoaştem că o persoană ar trebui să ştie ceva despre istoria țării sale, despre dezvoltarea politică, socială şi economică a acesteia, despre realizările literare şi artistice. Dacă la un om cultivat ne aşteptăm să nu fie complet ignorant în ceea ce priveşte Grecia şi Roma, dacă s-ar ruşina când ar fi obligat să mărturisească faptul că nu a auzit niciodată de Sofocle sau Vergiliu şi că nu ştie nimic despre originile culturii europene, la fel de bine am putea să ne aşteptăm ca el să ştie ceva despre Platon şi Aristotel, doi dintre cei mai mari gânditori care au existat vreodată. Propunem astfel o incursiune în filosofia morală a lui Plutarh şi Seneca, două personalități care ocupă de asemenea un loc important în istoria filosofiei europene. Căci nu doar Platon şi Aristotel ne-au lăsat o moştenire şi un tezaur trainic, ci şi gânditori precum Plutarh şi Seneca.

De mult timp, orice studiu despre Plutarh a ajuns, ca şi cum ar fi fost o concluzie obligatorie, la o comparație cu Seneca. Astfel de comparații prezintă pericolul că, o dată balanța înclinată într-un sens, cedează de prea multe ori sub propria greutate. Aceasta li s-a întâmplat şi lui Seneca şi Plutarh, în **detrimentul lui** Seneca.[1] A fost o perioadă când balanța înclina atât de clar în favoarea lui Plutarh, încât toată lumea se mira şi chiar se indigna la gândul unei apropieri între cei doi moralişti. Totuşi, Seneca nu a fost întotdeauna studiat aşa cum merită. Nu există scriitor care să fi fost atât de mult separat de scrierile sale şi să fie necesar să te întorci înspre ele pentru a-l înțelege mai bine. De asemenea, Plutarh, supranumit şi înțeleptul din Cheroneea[2], este cunoscut la noi în țară mai degrabă ca istoric, fiind celebru pentru lucrarea sa *Vieți paralele*. Noi vom avea în vedere însă, în studiul de față, anumite eseuri şi dialoguri care fac parte din lucrarea sa *Ethika* (în latină, *Moralia, Scrieri morale*), mai puțin cunoscută în mediul ştiințific românesc. Dacă în privința doctrinei lui Seneca[3] este clar că avem de-a face cu stoicismul, Plutarh se relevă ca adept al platonismului **în opoziție** cu stoicismul şi epicureismul. Cu toate acestea, cercetători precum D. Babut îl consideră pe Plutarh „un stoic care se ignoră"[4]. Astfel, prin comparația cu Seneca, un adept al stoicismului imperial, vom afla dacă este sau nu valabilă această apreciere, care astăzi câştigă din ce în ce mai mulți adepți.

Care este locul stoicismului în opera lui Plutarh? Înainte de a aborda această problemă, se cuvine să rezolvăm o întrebare preliminară: ce trebuie să înțelegem exact prin stoicism ? În epoca lui Plutarh, mişcarea stoică este deja veche de aproape cinci secole, şi oricare ar fi putut fi voința adepților săi de a rămâne fideli doctrinei originale, este inevitabil că s-au produs nişte transformări, că s-a desenat o evoluție care ne interzice să identificăm complet gândirea unui stoic din generația lui Plutarh cu cea a unui contemporan al lui Zenon sau Chrysip. În general, distingem trei perioade în filosofia Porticului: cele ale

Note

[1] Octave Gréard, *De la morale de Plutarque*, Librairie Hachette, Paris, 1902, p. 444.

[2] Plutarh (în limba greacă veche Ploutarchos) s-a născut la Cheroneea în Beoția în jurul anului 46, într-o familie aristocratică şi a decedat în localitatea natală, în anul 125. A fost scriitor, istoric şi filosof de origine greacă, cunoscut prin scrierile sale biografice (*Vieți paralele*) şi filosofice (*Ethika, Scrieri morale*) în care abordează probleme de morală practică. Mentorul său a fost filosoful platonician Ammonios. În istoria filosofiei este considerat reprezentant al platonismului mediu. A fost profesor de filosofie morală la Roma. Împărații Hadrian şi Traian l-au prețuit pentru sfaturile sale.

[3] Lucius Annaeus Seneca, cunoscut şi sub numele de Seneca Filosoful sau Seneca cel Tânăr s-a născut la Corduba, în Hispania (1 e.n.), într-o familie de cavaleri şi a murit în anul 65. Scriitor şi filosof stoic roman, a avut funcții politice importante în timpul domniei împăratului Nero. Este cunoscut mai ales datorită lucrării *Epistulae morales ad Lucilium*, un adevărat tratat de filosofie morală. A nu se confunda cu tatăl lui, Marcus Annaeus Seneca, supranumit Retorul.

[4] D. Babut, *Plutarque et le stoicisme*, Presses universitaires de France, Paris, 1969.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

stoicismului vechi şi mediu, şi cea a stoicismului din epoca imperială.[5] Seneca, reprezentant al stoicismului imperial, se arată "ca un stoic *foarte liber"*; filosofii vechi "nu sunt maeştri, ci îndrumători"; „el nu trebuie să-i urmeze întocmai, ci doar să adere la ideile lor care trebuie să fie tratate ca un bun (comun) de familie pentru a le perfecționa".[6] În schimb pentru pentru Plutarh, filosofii vechi sunt „maeştri" şi nu doar nişte „îndrumători", fiind un adept al păstrării tradițiilor strămoşeşti (*mores maiorum*). Seneca se desprinde astfel de prima vârstă a filosofiei Porticului.

În epoca lui Plutarh, difuzarea şi influența filosofiei stoice este considerabilă.[7] Astfel, se poate afirma că stoicismul s-a răspândit şi prin opera lui Plutarh şi a lăsat urme importante, căci şi *Operele Morale* şi *Viețile* trădează în orice moment această influență difuză a gândirii stoice. Pentru Plutarh, stoicismul este un sistem filosofic coerent, care pretinde, cu logica, fizica şi etica, să aducă o explicație totală a universului. Confruntarea cu doctrina Porticului o vom regăsi cu precă-dere în *operele polemice,* îndreptate împotriva stoicismului: *De stoicorum repugnantiis, De communibus notitiis adversus stoicos, Stoicos absurdiora poetis dicere.* Această listă ar părea incompletă dacă nu am adăuga încă două mici tratate în titlul cărora nu apare explicit orientarea către critica filosofiei stoice, şi anume *De virtute morali şi De profectibus in virtute*, căci primul polemizează deschis împotriva lui Chrysip, în timp ce al doilea, fără să- i numească pe stoici, face aluzie, prin titlu chiar, la una din dogmele lor în materie de etică. Se întâmplă ca Plutarh să împrumute unele teme stoice, dar numai pentru a le aduce critici, adesea foarte bine argumentate *(De cohibenda ira, Ad principem ineruditum, De audiendis poetis).*

Una din trăsăturile definitorii ale stoicismului imperial este aceea că se axează în mod deosebit pe morală, iar fizica şi logica ne interesează în măsura în care au influență asupra moralei. Găsim totuşi la Seneca o serie de considerații privind fizica, mai cu seamă în *Naturales qaestiones*, precum şi în *De providentia*. Cugetarea sa însă, este preponderent etică, după cum se poate vedea din tratate precum *Epistulae morales ad Lucilium*, *De constantia sapientis*, *De ira*, *Consolationes*, *De vita beata*, *De otio*, *De brevitate vitae*, *De tranquilitate animi*, *De beneficiis*, *De clementia*. Logica nu este abordată explicit în operele sale, ca teorie a cunoaşterii; totuşi, această disciplină există într-o manieră implicită, prin importanța pe care o

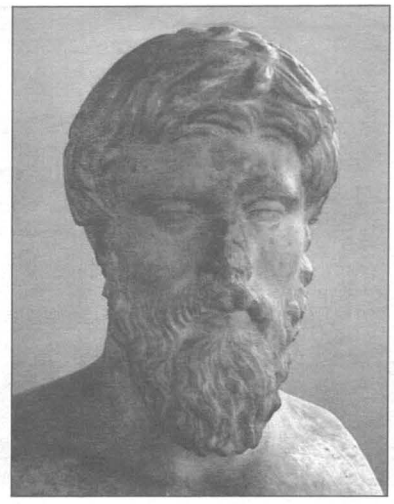

Plutarh

acordă rațiunii.[8] Seneca împarte morala în trei părți: prima se referă la „examinarea a ceea ce îi este menit fiecăruia şi determinarea valorii fiecărui lucru", căci este esențială „judecata de valoare asupra tuturor elementelor", „a doua este examinarea impulsurilor, a treia a faptelor".[9]

II. Concepția etică a lui Plutarh şi Seneca

Ce este **filosofia**, în ochii stoicilor? Înainte de toate **o morală,** o *„artă de a trăi"*. Plutarh admite şi el acest primat al moralei: el reaminteşte că filosofia nu este făcută, cum se crede adesea, din discursuri *ex cathedra* sau din comentarii erudite, ci din acțiuni, că ea se aplică tuturor circumstanțelor vieții cotidiene. Dar dacă Plutarh este de acord cu reprezentanții Porticului asupra primatului filosofiei practice, el nu mai este de acord cu ei când este vorba să o definească sau să o circumscrie. I se pare că stoicismul se îndepărtează de realitatea practică, mai precis că între învățământul teoretic şi realitățile vieții există un divorț. Suntem nevoiți să constatăm astfel că şi Seneca era un teoretician al filosofiei morale, pe când Plutarh era practicant al acesteia.

Etica este centrul filosofiei:[10] această propoziție, asupra căreia Plutarh cade de acord cu stoicii, impune o confruntare atentă a concepțiilor sale, în materie de morală, cu doctrina Por-

Note

[5] **Stoicismul**, adică doctrina Porticului, este denumirea dobândită ulterior de filosofia întemeiată de Zenon din Citium (Cipru), în localul atenian denumit *Porticul pictat (Stoá poikíle)*. Cunoaşte o evoluție de mai multe secole, în trei perioade: perioada veche, proprie elenismului (336-200 a.Chr.): Zenon din Citium, urmat la conducerea şcolii de Cleanthe din Assos şi apoi de Chrisip din Soloi; perioada mijlocie sau medie (200-50 a.Chr.): Hecaton, Panaitios din Rhodos, Poseidonios din Apameia; perioada târzie sau "romană", cunoscută şi sub denumirea de stoicism imperial (1-180): Seneca, Epictet, Marc Aureliu.

Vezi Gheorghe Vlăduțescu, *Filosofia în Grecia Veche*, Editura Albatros, Bucureşti, 1984, p. 404-406.

[6] Émile Bréhier, *Histoire de la philosophie*, tome I, *L'Antiquité et le Moyen Âge*, Paris, Quadrige /Puf, 1987, p. 291. Vezi şi Seneca, *De otio*, trad. de Vichi-Eugenia Dumitru şi Ştefania Ferchedau, în Seneca, *Dialoguri*, Polirom, Iaşi, 2004, 3,1: *Dacă arăt că maximele acestea sunt şi ale stoicilor, nu înseamnă că mi-am făcut o lege din a nu întreprinde nimic împotriva cuvântului lui Zenon sau al lui Chrisip, ci că, în fond, subiectul însuşi îmi îngăduie să le împărtăşesc părerea.*

[7] S-a putut spune despre acest subiect că stoicismul devenise filosofia preponderentă şi oarecum filosofia tip în toate domeniile, sau chiar că, prin secolul al II lea, cele două cuvinte: filosofie şi stoicism devin aproape sinonime. Vezi É. Bréhier, *Les Stoïciens*, Paris, 1962, p. 19.

[8] Termenul de „logică" vine de la grecescul "logos", care se poate traduce prin „cuvânt", „vorbire", „rațiune".

Rațiunea este un concept esențial în stoicism. Ea guvernează lumea şi este calea prin care omul îşi poate dobândi virtutea şi fericirea. Seneca afirmă în *Epistulae ad Lucilium*, 66,12: *Rațiunea nu este nimic altceva decât o frântură de spirit divin*, pusă în trupul omenesc. Fiecare suflet de om este o frântură din **logos**-ul divin. Stoicii dau mare importanță înțelegerii raționale a lumii, care ne face să trăim în armonie. Seneca identifică viața rațională cu viața care respectă natura. Cf. *De otio*, 5,1 în Seneca, *Dialoguri*, trad. rom. de Vichi-Eugenia Dumitru şi Ştefania Ferchedau Editura Polirom, Iaşi, 2004.

[9] Seneca, *Epistulae morales ad Lucilium*, trad. în limba română de I. Costa, vol. II, Editura Polirom, Iaşi, 2008, 89, 14, p. 56.

[10] Plutarque, *Oeuvres morale*, op. cit., Tome VI, *De virtute morali*, I, 2.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

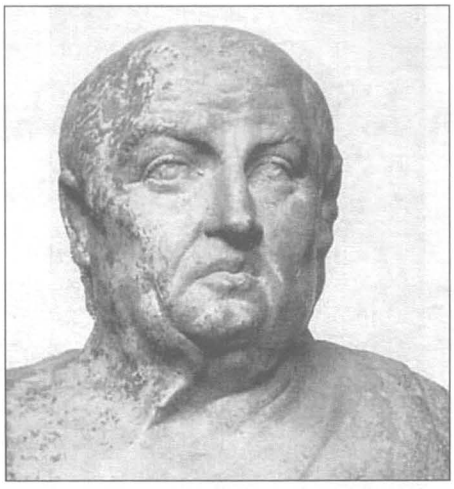

Seneca

ticului, respectiv cu cea a lui Seneca, cu atât mai mult cu cât se spune că în acest domeniu se apropie cel mai mult. Plutarh , contemporan cu filosoful din Corduba, preia anumite probleme stoice pe care le combate în lucrarea sa *Moralia.* Înțeleptul din Cheroneea chiar corectează ceea ce i s-a părut absurd la stoici și mai ales la Seneca. Prin urmare, socotim că tratatele lui Seneca nu pot fi dezbătute decât în raport cu *Operele Morale* ale lui Plutarh, și ca bază de comparație.

Specifică eticii stoice este teoria acestora cu privire **la pasiuni și afecte**, *απάθεια* (***apátheia)***, iar stoicismul a luat o poziție de avangardă, subliniindu-și puternic originalitatea în raport cu alte școli. *απάθεια (apátheia)* este cunoscută așadar încă de la Aristotel care, prin concepția sa despre virtute, bazată pe doctrina căii de mijloc, a moderației, *μέσον* (*meson*), nu lasă niciun loc stării de *απάθεια (apátheia).* La Epicur, având în vedere că atât plăcerea, cât și durerea sunt *pathe*[11] , în această filosofie hedonistă *απάθεια (apátheia)* n-are cum să fie o virtute. Deși detaliile acestei chestiuni au fost controversate, stoicii au fost însă unanimi în ideea că afecțiunile (*pathé*) sunt deopotrivă violente și nenaturale, trebuind de aceea să fie extirpate[12]. S-ar părea astfel că pe **stoic** îl preocupa **eradicarea afecțiunilor** (*pathé*), pe **peripatetic moderarea** lor, iar pe epicureic **deosebirea între pasiunile bune și cele rele.**[13] Seneca propune distincția între *pathe* (pasiuni) bune (*eupatheiai)* și rele[14]. Filosoful din Corduba nu este, deci, împotriva tuturor pasiunilor. Pentru el, pasiunile bune sunt : bucuria, prudența și voința. Bucuria este contrară plăcerii și cuprinde mulțumirea, veselia și buna dispoziție, iar prudența, opusă temerii, cuprinde pudoarea și castitatea. Voința este contrară dorinței și cuprinde bunăvoința, calmul, gingășia și simpatia. Aceste trei pasiuni bune ale sufletului constituie stări de echilibru și sunt conforme rațiunii. Pasiunile rele sunt durerea, teama, dorința senzuală și plăcerea. Durerea este o "încordare lipsită de rațiune a sufletului" și cuprinde mila, invidia, gelozia, disprețul, invidia, tristețea, suferința și starea de confuzie. Teama este "așteptarea unui rău" și cuprinde frica, ezitarea, rușinea, spaima, înfiorarea sau angoasa. Dorința este definită ca un apetit lipsit de de rațiune. Manifestările sale sunt lipsa de voință, ura, rivalitatea, **mânia,** dragostea, ranchiuna și înverșunarea.

Cât despre **Plutarh,** se știe că, deși i se întâmplă ocazional să recurgă la noțiunea de „apatie" (*απάθεια;* apátheia) , el **nu crede posibil să existe vreodată "un caracter purificat de orice fel de pasiune, o viață la adăpost de orice acțiune rușinoasă".**[15] Pretinsa infailibilitate a înțeleptului este una din trăsăturile de care Plutarh își bate joc, de care nu se aude vorbindu-se decât în discuțiile academice și nu în viața reală, unde pasiunile, opiniile false și ignoranțele își au mereu partea lor. Eticianul român Teodor Vidam, făcând referire la doctrina morală stoică, denunță această „psihologie a pasiunilor", considerând-o „falsă".[16]

Pentru Seneca, la fel ca și pentru vechii stoici, acceptarea și controlarea ordinii universale echivalează cu „a trăi în conformitate cu natura" (*secundum naturam vivere*)[17] . Pentru stoici, noțiunea de *honestum* este identică cu aceea de **bine suprem**, respectiv cu aceea de **virtute**. *Virtutea* este produsul rațiunii.[18] Eugen Cizek constată existența unui întreg sistem de „concepte permutabile: rațiunea dreaptă = a trăi conform naturii = ceea ce este = cinstit = supremul bine = virtutea = viața fericită."[19] *Binele suprem (summum bonum)* nu este altceva decât *virtutea (virtus)* însăși. Iar virtutea se confundă cu fericirea. Căci ea este *binele suprem* denumit prin *finis, summum bonum, bonum absolutum, bonum principale, perfectum bonum, primum bonum, finis naturae, summa humani boni.*[20] Seneca recunoa□te cele patru virtuți cardinale: *iustitia, (dikaiosyne, dreptatea), fortitudo, (andreia, curajul), temperantia (sophrosyne, cumpătarea) și prudentia (phronesis, prudența, înțelepciunea practică)*. De asemenea, mai propune și alte virtuți, considerate secundare, precum *moderația, toleranța, blândețea, umanitatea, (humanitas, omenia).*[21] Termenul *virtus* reprezintă traducerea grecescului *arete* și este folosit de către stoici pentru a desemna ideea de *virtute.* Pentru înțelept, nu există decât o virtute: *sophia*, *înțelepciunea,* pe care Cicero și Seneca o numesc *sapientia.* Înțeleptul (*sapiens, sophos*) este întotdeauna fericit. Ceilalți oameni, care nu sunt înțelepți (*insipientes, fauloi*), nu pot fi niciodată fericiți.

Note

[11] Diogenes Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, tr. de C. Balmuș, Ed. Polirom, Iași, 1997, X, 34.

[12] Vezi Seneca, *De ira*, I, 8, 2-3. (trad. rom. de Vichi-Eugenia Dumitru și Ștefania Ferchedau, în Seneca, *Dialoguri*, Editura Polirom, Iași, 2004).

[13] Idem, *Epistulae Morales ad Lucilium*, 116, 1 (trad. de I. Costa, vol. II, Editura Polirom, Iași, 2008).

[14] *Ibidem*, I, 9, 1; I, 9, 3.

[15] Plutarque, *op. cit.*, Tome XIII, *De stoicorum repugnantiis*, III, 2: *Quod stoici dicunt, absurdiora (Ceea ce spun stoiciii sunt lucruri absurde*, trad. ns.).

[16] Teodor Vidam, *Introducere în filosofia moralei*, Editura Inter-Tonic, Cluj Napoca, 1994, p. 17: Morala stoică " nu este deficitară decât prin psihologia pasiunilor care este falsă și printr-un exces de putere pe care îl acordă voinței asupra sentimentelor și credinței."

[17] Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, trad. rom. de C. I. Balmuș, Editura Polirom, Iași, 1997, VII, I, 53, 87, p. 237.

[18] Seneca, *Epistulae morales ad Lucilium*, 66, 32, trad. rom. de Ioana Costa, Polirom, Iași, 2007, vol. I, p. 214 : Virtutea nu este altceva decât rațiunea dreaptă. Vechii stoici o numesc orthos logos.

[19] Eugen Cizek, *Istoria literaturii latine*, vol. II, Editura Corint, București, 2003, p. 80.

[20] Cf. M. O. Lișcu, *L' idée du souverain bien et son expression chez Sénèque*, Les Belles Lettres, Paris, 1943, p. 71 sqq.

[21] Seneca, *op.cit.*, 115, 3, p. 209.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Plutarh ironizează însă, **ideea stoică a *virtuții,*** acest "corn al abundenței"[22] care satisface toate dorințele. În această opera sa de tinerețe, *Despre virtutea etică* (*De virtute morali)* se desparte deci de Platon ca şi de stoici, pentru a urma doctrina lui Aristotel.[23] Putem fi surprinşi de acest lucru, dar trebuie să îl constatăm. Cartea sa de căpătâi, când îşi compune tratatul, este *Etica Nicomahică* a Stagiritului. Dintre toate cele patru virtuți cardinale, *cumpătarea (sophrosyne*) este cea care se află în fruntea ierarhiei valorice. Ea se asociază cu *stăpânirea de sine* (*enkrateia)* şi cu *blândețea (praotes).* Îl regăsim totuşi pe Plutarh de partea lui Platon, când este vorba de a-i respinge pe filosofii care propovăduiesc unitatea virtuții şi care, dornici să păstreze simplitatea sufletului, confundă partea rațională a sufletului cu partea irațională. Acest lucru i se pare lui Plutarh o simplificare abuzivă şi contrară experienței psihologice a fiecăruia dintre noi. Constatăm încă o dată că Plutarh este partizanul bunului simț, **al măsurii**. Înțeleptul din Cheroneea consideră că cea mai gravă dintre toate aporiile cu care stoicii au umplut filosofia este aceea care constă în clasarea tuturor oamenilor fără nici o deosebire în aceeaşi categorie, considerându-i în mod egal răi, cu excepția înțeleptului, dotat cu toate calitățile; acest lucru înseamnă să faci de neînțeles însăşi noțiunea de progres.[24] Plutarh admite chiar **o categorie intermediară**, cea a oamenilor „obişnuiți", mai curând ignoranți decât răi, ce reprezintă incontestabil masa, față de minoritatea oamenilor nedrepți şi perverşi şi a celor care sunt integri şi rezonabili.

Concluzii. Stoicismul i-a apărut fără îndoială lui Plutarh cu o față dublă, una a unui ansamblu de cunoştințe, transmise prin tradiție şi prin cărți, şi una a unei filosofii vii, la care el a putut avea acces prin experiența personală. Înțeleptul din Cheroneea este de acord cu stoicii că filosofia este, înainte de toate, **o morală,** o *„artă de a trăi", iar etica este centrul filosofiei.* El reaminteşte însă că filosofia nu este făcută, cum se crede adesea, din discursuri *ex cathedra* sau din comentarii erudite, ci din **acțiuni,** că ea se aplică tuturor circumstanțelor vieții cotidiene. De aceea, le reproşează că preceptele propuse de ei nu sunt aplicabile în realitate. Seneca, reprezentant al stoicismului imperial, este un **teoretician** al filosofiei morale, pe când Plutarh este un **practician.** Deşi Gh. Guțu îl numeşte pe Seneca „director de conştiință al vremii",[25] la o comparație între cei doi, balanța s - ar înclina cu siguranță în favoarea lui Plutarh, pe care nu întâmplător îl numim „înțelept". Căci Plutarh este cel care a realizat conversia de la **fapta morală** la **valoarea morală**.

Dacă **Seneca propune suprimarea pasiunilor** care sunt considerate rele şi deci cauza tulburărilor noastre interioare, a nefericirii, Plutarh consideră că este imposibil acest lucru, chiar absurd. Prin urmare, el ne propune **stăpânirea pasiunilor** prin **cumpătare** şi **blândețe.** Dacă Seneca propune o asceză foarte aspră, Plutarh militează pentru cumpătare, dar care să fie asociată cu blândețe, omenie, bunăvoință. El corectează deficiențele acestora, nu se rezumă doar la critică. Prioritatea acordată de stoici virtuții, binelui moral, este **pur teoretică**; în practică, aceşti filosofi sunt incapabili să susțină un asemenea ideal.

Nici prin natura lor, nici prin importanța lor, **materialele stoice identificate în opera lui Plutarh nu sunt suficiente** pentru a circumscrie un domeniu în care influența stoică ar putea fi considerată ca preponderentă. **Este deci neverosimil să afirmăm că înțeleptul din Cheroneea ar fi putut fi, vreun moment, purtătorul de cuvânt, conştient sau inconştient, al acestor filosofi pe care i-a combătut mereu în mod deschis.**

Stoicii oscilează într-adevăr între cele două extreme, când supraestimând posibilitățile umane, când subestimându-le atât de mult, astfel încât ei refuză să facă distincția între oameni şi îi consideră în mod egal drept răi şi corupți, neputând nici măcar să conceapă un veritabil progres moral. Invers, Plutarh admite în acelaşi timp că **perfecțiunea nu este pe măsură omului** şi că **nici un om nu este rău în mod iremediabil.** Dacă Seneca luptă pentru libertatea interioară, Plutarh militează pentru libertatea civilă. Bun cunoscător al filosofiei grecilor, el a gândit şi a scris deopotrivă pentru omul obişnuit dar şi pentru elite. Nu vom greşi dacă îl considerăm un **precursor al lui Montaigne**.

Plutarh şi Seneca ne propun o morală general – umană, promovând valori morale perene, la care gândirea etică contemporană nu poate rămâne indiferentă.

Bibliografie

1. Arrington, Robert L., *Western Ethics*, An historical introduction, Library of Congress Cataloging in Publication data, Massachusetts, 1998.
2. Aristotel, *Etica nicomahică*, Introducere, traducere, comentarii şi index de Stella Petecel, Editura IRI, Bucureşti, 1998.
3. Babut, Daniel, *Plutarque et le stoicisme*, Paris, Presses universitaires de France, 1969.
4. Banu, Ion, *Filosofia elenismului ca etică*, Bucureşti, 1980.
5. Bréhier, Émile, *Histoire de la philosophie,* vol.1, *Antiquite et Moyen Âge*, Paris, Quadrige / Puf, 1987.
6. Cizek, Eugen, *Istoria literaturii latine,* vol. II, ediția a II-a revazută şi adăugită, Corint, Bucureşti, 2003.
7. Gheorghe Guțu, *Lucius Annaeus Seneca - Viața, timpul şi opera morală*, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1999.
8. Diogenes Laertios, *Despre viețile şi doctrinele filosofilor*, trad. de C.I. Balmuş, studiu introductiv de A. M. Frenkian, Polirom, Iaşi, 1997.
9. Lişcu, Marin O., *L'idée du souverain bien et son expression chez Sénèque*, Les Belles Lettres, Paris, 1943.
10. Plutarque, *Oeuvres Morales,* tome XV, texte établi et traduit par Daniel Babut, Les Belles Lettres, Paris, 2004.
11. Seneca, Lucius Annaeus, *Dialoguri,* traducere din limba latină de Vichi-Eugenia Dumitru şi Ştefania Ferchedau, Editura Polirom, Iaşi, 2004.
12. Idem, *Epistole către Lucilius*, *Epistulae morales ad Lucilium* (tit. paralel), traducere din limba de Ioana Costa, Editura Polirom, , 2007.
13. Vidam, Teodor, *Introducere în filosofia moralei*, Editura Inter-tonic, Cluj-Napoca, 1994.
14. Vlăduțescu, Gheorghe, *Filosofia în Grecia Veche*, Editura Albatros, Bucureşti, 1991.
15. Idem, *Filosofia în Roma antică,* Editura Albatros, Bucureşti, 1991.

Note

[22] Plutarque, *op. cit.*, Tome XIII, *De comunis notitiis adversus Stoicos*, I,4; Tome IV, *De virtute morali*, 451 C.

[23] Idem, *Ibidem*, Tome IV, *De virtute morali*, 451 C.

[24] Idem, *Ibidem*., I, 5; Tome IV, *Ibidem*, 451 D.

[25] Cf. Gheorghe Guțu, *Lucius Annaeus Seneca - Viața, timpul şi opera morală*, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1999, p.154-209.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Învierea Domnului din perspectivă etnologică

Dr. Nicolae CONSTANTINESCU,
etnolog

Sărbătoare a începutului vieții spirituale a creștinătății, Paștele comemorează în egală măsură moartea, răstignirea lui Iisus și resurecția, Învierea Sa, a treia zi, "după scripturi", căci orice sfârșit înseamnă nu mai puțin un început. Învierea Domnului constituie momentul de maximă altitudine spirituală care încheie Săptămâna Patimilor și deschide Săptămâna Luminată, timp al smereniei, al purificării, al pătrunderii fiecăruia dintre noi de harul divin al Celui care, *cu moartea pre moarte călcând*, ne-a dăruit nouă, muritorilor, viața adevărată, viața veșnică.

Privită din perspectivă etnologică, sărbătoarea Sfintelor Paști împărtășește multe dintre trăsăturile celeilalte mari sărbători din calendarul popular tradițional și creștin totodată, Anul Nou. Nu este greu de observat că între Duminica Floriilor și Duminica Tomii, care străjuiesc Duminica Paștelui, se întinde o perioadă de timp egală cu aceea dintre Crăciun (Ajunul Crăciunului) – Nașterea Domnului – și Bobotează – botezul, nașterea spirituală a lui Iisus din Nazaret, ambele perioade având, atât în plan creștin, cât și în plan mitic semnificația unui început. Pe de o parte, Nașterea Domnului, venirea Lui pe lume și nașterea Sa spirituală prin botez coincid cu începutul anului calendaristic, cu perioada renovării timpului, cu victoria luminii asupra întunericului, la solstițiul de iarnă, în imediata vecinătate a Crăciunului. Pe de altă parte, renașterea, *Învierea*, resurecția lui Hristos coincid cu renașterea, reînvierea naturii, primăvara, după lunga perioadă a somnului hibernal. Cele trei zile, de la răstignire până la Înviere, reprezintă o perioadă tulbure, de incertitudine, de nesiguranță, care se încheie odată cu miracolul Învierii Domnului și începutul reinstaurării ordinii și a luminii (de fapt, săptămâna de după Înviere se cheamă chiar Săptămâna Luminată).

Învierea Domnului – moment de început al vieții spirituale creștine

Nu este nevoie să recurgem la autoritatea științifică a lui Mircea Eliade pentru a arăta că mitul creștin al nașterii, vieții, morții și învierii lui Iisus Hristos are multe similitudini cu unele mituri precreștine, puternice și vii în chiar aria de origine a creștinismului. Pe de altă parte, date fiind condițiile specifice ale constituirii și înaintării culturii populare românești, creștinismul a intrat, încă de la început, ca o componentă inalienabilă, ca o parte constitutivă a acesteia din chiar momentul formării poporului român ca atare și a limbii românești totodată. Așa se explică faptul că găsim, în fondul culturii populare românești, numeroase manifestări a căror origine se află în mitul hristic, în faptele și patimile Domnului Nostru Iisus Hristos, grefate, poate, pe un fond păgân, precreștin și păstrate astfel, până astăzi, ca obiceiuri populare. Mihail Sadoveanu comenta undeva, foarte frumos, această continuitate de atitudini și de gesturi imemoriale în cultura populară românească: "la aceleași epoci schimbătoare și consacrate, se serba atunci, ca și acum, ziua învierii lui Mithra, ori lui Osiris, după ce omul-Dumnezeu stă în întunericul de mormânt al peșterii trei zile. Era bucuria revenirii soarelui de primăvară, manifestată prin muguri și flori, prin daruri de miei și ouă roșii. Bătrânii mei, care dorm în țintirimul de la Hangu – zice povestitorul – n-au știut niciodată că acest ou semnifică soarele înnoit și veșnicia vieții, dar au repetat cu sfințenie gestul generațiilor" .

Este teza pe care o susține, cu solide argumente științifice, cercetătoarea Lucia Berdan în cartea sa *Totemism românesc* (Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2001), în care marea sărbătoare a Învierii este așezată sub semnul "riturilor de trecere", Paștele fiind văzut, din această perspectivă, ca o "renaștere spirituală". O viziune asemănătoare aflăm și în studiul publicat de Marcela Bratiloveanu Popilian, sub egida Institutului Român de Tracologie, "Bibliotheca Thracologica" XXXII (2001), *Obiceiuri de primăvară din Oltenia. Calendarul ortodox și practica populară,* obiectul de studiu fiind restrâns numai la obiceiurile de primăvară, din rândul cărora se detașează ciclul pascal, urmărit în toată extensia sa, de la începutul Postului Mare (lăsatul de sec) până la Înălțare, perioadă care, în lucrarea cercetătoarei ieșene ocupă un amplu sub-capitol, incluzând "rituri arhaice prepascale" (ritualul ouălor, ritualul luminilor, travestiul ritual, ritualul morții și învierii naturii, ritualul apei) până la "riturile arhaice postpascale" (Joia Mare, Paștele cel mic, Caloianul, Paparuda, Călușarii).

Evident că, deși recurg la surse documentare relativ diferite și au în vedere, cu precădere, două mari zone etnofolclorice românești (Moldova, respectiv Oltenia), Lucia Berdan și Marcela Bratiloveanu Popilian ajung la concluzii foarte asemănătoare, pentru că informațiile din vechile colecții, din arhive, sau culese personal pe teren de cele două cercetătoare, nu numai că nu se contrazic, dar coincid, în cea mai mare parte, dovadă a viziunii comune a diferitelor generații de informatori asupra acelorași evenimente, sărbători, practici rituale, de sorginte păgână sau creștină, primitive sau tradiționale. Dovadă, în fond, a unității structurale a culturii populare românești. […]

Multă vreme ocultată, din motive ideologice, dimensiunea creștină a folclorului românesc a reintrat, ca temă majoră de cercetare, în atenția specialiștilor. Deși își intitulează cartea *Totemism românesc,* cu precizarea că termenul "totemism" este folosit aici nu cu sensul lui antropologic, bine cunoscut autoarei care a tradus și prefațat una dintre lucrările fundamentale în domeniu, Arnold Van Gennep, *Totemismul. Starea actuală a problemei totemice* (Editura Polirom, Iași, 2000), ci cu un sens adaptat, acela de "arhaic", "vechi", "străvechi", Lucia Berdan nu numai că nu ocolește această componentă de bază a tradiției populare românești care este fondul creștin, dar îi subliniază ori de câte ori este cazul prezența și semnificația. Astfel, așezând, așa cum se și cuvine, marea sărbătoare a Învierii Domnului sub semnul arhetipal al luminii, autoarea scrie: "Când Iisus moare, întunericul se lasă pe pământ, iar când învie «cu moartea pre moarte călcând», se face lumină. «Veniți de luați lumină!» este îndemnul creștin din Sfânta noapte a Învierii. Iisus e «soarele dreptății», «lumina cunoștinței». Odată cu învierea (renașterea sa), în sufletul oamenilor pregătiți pentru a păși în timpul sacru, reapare lumina cea adevărată, lumina cunoștinței, lumina speranței și a bucuriei: «Veniți de luați lumină!»".

Supunând bogatul material informativ avut la dispoziție unei interpretări personale ce are în centrul său evidențierea raporturilor dintre sărbătorile calendarului creștin ortodox și cele ale calendarului popular, natural, Marcela Bratiloveanu Popilian ajunge, sprijinindu-se pe lecturi întinse și pe intuiții fine, la concluzii similare.

Publicat în: "Adevărul literar și artistic", nr. 615, 30 aprilie 2002, p. 6, și în volumul: *Citite de mine...*, București, Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, 2011, p. 212 și urm

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

File din arhiva inginerului Alexandru BORZA: *Comorile Albei*

Prof. Nicolae LUPU,
geograf

Fiu al botanistului Alexandru Borza (1887-1971), întemeietor, începând cu anul 1920, al Grădinii Botanice din Cluj-Napoca şi iniţiator al Rezervaţiei naturale Parcul Naţional Retezat (1935), profesorul *Alexandru Borza* (1921-1998) s-a afirmat îndeosebi în aria cercetării turistice. În acest sens, a publicat numeroase articole de specialitate, reunite postum în volumul *Pledoarii vechi pentru un turism nou* (2004, Ed. Uranus, reeditată în 2011 la Editura ASE), precum şi *Drumurile mele prin turism. Repere biobibliografice* (Ed. ASE, 2011), cu referire directă la zonele turistice: Braşov şi Poiana Braşov, Delta Dunării şi litoralul, Parcul Naţional Retezat, Porţile de Fier, Suceava, Covasna etc.

Între documentele aflate în arhiva sa personală, adăpostită astăzi de Biblioteca Academiei de Studii Economice din Bucureşti (ASE), se află şi *caietele-jurnal* scrise de Alexandru Borza în anii 1975, 1976, 1982, 1987-1991 şi 1995 referitoare la călătoriile de studii efectuate în judeţul Alba. Acestea au fost editate separat, de aceeaşi Editură ASE, în 2012, cu o prefaţă semnată de dr. Nicolae Todea.

Despre pasiunea lui Alexandru Borza pentru ştiinţa turismului, practicată la noi cu nejustificată timiditate, depune mărturie chiar Nicolae Todea: „Am descoperit un om mistuit de pasiunea pentru turism. Un inginer calculat, dar şi un visător, un idealist căruia nimic nu i se părea imposibil. Alexandru Borza credea că toţi cei din jurul lui au pasiuni la fel de puternice precum dânsul şi că poate să-i molipsească pe cei mulţi de această pasiune…"

Dacă în România interesul pentru literatura de turism se reduce de regulă la invocarea volumelor *România pitorească* (prima ediţie apărută la „Socec", în 1902, reeditată în facsimil la Editura Semne, 110 ani mai târziu) sau, pentru a ne păstra în zona clasicilor, *Pe drumuri de munte* de Calistrat Hogaş (prima ediţie, în 1914) ori *Patru zile în Ardeal. Impresii fugitive* de Constantin Stere (Editura Librăriei H. Steinberg, 1916, lucrare aflată în *Biblioteca şi Arhiva C. I. Rogojanu,* din Bucureşti), în străinătate acest gen publicistic este cu totul dezvoltat şi gustat de marele public.

Revenind la studiile lui Alexandru Borza, constatăm că ele sunt redactate într-un stil lapidar, „eliberat de balastul formulărilor prolixe". Notele de drum sunt succinte, directe şi spontane. Pasajele descriptive lipsesc cu desăvârşire. Tema aleasă de editor, judeţul Alba, prezintă avantajul unui potenţial turistic substanţial. Străbătând drumurile Albei de-a lungul a mai bine de două decenii (1975-1995), Alexandru Borza adună o cantitate apreciabilă de informaţie despre zonă, de la economie la istorie şi viaţă cotidiană, refăcând ca într-un „puzzle" un segment al realităţilor româneşti, ce vizează implicit şi turismul. Gravitând în jurul municipiului reşedinţă de judeţ, Alba Iulia, oraşul de care se leagă prima Unire a românilor, din 1600, şi, în zilele noastre, organizarea, în preajma Zilei Naţionale, 1 Decembrie, a *Congresului Spiritualităţii Româneşti,* cercetătorul se apleacă în egală măsură şi asupra altor localităţi cu potenţial turistic, Blaj, Aiud şi Sebeş. Simultan, cercetează folclorul local, tradiţiile religioase şi istorice şi, în mod special, potenţialul turistic. Astfel, primul drum consemnat documentar este efectuat în august 1975, când străbate itinerariul Alba Iulia – Zlatna, cu popasuri la Câmpeni, Arieşeni şi Vidra (actualmente comuna Avram Iancu, ce adăposteşte şi Muzeul Memorial al „Craiului Munţilor", amenajat în 1974). Un an mai târziu, în februarie 1976, revine pe acelaşi itinerariu, vizitând şi zona Târgului de Fete de pe Muntele Găina, cu constatarea, la vremea respectivă, că Târgul avea un profil cu totul diferit de cel iniţial, încât „nici n-ar trebui să se mai numească astfel". În plus, atunci ca şi azi, lipsa drumurilor amenajate îngreunează accesul.

Pentru cititorul modern, contactul cercetătorului cu Roşia Montană este semnificativ. Astfel, în iunie 1990, Alexandru Borza vizitează Mina Roşia Montană, muzeul în aer liber şi galeria subterană, adâncă de 40 de metri, alcătuită din rămăşiţe ale fostelor exploatări romane. Cu acest prilej, constată că „accesul este dificil". În acelaşi an vizitează şi Roşia Poieni şi propune, ca o măsură pentru revitalizarea zonei, continuarea activităţilor hoteliere, înfiinţarea unei şcoli de ghizi şi dotarea trenului de linie îngustă, „Mocăniţa", cu vagoane panoramice, eventual şi vagoane-restaurant şi construirea a două gări turistice, la Câmpeni şi Abrud .

Ultimele însemnări, datând din octombrie 1995, fac referire la eforturile de susţinere a zonei prin atragerea de fonduri externe, în concordanţă cu prevederile OUG nr . 64 (1994), privind Dezvoltarea turismului în zonele montane (dar şi pe Litoral şi în Delta Dunării). Aşadar, este o lucrare utilă, cu un profund conţinut aplicativ şi străbătută de un suflu optimist.

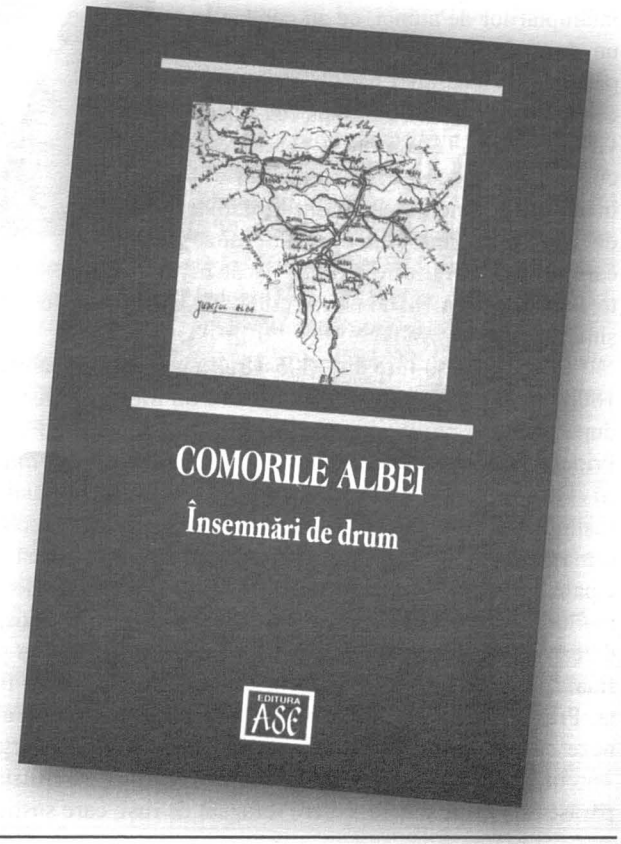

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Basarabia 200 – *Memoria pietrelor*

Interviu cu istoricul dr. Cristian SCARLAT, ex-director al Oficiului Național pentru Cultul Eroilor

– Cum vă raportați domnule Cristian Scarlat (foto, în medalion), ca istoric militar, la nefericita comemorare a 200 de ani de la răpirea, prin forța armelor, a pământului românesc dintre Prut și Nistru?

- La capitolul comemorări se pare că noi, românii, stăm bine. Cu aniversările stăm mai prost. Chiar pe 2 martie, o altă comemorare: s-au împlinit 20 de ani de la declanșarea conflictului armat de pe malurile Nistrului, între forțele de poliție și voluntarii moldoveni, pe de o parte, și militarii ruși, trupele paramilitare transnistrene și voluntarii cazaci din Rusia, pe de altă parte. După ce în decembrie 1989, dincoace de Prut peste 1000 de români au murit pentru libertate, la doar câțiva ani, și dincolo, în războiul de pe Nistru și-au pierdut viața 300 de patrioți. Și ei tot români. Să ne aducem aminte de cei căzuți atunci, în 1992, pentru o cauză pe care cei cu inima română ar trebui să o cunoaștem și să o înțelegem mai bine. Și cauza e… Neamul.

Cât despre cele două secole trecute de la semnarea Păcii de la București, din 16/28 mai 1812, între Imperiul Rus și Imperiul Otoman, care a marcat încheierea conflictului început în 1806, merită să rememorăm câteva detalii ale întâmplărilor de atunci, ce au condus la un deznodământ tragic pentru români, pierderea a încă unei părți a Moldovei, cea dintre Prut și Nistru, după cea Bucovinei în 1774. Totuși, nu se poate trece cu vederea că acest eveniment istoric – încorporarea unei jumătăți din Moldova de către Imperiul Țarist –, din cauze care ne scapă, nu este amintit decât în treacăt în manualele de istorie editate la București. Nu la Chișinău.

Războiul ruso-turc din 1806-1812 a izbucnit în toamna lui 1806, când trupele țarului Alexandru I au traversat Nistrul și, după câteva lupte facile cu garnizoanele otomane, au ocupat Principatele Române, fără a avea *"nici cea mai mică intenție să cucerească ceva de la Turcia"*, după declarațiile oficiale ale rușilor. În pofida asigurărilor inițiale, țarul a căpătat în cele din urmă acceptul lui Napoleon I pentru ocuparea celor două principate dunărene – Valahia și Moldova – în cazul victoriei rușilor în războiul cu otomanii din 1806-1812. După suspendarea ostilităților, turcii au încercat să amâne semnarea păcii finale. Supuse și presiunii jocurilor de interese dintre Franța, Prusia și Imperiul Habsburgic, negocierile aveau să alterneze câțiva ani cu ostilitățile, în funcție de balanța forțelor. Turcia a propus încheierea păcii, cu condiția ca Rusia să părăsească principatele, cerere refuzată de ruși, care susțineau că hotarul Dunării *„va fi de acum înainte granița între cele două imperii."* Tratativele de pace au debutat în octombrie 1811, desfășurându-se întâi la Giurgiu, apoi la București, în Hanul lui Manuc. Multă vreme pozițiile au rămas ireconciliabile, turcii fiind îndemnați de la Paris să reziste până la viitoarea mare campanie franceză împotriva Rusiei. Treptat însă delegația otomană, avea să cedeze dărniciei în aur (mitei!) negociatorilor ruși, Tratatul de pace fiind semnat pe 16/28 mai 1812, la București, în hanul agentului rus Manuc Bei.

Prin articolele 4 și 5 (actul avea 16 articole publice și două articole secrete), Imperiul Otoman "ceda" Imperiului Rus un teritoriu de 45.630 km², cu 482.630 de locuitori, 5 cetăți, 17 orașe și 695 de sate (conform recensământului țarist din 1817). Nu trebuie să încetăm a spune și astăzi, răspicat, că actul de sfâșiere a Moldovei de către Imperiul Țarist a fost un act criminal, fraudulos, cu încălcarea tratatelor în vigoare și a dreptului internațional din epocă, întrucât Moldova nu era provinice turcă. Având statut de suzeranitate în raport cu Imperiul Otoman, însemna că acesta nu avea dreptul să anexeze sau să ocupe Moldova; cu atât mai puțin Imperiul Rus.

De altfel, Poarta n-a putut ierta trădarea cu care delegația turcă a tratat interesele Imperiului Otoman în cursul negocierilor. Un Dimitrie Moruzi, care făcea parte din această delegație, a fost decapitat; Panaoit, fratele lui, a avut aceeași soartă, iar un fost colaborator, Capudan pașa Ramiz, a fost decapitat și el, în Colentina lângă București. Manuc-bei, agentul rus, a scăpat… Dar moartea sa, survenită la Hînceşti, în Basarabia (!), la doar câțiva ani, este învăluită de mister… Se spune că ar fi fost otrăvit. Astfel au fost pedepsiți trădătorii care au servit interesele Imperiului rus.

Dacă, la început, țarul a încercat să câștige simpatia noilor supuși prin asigurarea unor condiții de dezvoltare autonome a provinciei anexate, în scurtă vreme s-a trecut la reorganizarea Basarabiei (denumire dată de ruși în 1813) ca gubernie, populația fiind supusă politicii de rusificare. Această *„pace ticăloasă"*, cum a numit-o Nicolae Iorga, a marcat însă începutul tragediei basarabene, cu consecințe dramatice, resimțite, iată, chiar și după două secole, deși *„locuitorii moldoveni multă vreme au ținut pacea încheiată la București ca nestatornică, așteptând dintr-o zi într-alta înapoierea pământului luat de către ruși și întregimea hotarului țării, precum au fost dinainte, dar s-au amăgit în ideile ce hrănia."*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Basarabia – o prioritate

Chişinău – Facultatea de Agronomie

– Ca ex-director al unei structuri guvernamentale unice, de la Bucureşti, destinată păstrării adecvate a memoriei celor ce au căzut la datorie, conform interesului naţional, aţi păşit pe teritoriul Basarabiei de ieri, a Republicii Moldova de azi, cu o ocazie specială. Privind înapoi, deloc cu mânie, cum judecaţi acum acea prezenţă, nu doar a dvs., la cimitirul eroilor militari români?

– Vă gândiţi, probabil, la inaugurarea **Cimitirului Eroilor de la Ţiganca**, care a avut loc la 1 iunie 2006, în cadrul unei ceremonii speciale. Eforturile **Oficiului Naţional pentru Cultul Eroi**lor, de a iniţia proiecte de identificare şi restaurare a mormintelor militarilor români căzuţi în războaie pentru Ţară, le-am privit şi ca gesturi concrete de recuperare a unor simboluri de identitate naţională. Din Alsacia sau Slovenia, până la Erevan. Totuşi, de la început, din vara lui 2004, am considerat că este o datorie de onoare să oprim batjocura la adresa soldatului român, ale cărui oase nu-şi găseau liniştea pe dealurile însângerate de la Ţiganca şi Epureni, unde mormântul i-a fost profanat de cei fără de Dumnezeu.

Chişinău – Statuia lui Ştefan cel Mare

Bucuria finalizării acestui proiect special nu poate fi depăşită decât de lacrimile celor prezenţi la ceremonie, bătrâni, dar şi tineri, care participau, alături de înalţi prelaţi, înalţi demnitari civili şi militari ai celor două state româneşti şi, de neînchipuit, alături de Rege, de comandantul celor înhumaţi acolo, la o veritabilă dovadă de renaştere a demnităţii naţionale.

Pentru că **Basarabia** a rămas o prioritate, Oficiul a continuat reamenajarea fostelor necropole româneşti, care în vremuri grele nu fuseseră uitate cu totul de oamenii locului. Astfel, Oficiul şi-a adus contribuţia la realizarea **Cimitirului de la Miclăuşeni**, Vărzăreşti, Cania, Dealul Epurenilor, Ialoveni, Feşteliţa ş.a. Din păcate, până la sfârşitul mandatului, n-am reuşit reconstruirea Cimitirului Eroilor de la Chişinău. Poate pentru că acolo nu este un părinte Vasile Burduja sau un inginer Hanganu, fie-i ţărâna uşoară! Cauze pe care le bănuim, dar nu le putem (încă) rosti, ne-au împiedicat să ducem la bun sfârşit acest proiect. Precum în Ucraina. Cine ştie, poate curând lucrurile se vor schimba…

Gândind la vestigii spirituale basarabene, aş dori să amintesc aici fapta de cultură naţională a unui eminent militar român, generalul Vasile Rudeanu, comandant al Corpului 3 Armată, la Chişinău, în anii 1920. ***"Pentru redeşteptarea trecutului, virtuţilor şi demnităţii strămoşeşti*** – nota generalul în memoriile sale – ***am ridicat în Chişinău două monumente: acela al Lupoaicei Romane, amintind originea noastră daco-romană, şi al Marelui Voievod Ştefan cel Mare, zămislitorul apogeului virtuţilor strămoşeşti moldoveneşti."*** Chiar dacă *Lupa Capitolina*, în aproape 90 de ani a mai *"dispărut"* din când în când, una nouă îi ia mereu locul, precum Pasărea Phoenix. Poate aşa este soarta Neamului nostru…

Poate că ar mai fi utile si urmatoarele propuneri :

1. La nivelul fiecărei autorităţi publice, de la ministere la agenţii guvernamentale, ar fi bine să se constituie câte o structură (din personalul existent), care să gestioneze relaţia cu Republica Moldova.

2. Reînfiinţarea **Oficiului pentru relaţia cu Moldova**.

3. Instituţiile din subordinea Ministerului Culturii să aibă ca punct distinct, la capitolul evaluarea activităţii anuale, *Relaţia cu Moldova.*

A consemnat, colonel (r) dr. Ion PETRESCU,
analist militar

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Academicianul Nicolae DENSUŞIANU şi moştenirea sa spirituală (1846-1911)

Paul GRIGORIU,
Biblioteca Centrală Pedagogică, Bucureşti

Istoric şi folclorist, Nicolae Densuşianu (foto, în medalion) a văzut lumina zilei la Densuş – Hunedoara (1846) într-o familie de preoţi şi vechi nobili români. Harnic la învăţătură s-a format intelectual la Haţeg, Blaj şi Academia de Drept din Sibiu.

Pregătit profesional, a practicat avocatura la Braşov şi Bucureşti. Atras de „cuvântul-scris" îl găsim bibliotecar-arhivar la Biblioteca Academiei Române, apoi translator şi bibliotecar, toată viaţa, pe lângă Marele Stat Major al Armatei.

Trimis de Academia Română a cercetat în arhive şi biblioteci din provinciile româneşti, apoi în Italia, Serbia şi Ungaria, descoperind documente semnificative despre istoria românilor în secolele XVII-XVIII[2]. Parţial unele izvoare istorice cercetate au văzut lumina tiparului în culegeri de specialitate[3] precum şi în periodice culturale cum erau „Familia", „Telegraful Român", „Federaţiunea", „Transilvania", „Orientul Latin" şi „Analele Academiei Române". Erudit cărturar şi poliglot s-a remarcat şi prin ampla monografie dedicată luptelor ţărăneşti conduse de Horia[4]- premiată de Academia Română al cărui membru corespondent era din 1880. Asemenea lucrare bogată în amănunte şi profunzime dezvăluie un larg orizont sociologic recunoscut şi prin înglobarea evoluţiei instituţiilor sociale alături de aspecte materiale şi spirituale. În acest domeniu s-a dovedit un precursor al operelor semnate de sociologii Eugen Lovinescu, Dimitrie Gusti şi David Prodan.

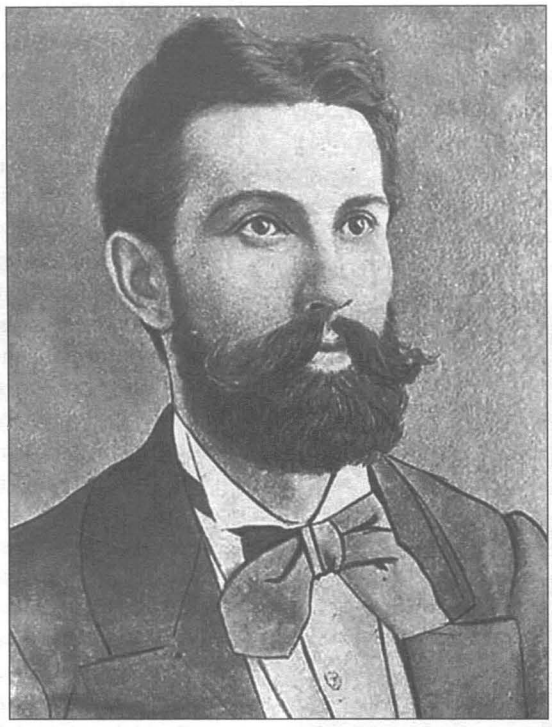

O pasiune din tinereţe a manifestat N. Densuşianu faţă de folclor, tradiţii şi mitologie, toate socotite instrumente de primă importanţă în cunoaşterea istoriei unui popor. În epocă B.P.Haşdeu, pe baze folclorice, a emis unele ipoteze îndrăzneţe despre civilizaţia strămoşească, idei neîmpărtăşite de alţi contemporani. Densuşianu, pornind de la valoarea documentară a folclorului, atrăgea atenţia faptului istoric reliefat în tradiţii, legende şi credinţe – erau aspecte neglijate de istorici – excepţie făcând (după Densuşianu) N. Bălcescu şi Al. M. Marinescu. Aflat la graniţa dintre romantism şi criticism autorul nostru a descoperit treptat cultul valorilor româneşti în tradiţii istorice, etnografice, lingvistice şi ritualuri magice din vremea revoluţiei lui horia, la valahii din Croaţia şi Istria proiectând o vastă colecţie de folclor care depăşea spaţiul românesc în favoarea lumii pluraliste şi diminuarea eurocentrismului în coordonate sud-est europene. În acest scop trimite un *Chestionar despre tradiţiile şi antichităţile ţărilor locuite de români (1893, 1895)*. În transfigurarea mitului folcloric solicită răspunsuri amănunţite despre daci, romani şi invaziile barbare. Urmărind să cuprindă tot spaţiul istoric al culturii româneşti sublinia sugestii metodologice despre mărturiile autentice culese de la bătrâni, interesat fiind şi de basme, cântece, proverbe, zicători, jocuri de copii, mitologie naţională – totul în stilul istoricismului modern născut în secolul al XIX-lea şi dominant în secolul următor. Răspunsurile au depăşit solicitările iar imensul material adunat din peste 930 de localităţi a folosit drept izvoare istorice în spiritul şcolii romantice (mitologice-istorice) din care făceau parte B.P. Haşdeu, Al. Odobescu, G. Tocilescu, Ionescu Gion, N. Densuşianu şi alti cărturari. Monumentala culegere folclorică, valorificată insuficient de posteritate, aduce noi date în enciclopedia civilizaţiei naţionale aşezându-l pe Densuşianu în galeria marilor folclorişti români: B.P.Haşdeu, G. Tocilescu, G. Dem. Teodorescu, S. Fl. Marian, Lazăr Şăineanu[5].

Asemenea repertoriu al culturii primare are semnificaţia eternităţii neamului românesc, suma spiritualităţilor individuale.

Dorind o patrie unificată şi personificată după limbă, cultură , tradiţii şi o nouă mitologie politică, în prezenţa unei mitologii fondatoare, Nicolae Densuşianu îşi diversifică chemarea spre studiul istoriei odată cu destinul comun al românilor despărţiţi temporar de hotare convenţionale. În sprijinul adevărului istoric respectat cu scrupulozitate şi fără menaja-

Note

[1] Autorul acestui articol este profesor consultant la Biblioteca Pedagogică Naţională „I.C. Petrescu", Bucureşti (ilustraţiile aparţin autorului - n.r.).

[2] Mircea Vâlcu-Mehedinţi, *Nicolae Densuşianu- Omul şi opera. Dacia preistorică. Revoluţiunea lui Horia în Transilvania şi Ungaria*, 2009.

[3] Colecţia „*Hurmuzaki*" 1877-1897 şi *Monumente pentru Istoria Ţerei Făgăraşului*, 1885.

[4] Nicolae Densuşianu, *Revoluţiunea lui Horia în Transilvania şi Ungaria 1784-1785*, scrisă pe baza documentelor oficiale, 1884.

[5] Iordan Datcu, *Dicţionarul etnologilor români*, 3 vol., 1998-2001.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

mente a criticat aberanta teză imigraţionistă a profesorului austriac Robert Rösler, reluate ulterior şi de alţii.

Cunoscător al cercetărilor româneşti şi în această problemă, fără să fie furat de patosul panegiric specific vremii sale, a pedalat pe argumentele continuităţii populaţiei în teritoriile nord-danubiene, comentând dovezile publicate anterior de istoricul A.D. Xenopol[6]. Pasiunea şi eleganţa discursurilor patriotice menite să menţină memoria istorică cu ecouri persistente l-a impulsionat pe transilvăneanul Densuşianu să reamintească generaţiilor prezente şi viitoare, luptele de rezistenţă tenace ale românilor împotriva tendinţelor expansioniste ale imperiilor vecine. Personalităţi militare şi diplomatice au fost reamintite românilor trăitori în comunităţi etnice distincte. Evocările sunt ştafete omagiale a lecturilor istorice, ca o bibliotecă deschisă, printr-o mutaţie de conştiinţă în timp, dorinţa şi existenţa de a fi împreună. De fapt scrisul istoric atunci alcătuia ipoteze de căutare a unei căi naţionale fiind lecţii morale şi politice văzute prin optica vremii respective – cu evidente lacune a instrumentelor de informare şi interpretare. Este firesc ca unele teme abordate să corespundă unei problematici de interes naţional aşa cum au făcut-o înaintaşii noştri – o istorie de largă respiraţie (uneori poleită)[7].

Efervescenţa intelectuală din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea l-a găsit pe academicianul N. Densuşianu între tradiţie şi modernitate. Mişcarea culturală tradiţională cu vocaţie erudită susţinea gândirea liberă (uneori fantezistă) şi analiza sumară a documentelor în defavoarea cunoaşterii aprofundate a izvoarelor istorice reprezentată de curentul nou al modernizării („şcoala critică"). Densuşianu cu stilul său de viaţă sobră, discret, credincios faţă de trecut, cu aplombul său ardelenesc, cu tărie de caracter şi curaj a luat decizia de a se transplanta într-o cultură de conexiuni ale civilizaţiei umane şi tiparele istorice la care face trimitere şi venerabilul Neagu Djuvara în lucrarea sa *Civilizaţii şi tipare istorice*. A căutat N. Densuşianu prin *Dacia preistorică* un condominium regional, mult mai larg, întemeiat pe comuniune maternă, limbă, cultură, obiceiuri şi interese comune. Şi-a imaginat implicarea unor populaţii antice lipsite parţial de viaţă sedentară, de organizare statală şa..m.d. Sesizând lipsa unei mitologii politice unificatoare autorul s-a străduit să descifreze premisele destinului comun prin intermediul folclorului local şi zonal cu ramificaţii ce depăşeau cu mult frontierele trasate în Antichitate şi Evul Mediu.

Puţinătatea izvoarelor istorice cunoscute atunci l-au determinat să opteze în prim plan pe sursele găsite în folclor. În elaborarea noilor orizonturi culturale cu subsidiare dunărene, central-europene şi sud-est balcanice, scenariile concepute erau dificil de cuprins în cadrul confluenţelor etnice în continuă mişcare.

Autorul, un gânditor şi căutător singuratic, hrănindu-se dintr-un simţ aparte favorabil dimensiunilor civilizaţiei umane a scris sub impulsul unei dorinţe pe care o intuia, fără să o poată explica suficient. Referinţele critice utilizate au

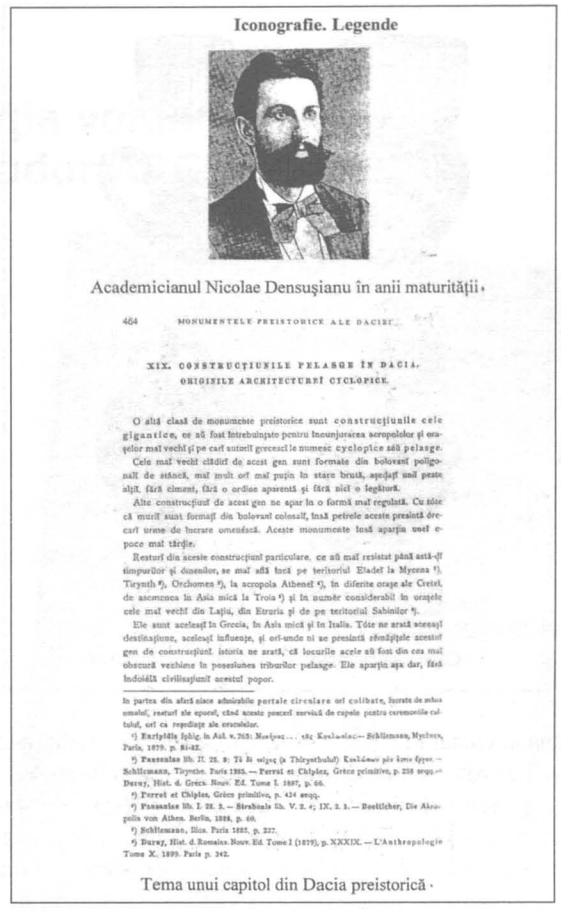
Iconografie. Legende

Academicianul Nicolae Densuşianu în anii maturităţii.

464 MONUMENTELE PREISTORICE ALE DACIEI.

XIX. CONSTRUCŢIUNILE PELASGE ÎN DACIA. ORIGINILE ARCHITECTUREI CYCLOPICE.

O altă clasă de monumente preistorice sunt construcţiunile cele gigantice, ce aŭ fost întrebuinţate pentru înconjurarea acropolelor şi oraşelor mai vechi şi pe cari autorii greceşti le numesc cyclopice sŭu pelasge.

Cele mai vechi clădiri de acest gen sunt formate din bolovani poligonali de stâncă, mai mult orĭ mai puţin în stare brută, aşezaţi unii peste alţii, fără element, fără o ordine aparentă şi fără nici o legătură.

Alte construcţiuni de acest gen ne apar în o formă mai regulată. Cu tóte că muriĭ sunt formaţi din bolovani colosali, însă petrele acestei presintă drecari urme de lucrare omenéscă. Aceste monumente însă aparţin unei epoce mai târdie.

Resturi din aceste construcţiuni particulare, ce aŭ mai resistat până astă-zĭ timpuriloru şi oamenilor, se mai află încă pe teritoriul Eladei la Mycena [1], Tiryntha [2], Orchomen [3], la acropola Athenei [4], în diferite oraşe ale Cretei, de asemenea în Asia mică la Troia [5] şi în numĕr considerabil în oraşele cele mai vechi din Laţiu, din Etruria şi de pe teritoriul Sabinilor [6].

Ele sunt aceleaşi în Grecia, în Asia mică şi în Italia. Tóte ne arată aceeaşi destinaţiune, aceleaşi influenţe, şi orĭ-unde ni se presintă rĕmăşiţele acestuĭ gen de construcţiuni: istoria ne arată, că locurile acele aŭ fost din cea mai obscură vechime în posesiunea triburiloru pelasge. Ele aparţin aşa dar, fără îndoélă civilisaţiunii acestui popor.

In partea din afară sînt admirabile portale circulare orĭ colibate, lucrate de mâna omului, resturĭ ale epocei, când aceste pesteri serviaŭ de capele pentru ceremoniile cultului, orĭ ca regedinţe ale oraculelor.

[1] Euripidis Iphig. in Aul. v. 265: Μυκήνας . . . τὰς Κυκλωπίους— Schliemann, Mycènes, Paris, 1879. p. 81-82.

[2] Pausanias lib. II. 25. 8: Τὸ δὲ τεῖχος [ὰ Τίρυνθος] ἔστιν Κυκλώπων μὲν ἔργον ἐστὶν. — Schliemann, Tirynthe. Paris 1885. — Perrot et Chipiez, Grèce primitive, p. 256 seqq.— Daruy, Hist. d. Grecs. Nouv. Éd. Tome I. 1887, p. 66.

[3] Perrot et Chipiez, Grèce primitive, p. 424 seqq.

[4] Pausanias lib. I. 28. 2. — Strabonis lib. V. 2. 4; IX. 2. 3. — Boetticher, Die Akropolis von Athen. Berlin, 1888, p. 60.

[5] Schliemann, Ilios. Paris 1885, p. 227.

[6] Daruy, Hist. d. Romains. Nouv. Ed. Tome I (1879), p. XXXIX. — L'Anthropologie Tome X. 1899. Paris p. 342.

Tema unui capitol din Dacia preistorică.

cuprins autori români, străini şi o necesară iconografie. Valoarea cărţii vine mai mult din puterea de a ne transpune de partea unor trăiri inexplicabile în profunzimea lor. Textul dens şi greoi de lecturat impune prin dimensiuni şi erudiţie, uimeşte prin ipoteze temerare despre o străveche civilizaţie (imperiul pelasg) al cărui centru ar fi fost teritoriul Daciei – leagăn al întregii civilizaţii mediteraneene. Unele dovezi erau, potrivit lui Densuşianu, monumentele megalitice din munţii Bucegi şi Ceahlău, susţinute prin diverse tradiţii populare.

Mărturiile considerate de autor indubitabile, n-au fost confirmate de cercetările ulterioare făcute de specialişti formaţi în spiritul cunoaşterii faptului istoric printr-o rigoare ştiinţifică şi amploarea examinării dovezilor certe (noul curent critic se opunea romantismului de nuanţă iluministă). Noul demers istoriografic, cu unele aprecieri neacademice adresate „bătrânilor" istorici (N. Densuşianu, G. Tocilescu, Ionescu-Gion) a fost adoptat de o pleiadă de oameni de carte interbelici[8]. Spiritualitatea se maturiza apropiindu-se de cercetările în dimensiuni europene.

În decursul secolului trecut structuri politice şi intelectuale prin dialoguri între culturi şi civilizaţii au scos în evidenţă imposibilitatea egalizării multiculturale iar cooperarea prin globalizare fiind obligată să ţină seama de multitudinea de comunităţi, culturi, limbi şi tradiţii conservate de istoriile

Note

[6] *Nicolae Densuşianu, Note critice asupre scrierii D-lui A.D. Xenopol „Teoria lui Rösler"*, 1885.

[7] Nicolae Densuşianu, *Cercetări istorice în arhivele şi bibliotecile Ungariei şi Transilvaniei*, 1880; idem, *Originea şi importanţa istorică a cavaleriei române*, 1901; idem, *Fabula Traiana şi cele două sisteme ale drumului strategic roman din Clisura Dunării*, 1903; idem, *Aniversarea de patru secule de la moartea lui Ştefan cel Mare Domnul Moldovei*, 1904; idem, *Domnii glorioşi şi căpitanii celebri ai Ţărilor Române*, 1912 (scriere poleită).

[8] Al. Zub, *De la istoria critică la criticism. Istoriografia română sub semnul modernităţii*, 2000. Reprezentanţi noului curent istoriografic au fost N. Iorga, D. Onciul şi I. Bogdan.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

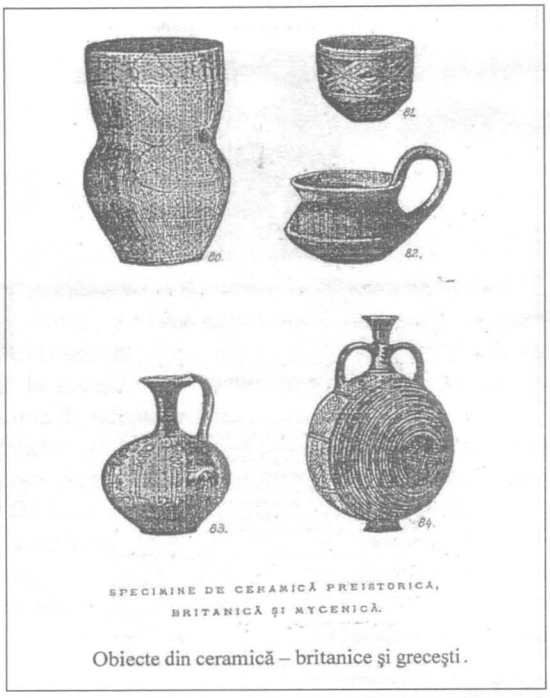

Obiecte din ceramică – britanice şi greceşti.

naţionale. Generalizările şi etichetările sunt de ocolit. Istoricul are rol de cronicar-comentator nu de judecător. Împotriva tuturor evidenţelor idealizarea istoriei noastre şi a tot ce este românesc poate să fie înlocuită cu un echilibru realist bazat pe onestitate în apreciarea valorilor trecute şi prezente. Limpezimea argumentelor şi elocvenţa exemplelor sunt punţi de legătură între opiniile lui N. Densuşianu şi ale istoricilor din prezent. O nouă ecuaţie interpretativă nu poate să ocolească, pe lângă alte noutăţi, arta rupestră, tăbliţele descoperite la Sinaia ş.a.m.d. O altă ipoteză de căutări conexe se poate opri şi la examenul A.D.N. inexistent până în pragul anului 2000. În sfârşit demonstraţiile au cantităţi de exemple interesante de comparat între ele prin procedee moderne de cercetare. Accesul la consultarea surselor primare ne îndreaptă spre cărări care înlătură unele îndoieli şi presupuneri considerate hazardate. Selecţionarea şi evaluarea trecutului, demn de încredere, ne swolicită să meditâm mai adând asupra conţinutului „ascuns" în manuscrisele lui Nicolae Densuşianu, conservate la Biblioteca Academiei Române. Scriitura captivantă aparent excentrică în această arhivă, nu suficient de concludentă, impresionează prin complexitatea unghiurilor de abordare, îndeamnă la spargerea clişeelor convenţionale la nivel profesional, cu resurse intelectuale existente. În zilele noastre când cooperarea şi globalizarea ridică noi şi noi semne de întrebare, reeditarea critică şi circumspectă a *Daciei preistorice* poate demonstra că cercetările umaniste deschid noi orizonturi ştiinţifice, sfidează ignoranţa şi disprețul faţă de cultură.

Se vor împlini anul următor, 100 de ani de la prima ediţie a cărţii amintite iar reeditările din 2002-2004 sunt un semn bun[9]. Rezistenţa în timp cu respectul faţă de adevărul istoric se află şi la Academia Română, Biserica Ortodoxă şi Biserica Greco-Catolică. Românii aflaţi sub dominaţie străină până la 1918, îşi împărtăşeau şi experimentau în cadrul acestor instituţii forme şi mijloace în sprijinul doleanţelor naţionale. Din generaţia lui N. Densuşianu făceau parte bănăţeni (Enea Hodoş), ardeleni (Iosif Vulcan), bucovineni (Ion Nistor), basarabeni (Pantelimon Halipa) – numele lor poate continua. Tezaurul lor de gândire şi reflecţie cu diferenţele de rigoare, cuprindea folclorul, beletristica şi istoria cu ştiinţele ei auxiliare[10].

Indiscutabil *Dacia preistorică*[11] este o operă interpretativă. Ea jalonează o deschidere pe care puţini se încumetau să o aprofundeze. Este suficient să-i aminitm pe Cantemir, Haşdeu şi Tocilescu. Autorul s-a angajat în redefinirea relaţiei dintre real şi virtual propunând generaţiilor viitoare depăşirea canoanelor cunoaşterii critice a adevărului absolut care, în ultimă instanţă este o iluzie. Cu trecerea anilor imaginea cărturarului Nicolae Densuşianu a suferit amendări, ingerinţe şi chiar denaturări uitându-se tematica monografiei ce stabileşte corespondenţe între istoria românilor şi istoria universală dintr-o perspectivă comparată. S-au accentuat mult existentele confuzii şi suprapuneri evidente, unele depăşind hotarul între natural şi supranatural. Trebuie să recunoaştem subiectivismul inerent oricărui demers istoriografic, cu estimare locală şi regională, cu împliniri şi deziderate. Şi din asemenea considerente istoricii sunt chemaţi să participe la reeditări critice.

Biografia şi bibliografia vieţii şi operei academicianului Nicolae Densuşianu sunt, până în prezent lacunare, lipsite de anumite repere, şi, evident de un divers material documentar efemer cercetat. Cu altă deschidere a cunoaşterii umane şi diminuarea disconfortului emoţional întâlnim la savantul de talie internaţională, Nicolae Iorga, care la 3 aprilie 1911, în urma decesului lui N. Densuşianu spunea: *„S-a dus dintre noi un om tăcut şi aspru, neînduplecat şi fanatic, un vizionar de gânduri mari, de ipoteze imposibile, de fantastice teorii îndrăzneţe... acest om părea, cu statura lui înaltă, cu aspra lui privire, cu bătrâneţea lui dârză, cu vorba-i puţină şi sila de lume, icoana însăşi a nenorocului nostru care nu se dă, a înfrângerii noastre care în tăcere găseşte după cea din urmă luptă pierdută clipa celei mai apropiate răzbunări. Şi e păcat că s-a dus în mormânt fără să aibă singura bucurie de care sufletul său fără de zâmbet era în stare"*[12].

În ciuda faptului că scriitorii vechi sunt ignoraţi în prezent scrisul lor schiţează şi o filozofie practică manifestată şi la N. Densuşianu, cel care ocupă un loc individualizat, loc pe care nimeni nu-l poate disputa. Controversele activităţilor sale sunt şi rămân alimentate de admiratori şi adversari – spre binele perspectivelor integratoare şi perenitatea lor[13].

Volumul consultat face parte din fondul Bibliotecii Pedagogice Naţionale „I.C. Petrescu" din Bucureşti.

Note

[9] În anul 2002 Editura Arhetip din Bucureşti a retipărit în ediţie anstatică *Dacia preistorică*. În 2003-2004 Editura Obiectiv din Craiova a retipărit lucrarea cu ilustraţia originală. Alte ediţii din 1986 şi 1987 s-au publicat cenzurate.

[10] Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române 1866-2003*, 2003; Mircea Păcurariu, Dicţionarul teologilor români, 2002.

[11] *Dacia preistorică,* publicată postum în 1913. Introducere de C.I. Istrati.

[12] N. Iorga, *Oameni cari au fost 1-2*, prima ediţie critică integrală, 2003, p. 306-307.

[13] Toleranţa societăţii democratice în care trăim a nuanţat diferit comemorarea de la Putna – 15 august 2011- organizată de Liga Studenţilor Români din Străinătate, reuniţi în „România Jună". Azi, spectrul politic a născut extremele de stânga şi dreapta, ele sunt dificil de distins hrănindu-se cu valori extrase cu dibăcie din contextul unor lucrări ideologice. Lipsa liderilor spirituali şi promovarea valorilor reale vor cunoaşte zorile normalităţii şi însuşi fundamentul social postdecembrist, poate, după anul 2050.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ISTORIA CĂRŢII

55 de ani de la apariţia volumului *Stihuri pestriţe*, de Tudor ARGHEZI

Tudor Arghezi este poetul român pentru care s-au purtat adevărate „lupte" literare încă dinainte ca el să debuteze publicistic. Numele său, asociat unor versuri cu adevărat inovatoare, a făcut ca foarte de timpuriu să fie asociat de unii critici entuziaşti direct cu Eminescu, fapt ce a generat numeroase controverse legate de biografia sa. Multe din *faptele ascunse* ale vieţii şi operei lui Tudor Arghezi le regăsim în lucrarea *„Bătălia" Arghezi,* publicată de Doina Grăsoiu în două ediţii (1984, Ed. Dacia, Cluj-Napoca şi 2010, Ed. Nouă, Bucureşti, ambele semnificative pentru receptarea modernă a operei argheziene). De semnalat este şi faptul că a doua ediţie a lucrării cuprinde şi date semnificative despre perioada de *tranziţie* a literaturii române de după cel de-al doilea război mondial, străbătută de Tudor Arghezi cu inevitabile concesii literare şi sociale.

În fapt, „fenomenul" Arghezi, întins pe o perioadă de *şapte decenii* (de la debutul din 1896, la 16 ani, până la decesul survenit în 1967), este plasat permanent sub semnul *conflictului.* Opera lui Tudor Arghezi este în întregime aflată în zona *contrariilor,* poetul fiind într-un permanent dezacord cu lumea în care a trăit şi în care nu a fost niciodată integrat definitiv. Începând de la polemicile cu Alexandru Macedonski, mitropolitul Iosif Gheorghian de la Cernica, apoi Nicolae Iorga sau Ion Barbu, şi până în epoca postbelică, T. Arghezi a făcut permanent faţă unor presiuni şi polemici care i-au modelat receptarea operei. În acest sens, *polemicile* susţinute de poet i-au întărit prestigiul de *arţăgos,* astfel încât istoricii literari sunt de acord că „Arghezi nu credem să fi rămas dator cu vreo replică" (op.cit., p.4).

Dacă în 1945 Arghezi era aureolat de gloria celui *mai important poet român* (validată de critici precum G. Călinescu, Perpessicius, T. Vianu sau Pompiliu Constantinescu), cu atât mai neaşteptate sunt contestaţiile venite din partea criticii de *stânga* (iniţial, primul contestatar oficial a fost poetul Miron Radu Paraschivescu, chiar din 1945).

Cu toate că poetul a avut în anii războiului certe manifestări antifasciste, noua putere l-a perceput ca pe un *colaboraţionist,* motiv pentru care, în ianuarie 1948, ziarul „Scînteia", oficios al PCR, publică un articol-foileton, sub semnătura lui Sorin Toma, care *îl scoate efectiv din literatură* timp de 8 ani. Abia în 1956 poetul va fi reabilitat, e drept parţial şi treptat, ceea ce face ca „bătălia" cu dogmatismul ideologic comunist să reprezinte şi singura „înfrângere" semnificativă din cariera sa.

Între volumele care au marcat revenirea lui Tudor Arghezi în viaţa literară românească este şi „Stihuri pestriţe" (Editura Tineretului, 1957, cu ilustraţii de Perahim), o ediţie masivă, apărută în condiţii grafice şi editoriale de excepţie (un exemplar de lux, extrem de bine conservat, se află în *Arhiva şi biblioteca Ion C. Rogojanu* – n.a.).

Volumul, structurat în şase părţi, distincte ca *şi conţinut şi linie ideatică* (de unde şi titlul, oarecum în răspăr!), reprezintă o *adaptare* a operei argheziene la vremurile noi, conţinând, inevitabil, şi suficiente concesii şi reverenţe făcute noii puteri.

Ne referim aici în special la părţile a V-a şi a VI-a, unde găsim un aspru pamflet liric la adresa fostului regim şi, în special, a monarhiei. Partea cu adevărat valoroasă a acestei cărţi, *pestriţă* din toate punctele de vedere, o reprezintă însă revigorarea fabulei ca gen liric, pornind de la modelele celebre şi ajungând în zilele noastre. Poemul *Fabula fabulelor* este cu adevărat o *parabolă literară,* în care fabula ţine loc de morală publică („Ea poate fi când poezie, când surâs, când pişcătură / După cum se-ntoarce acul şi izvoadele te fură"). Făcând cuvenita concesie literaturii ruse („Prefaţă la *Fabulele* lui Krilov"), T. Arghezi compune şi câteva fabule originale, cu substrat social, cea mai cunoscută fiind *Cuiul* („Nici un om nu înţelege / Cuiul ţeapăn cum să lege / Fără funii şi curele / Scândurile între ele. / Năzdrăvanul şi golanul / Îl înfipse cu ciocanul."). În binecunoscutul stil arghezian, nu lipsesc nici aluziile politice (e drept, cu referire la vechiul regim, dar cine pricepe fabula „citeşte" şi printre rânduri). Poemul *Foaie verde de Paris,* scris parcă la comandă, e mai actual decât oricând: „Într-adins ori din greşeală / Prin Paris trecea Păcală / În iţari, cu traistan băţ / Se brodi pe la ospăţ... Eu v-aş ura doar atât: / Să vi se oprească-n gât..."

Cu precizarea că volumul este ilustrat de Perahim (Jules Perahim, 1914-2008), în cunoscutul stil al epocii putem spune că „ultima bătălie" literară a lui Arghezi nu a fost cea cu contemporanii, ci cu posteritatea. Iar pe acest teren, *contrariile argheziene,* care l-au călăuzit atât de bine în viaţă, se pare că nu-i mai sunt de ajutor.

(*CRONICAR*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

IN MEMORIAM

Ion LUCIAN (1924-2012)

"Peste blestem şi ură – Excelsior"

În mesajul său, cu ocazia Zilei Internaționale a Teatrului, maestrul Ion Lucian spunea că teatrul a pierdut definitiv complicitatea cu marele public. Din fericire, există inca un loc unde această complicitate a rămas nealterată - lumea teatrului pentru copii.

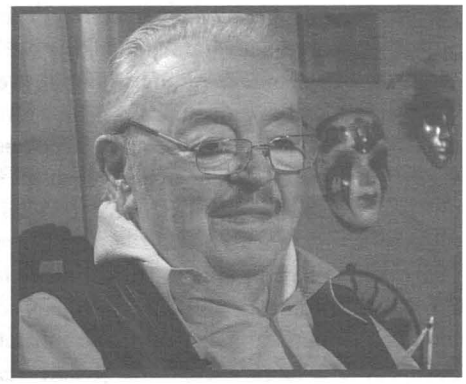

"Teatrul a pierdut definitiv complicitatea cu marele public. De mii de ani de când există, a rezistat tocmai pentru că a fost complice cu publicul. A avut ascendență față de celelalte arte, pentru că ea comunică direct cu publicul. Pe scenă, el găsea răspunsurile, întrebările, îndoielile. Teatrul era pentru spectatorul dinainte de '89 un enorm suport moral, locul unde se refugia, unde își găsea motivele de speranță, de viață, de încredere. Există un loc unde această complicitate a rămas nealterată. Acest fenomen s-a petrecut în lumea teatrului pentru copii, deşi ne aflăm în epoca internetului", spunea Ion Lucian, directorul şi fondatorul Teatrului Excelsior.

ION LUCIAN:
Miturile copilăriei nu trebuie demolate

"Când s-a dărâmat clădirea veche a Teatrului Excelsior, toți au venit la mine speriați, părinți, copii, să mă întrebe: ei unde or să se mai ducă? I-am liniştit. Că au unde să vină. Ei nu pot renunța la teatru, pentru că aici e singurul loc unde se joacă cinstit. Adică exact pentru ceea ce eu am fost de multe ori criticat. Că sunt retrograd, conservator, învechit. Însă, eu tot timpul am fost credincios unei opinii ale mele: miturile copilăriei nu trebuie demolate. Este foarte important ca miturile copilăriei să fie redate aşa cum au fost ele. Am un exemplu foarte sugestiv. În spectacolul meu «Frumoasa şi Bestia» am distribuit în rolul personajului negativ pe cea mai frumoasă actriță din teatru, iar în rolul Frumoasei, o actriță solară, senină. La sfârşitul spectacolului, copiii strigă la actrița frumoa-să: «urâto!» Au înțeles că frumusețea nu e un atribut exterior. Pe acest principiu am activat şapte ani la Teatrul «Ion Creangă» şi 20 de ani la Excelsior.

Am convingerea că această interactivitate foarte umană a depăşit tehnicitatea internetului. Au realizat căldura sufletească atunci când i-au văzut pe actori vehiculând umanitatea. Foarte frumos a exprimat acest lucru un copil din Italia: «Am văzut poveşti jucate de oameni vii. M-am săturat de batista televizorului şi de cearceaful cinematografului. Am văzut oameni vii». E una dintre cele mai frumoase explicații ale tandreței. Aşa cum îmi place mie să spun, Teatrul Excelsior se adresează unui public cu vârsta cuprinsă între 3 şi... 103 ani. Viziunea marelui nostru poet Alexandru Macedonski şi-a găsit, peste timp, materializarea în acest lăcaş, pe care ni-l dorim o Citadelă a Artelor Spectacolului. Într-un poem al lui Macedonski, intitulat «Excelsior» (iată de unde vine numele teatrului), ultimele lui versuri mi se par premonitorii: «O! cer, natură,/ O! Dumnezeu, mister albastru,/ M-ai ridicat peste dezastru,/ Peste blestem şi ură».

Florin CONSTANTINIU (1933-2012)

Un Om Mare al istoriografiei româneşti

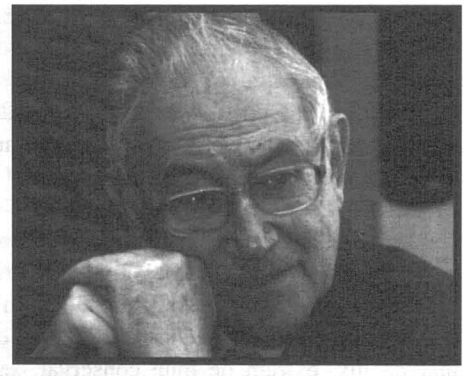

În seara de vineri, 13 aprilie 2012, Vinerea Mare, s-a stins în Bucureşti cel care a fost dascăl şi povățuitor al mai multor generații, academicianul Florin Constantiniu. Tocmai împlinise 79 de ani. A fost înmormântat cu salve si onoruri militare, luni, 16 aprilie, a doua zi de Paşti. Slujba a fost oficiată de preotul capelei ortodoxe a Cimitirului Militar Ghencea III. De asemenea, a slujit arhimandritul Timotei Aioanei, exarh cultural al Arhiepiscopiei Bucureştilor şi mare exlesiarh al Catedralei Patriarhale, care a ținut în nume personal să participe şi care, la sfârşit, a rostit un frumos cuvânt în care a explicat că în aceste zile de după Înviere, slujba este una specială, de triumf, de Înviere, de biruință, iar defunctul se va duce la Stăpânul nostru, al tuturor, inclusiv al istoricilor. A rostit un necrolog, în care a evocat personalitatea marelui istoric, acad. Ştefan Ştefănescu. Un cuvânt de regret a fost trimis şi de istoricii din Chişinău.

Profesorul nefiind o „vedetă", un „vip", în proasta accepțiune de acum, nefiind unul care să creeze audiență tv – deşi era un neasemuit orator şi un om cu o cultură vastă- mijloacele de informare în masă nu au fost prezente. Mă refer aici în special la TVR. Nici măcar fotoreporteri nu au fost de la publicațiile culturale. În afara portalului *ZiaristiOnline.Ro*, mai nimeni nu a evocat personalitatea marelui istoric si roman, mai nimeni nu a relatat nimic de la inmormantare.

Dumnezeu să-l odihnească în rând cu drepții! *(F.Ş.)*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Gânduri la despărţire

Am vorbit cu academicianul Constantiniu pentru ultima oară la telefon pe 8 aprilie, care, coincidenţă, era şi ziua sa de naştere, iar anul acesta au fost şi Floriile (Intrarea Domnului în Ierusalim), ziua noastră onomastică. La finalul convorbirii mi-a zis: *„Noi ne vedem săptămâna viitoare..."* Ne-am urat cu aceeaşi căldură „La mulţi ani !"

Şi, acum, iată o scriere mai veche, tot despre academicianul Florin Constantiniu:

"Într-una din frumoasele zile de septembrie 2002, pe când scotoceam şi eu prin arhive cotrocite, aveam să-l cunosc pe istoricul Florin Constantiniu, un om care avea să-mi schimbe viaţa.

Era după-amiaza, terminasem munca şi mă refugiasem în clădirea Arhivelor Naţionale, aşezată peste drum de Cişmigiu, pe care-o admirasem de multe ori şi care mă atrăgea ca un magnet. A venit şi ziua să ajung acolo. Îmi căutam obârşiile familiei şi ale satului meu natal aşezat la sprânceana munţilor. Îl ştiam pe domnul academician din scrieri şi dintr-o singură apariţie la TVR. Aveam să aflu după aceea că nu agrea apariţiile în mass-media şi „vedetele" de televizor. A fost îndeajuns ca acest om să exercite asupra mea un magnetism şi o influenţă pe care n-aş fi crezut-o. Biata mea înclinare spre cunoaşterea istorică mi-a ataţat-o. Nu-i vorbă, „îl cunoscusem" până atunci din acea „O istorie sinceră a poporului român" şi dintr-o cărticică închinată reformatorului Constantin Mavrocordat. Eram la sala de studiu şi am îndrăznit să-l salut în şoaptă, cu spaimă să nu deranjez. În ciuda înfăţişării mele – eram îmbrăcat neglijent, cu plete şi cercel în ureche – m-a întrebat ce anume cercetez. „Probabil că aşa face cu toţi", mi-am zis atunci, neîncrezător că unul ca el mă bagă în seamă. I-am mărturisit că sunt ofiţer, ceea ce nădăjduiesc şi eu că l-a surprins plăcut, având în vedere că a fost fiu de ofiţer al Armatei Române.

Au trecut anii. Ajutorul dumnealui a venit întotdeauna. Dacă am împlinit şi eu câte ceva, pe acest tărâm adesea nebătătorit, acestui Om Mare îi datorez aproape totul. Dacă-am făcut şi eu ceva bun, pe ici, pe colo, pentru neamul meu, am împlinit şi datorită acestui om care m-a influenţat pentru tot restul vieţii, a rămas un reper greu de egalat şi mi-a fost ca un al doilea tată, ca un părinte bun.

Fiu de ofiţer al Armatei Române, născut la 8 aprilie 1933, şi-a purtat copilăria prin mai multe garnizoane, după cum au fost vremurile. E mândru de fiul său, Laurenţiu, care-i calcă pe urme. Ne spunea că nu mai avem acea idee de forţă, călăuzitoare, care mută munţii şi mobilizează o naţiune în vremuri de restrişte. Au avut-o personalităţile de la răscruci de istorie şi uneori academicianul meu se ceartă într-un fel cu poporul român, dar noi nu trebuie să-l judecăm pentru asta, ci să-l ascultăm. Cunoscând istoria şi ducându-şi zilele prin mai multe regimuri politice, a văzut starea ţării de la înălţimea ştiinţei şi experienţei sale de netăgăduit. Ştie. Judecă. Trăieşte. Suferă. Simte. Se revoltă. Admiră curajul, sinceritatea, loialitatea, patriotismul luminat.

Altruist până-n măduva oaselor, la cei peste 70 de ani, academicianul Constantiniu nu nădăjduia la o sănătate mai bună, ci la o însănătoşire a ţării. Credea că metehnele trecutului, adânc înrădăcinate, se pot pierde în noianul de bunătate românească.

Academicianul Constantiniu, pe care eu îl aşez la categoria „Mari Români" a locuit într-un modest apartament, unde mai era şi deranjat. Telefon nu mai avea demult. Îl deranjau bătrâneţile dar si prea mulţi care-i cereau să le certifice într-un fel munca, să le scrie o prefaţă. Nu mai avea timp. ..."

Dr. Florin ŞINCA

AUTORII ACESTUI NUMĂR
AUTHORS IN THIS ISSUE

Vartan ARACHELIAN, *jurnaliste*

Anne Marie AUSTENFELD, *University of Freiburg, Switzerland*

Nicolae CONSTANTINESCU, *ethnologiste*

Georgeta FILITTI, *historian*

Paul GRIGORIU, *Central Pedagogical Library*

Ionel IONITA, *historian*

Ion PETRESCU. *military analiste*

David REU, *filmmaker*

Paula ROMANESCU, *writer*

Cristian SCARLAT, *historian*

Nicolae STAN, *Central School of Bucharest*

Virgiliu Z. TEODORESCU, *historian*

Gheorghe VLADUTESCU, *Romanian Academy*

Alexandru Lucian VOINEA, *National College of Baia Mare*

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Textele primite în vederea publicării, în variantă tipărită şi electronică, se redactează în Word, font Times New Roman, corp de literă 12, cu spaţiu de un rând şi jumătate, având maximum 8 pagini.

Articolele trebuie să fie însoţite de bibliografie, precum şi de un rezumat şi cuvinte-cheie în limba engleză.

Textele trebuie să respecte normele ortografice academice, conform *Dicţionarului Ortografic, Ortoepic şi Morfologic al Limbii Române*, ediţia a II-a, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005.

Redacţia îşi rezervă dreptul de a interveni asupra inadvertenţelor de formă într-un mod care să nu afecteze fondul textului.

SURSELE UTILIZATE ÎN ACEST NUMĂR

Pentru ilustrarea acestui număr au fost folosite următoarele surse, cum urmează: *http://ro.wikipedia.org; http://dacoromanica.ro; http://www.adevarul.ro; http://www.livius.org; http://blogomata.wordpress.com; http://oradereligie.wordpress.com; http://jurnaldeistoric.wordpress.com; http://www.presamil.ro; http://ramaniamyblog.wordpress.com; http://www.ghimpele.ro; http://stiribasarabia.blogspot.ro; http://www.spri.cam.ac.uk; http://paginadefolos.blogspot.ro*

După caz, sursele utilizate de autori au fost semnalate direct în textele publicate.

Mulţumim pe această cale colaboratorilor şi prietenilor revistei care ne-au pus la dispoziţie, cu titlu gratuit, documente iconografice în vederea ilustrării unor articole de specialitate.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CATALOG

Cărţi noi, primite la redacţie

Ionel NECULA, ***Cioran. Concepte şi idei fundamentale***, Râmnicu Sărat, Editura Rafet, 2012, 154 p.

Emil Cioran a surprins bine, poate şi sub ***influenţa trăiristului*** *Nae Ionescu, noile tendinţe din filosofie şi s-a integrat acestui trend de gândire. Mulţi gânditori, iar Bergson devenise un fel de port-drapel al tendinţei, priveau raţiunea ca pe o mică insuliţă, aflată în mijlocul unui ocean de iraţionalitate. Vechea antiteză dintre viaţă şi teoriile despre ea deveniseră un derivat al opoziţiei dintre raţional şi iraţional...*

Ionel NECULA, ***Ion Petrovici. Recurenţe***, Ploieşti, Editura Premier, 2011, 122 p.

Ion Petrovici a optat pentru o filosofie în egală măsură cosmocentristă şi antropocentristă, în care obiectivitatea, realitatea în totalitatea ei, Eul care o procesează raţional se conjugă şi se complinesc reciproc şi productiv. Credea în valoarea omului, în alcătuirea lui dual şi-n capacitatea lui de a se elibera de sclavia ***instinctelor fatale****. Înţelegea disciplina metafizicii ca ştiinţă a suprasensibilului, a transcendenţei şi a intuiţiei...*

Ionel NECULA, ***Eminescu în tentaţii metafizice***, Râmnicu Vâlcea, Editura Rafet, 2012, 142 p.

Rar se întâmplă în istorie ca o comunitate etnică să beneficieze de clarvederea unei personalităţi providenţiale care să-i descifreze aşa de exact specificul, liniile configurative, destinul şi menirea în lume, cum a făcut-o, în cazul nostru, Eminescu. Era cel mai indicat ca să se implice într-un astfel de demers, şi cel mai sigur de reuşită. Prea era bine clădit spiritualiceşte, prea îşi iubea cu ardoare ţara şi poporul şi prea era înalt azimutul în care se fixase, pentru a nu-şi forma o imagine largă şi de perspectivă asupra societăţii româneşti.

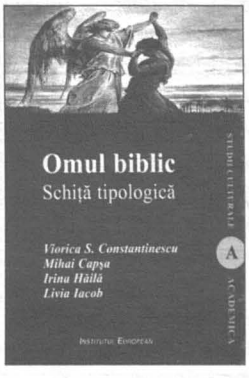

Viorica S. CONSTANTINESCU, Mihai CAPŞA, Irina HĂILĂ ş.a., ***Omul biblic. Schiţă tipologică***, Cuvânt înainte de Livia Iacob, Iaşi, Institutul European, 2012, 216 p.

Una din ideile care ne-au inspirat a fost aceea că, într-o actualitate a globalizării şi a uniformizării fără precedent şi la toate nivelurile umanului, esenţa Bibliei *s-a îndepărtat, în multe privinţe, de modul ei tradiţional de înţelegere, prin desprinderea corpusului propriu-zis de texte de funcţia sa socio-educativă pe care au îndeplinit-o secole de-a rândul. Şi chiar este astăzi, în chip fals, dacă nu cumva pe alocuri voit maliţios, suprapusă, de anumite laturi ale blocului mass-media, peste concepţia noastră postmodernă de literatură.*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

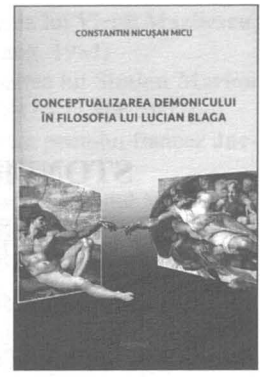

Constantin NICUȘAN MICU, ***Conceptualizarea demonicului în filosofia lui Lucian Blaga*****,** Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2012, 322 p.

Marele Anonim, în viziunea blagiană, a statutat obținerea adevărului integral numai prin actul transcenderii, act accesibil doar parțial omului aflat într-o permanentă desăvârșire prin creație pe pământ. „Principiul conservării misterelor", instituit în lume de Marele Anonim este divin și demonic și reprezintă premiza fundamentală a esenței umane.

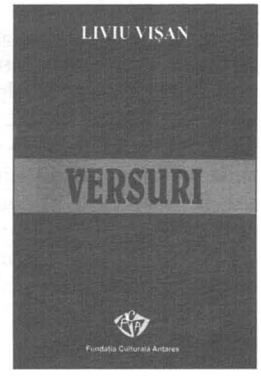

Liviu VIȘAN, ***Versuri*****,** Galați, Fundația Culturală Antares, 2012, 248 p.

Cap de poet, decapitat în bronz... / - Și câte elegii ai scris Bătrâne? / - Onze! (De vorbă cu Nichita Stănescu*, București, iarna, peste drum de Casa Vernescu*)

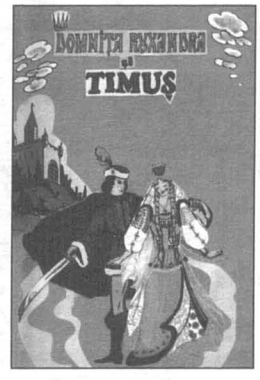

Olga ANDRICI, ***Domnița Ruxandra și Timuș. O poveste de iubire pe valurile istoriei*****,** București, S.C. Tipar-Areca SRL, 2012

Să răsfoim deci împreună paginile istoriei, să întoarcem înapoi filă cu filă, tot înapoi-mereu, până ajungem în secolul al XVII-lea, atât de îndepărtat de noi. Și pe măsură ce ne teleportăm în acele vremi, ne apare decorul de atunci. Țara Moldovei noastre, înfloritoare și roditoare, simțim parfumul florilor de tei și ne și năpădește auzul dangătului clopotelor mănăstirilor, când de jale, când de bucurie, în ale căror sunete deslușim parcă suspinele sau clopoțeii de argint ai râsului domniței Ruxandra.

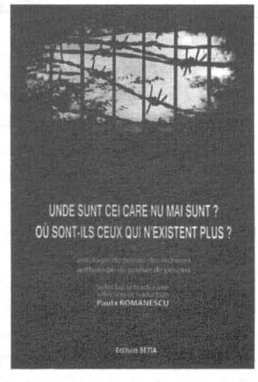

Paula ROMANESCU, ***Unde sunt cei care nu mai sunt? / Où sont-ils ceux qui n'existent plus?, Antologie de poezie din închisori / Anthologie de poésie de prisons*****,** coperta și ilustrații de Adina Romanescu, București, Editura Betta, 2012

Cei care ne-au vrut răul n-au putut ucide „corpul moral" – impenetrabil *al țării pe care-l iubea Eminescu și atunci l-au îngropat. Neștiind că ființa lor plecată-n veșnicie atât de demn s-a transformat, într-o singură noapte într-un izvor subteran de curățenie sufletească și care curge și azi lin, în șoaptă, ca o slujbă veșnic murmurată pentru acest pământ. Izvorul acesta de cinste și senin sufletesc susură imperceptibil, zvâcnind neștiut de nimeni la tâmpla țării* **(Dan Puric)**

Rubrică realizată cu sprijinul colaboratorilor

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

Sanctuarele geto-dacice (II)

David REU,
cineast

STONEHENGE - ANGLIA

Să aruncăm o privire succintă asupra celui mai impresionant monument al genului din Europa şi din lume – Sanctuarul Megalitic de la Stonehenge, Anglia.

Un cerc alcătuit din 56 gropi, plombat, în care probabil au fost fixaţi cândva stâlpi masivi de lemn. Cea de a treia structură, pornind din exteriorul spre centrul monumentului megalitic de la Sonehenge, este format din 30 de gropi în care se presupune a fi fost cândva 30 stâlpi de lemn. Această structură are forma unei spire deschise al cărei capăt interior începe printr-o groapă situată cu mare precizie pe axa dreptunghiului format de Pietrele de Popas şi se termină prin cea de a 30-a groapă. În planurile oficiale această structură este notată prin simbolul Y. A patra structură este asemănătoare cu prima. Numărul total al găurilor de stâlpi din structura Z – aşa se desenează ea în planurile oficiale – ar fi de 29. - A cincea structură, privind construcţia de la Stonehenge de la exterior spre centru, este ceea ce se poate numi, în sensul cel mai direct, elementul esenţial, megalitic al construcţiei. Este alcătuită din 30 blocuri de piatră, numită fiind de specialişti „Cercul Sarsen". Blocurile monolitice, cântărind chiar şi peste 20 tone, erau legate sus, în perechi, prin intermediul unor gigantice lespezi fasonate după o tehnică specifică mai curând tâmplăriei decât pietrarilor; cepi în pietrele verticale, găuri perfecte pentru îmbucarea cepilor în cele orizontale, precum şi perfecta şlefuire a capetelor legăturilor aşa încât să pară a se continua una pe alta. În total deci se formau 15 „triliţi" (trei pietre). A şasea structură, situată în interiorul Cercului Sarsen, constituia aşa-zisul *Cerc al Pietrelor Albastre*, fiind formată din 59 pietre. - A şaptea structură are forma unei semielipse cvasiperfecte şi era alcătuită din 5 perechi de triliţi de genul celor descrişi pentru Cercul Sarsen. Deci ar fi vorba de un număr de 10 blocuri verticale, unite între ele două câte două.

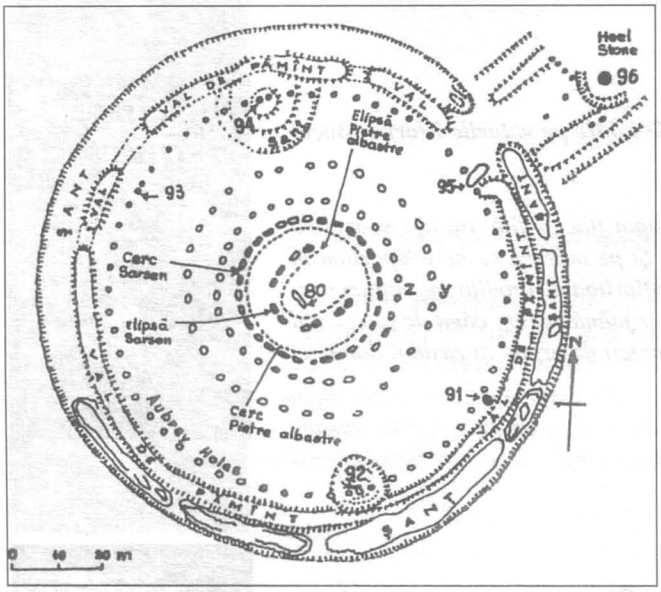

Planul sanctuarului megalitic de la Stonehenge (Anglia) (după J.E. Wood) Plan of Stonehenge (vezi foto):

Aubrey holes: – cerc alcătuit din 56 gropi;

Y: – cerc deschis alcătuit din 30 gropi;

Z: – cerc deschis alcătuit din 29 gropi;

Cerc Sarsen: – structura conţinând 30 megaliţi legaţi în 15 perechi prin intermediul a 15 blocuri de rocă Sarsen;

Cerc pietre albastre: – structură alcătuită din 59 pietre albastre (a se vedea suma gropilor din Y şi Z, desfiinţate cu ocazia amplasării acestui element al sanctuarului);

Elipsă Sarsen: – structură alcătuită din 10 blocuri megalitice reunite câte două prin intermediul câte unui bloc Sarsen;

Elipsă pietre albastre: – structură formată din 19 pietre albastre;

91; 92; 93; 94; 95; 96 – blocuri verticale de piatră cu orientare astronomică şi cu funcţii de redistribuire a elementelor numerice în serii de ordin funcţional.

Trebuie remarcat că, graţie intervenţiei unor savanţi din domeniul astronomiei şi matematicii, cercetările asupra Sanctuarului de la Stonehenge au demonstrat existenţa unor orientări astronomice clare, cum ar fi răsăritul şi apusul solstiţial al Soarelui şi chiar răsăritul şi apusul Lunii în anumite condiţii, dar au mai fost relevate şi unele aspecte de matematică astronomică şi calendaristică.

După cum am arătat, durata unei lunaţii medii este de 29,53 zile. Aceasta înseamnă că primitivii nu puteau niciodată să exprime o lunaţie cu ajutorul numerelor întregi de zile, dar pentru că 2 lunaţii medii ar totaliza 59 zile, se înţelege că pentru ei ar fi fost mult mai uşor să considere în mod alternativ lunaţiile ca având 29 şi 30 zile. Sau, pentru simplificare, se putea admite că 2 lunaţii totalizează 59 zile. O asemenea practică este în mod cert reflectată de modul de alcătuire a spiralelor de gropi Y şi Z, a cercului X şi a semielipsei cu 10 blocuri verticale: stâlpii din gropile Y – 30 la număr – puteau servi la determinarea numărului zilelor din lunaţiile lungi, cei din gropile Z puteau servi la determinarea următoarelor 29 de zile; iar dacă se întâmpla cumva ca luna să nu aibă 29 ci 30 zile, ca şi cea anterioară, nu rămânea decât să se considere că a fost itinerat marcatorul tot pe structura Y. Pentru lunaţia următoare se putea prevedea în mod sigur că va avea 29 zile, astfel încât, dacă numărarea zilelor se încheia pe structura Y, ea era reluată în orice situaţie pe structura Z. Per total, după 10 lunaţii se însumau 295 zile, ceea ce conducea la asigurarea certitudinii asupra prognozelor privind sărbătoarea de compensare. Faptul că lunaţiile difereau ca durată, dar că, în principiu, luate câte 2, ele totalizau 59 zile, a determinat cu siguranţă legarea în perechi a blocurilor ce se semnificau în lunaţii. În acest fel, în incita cu 10 blocuri se obţin 5 perechi, iar în cea cu 30 blocuri – l5 perechi, fiecare pereche de blocuri având semnificaţia de 2 lunaţii exprimate ca 59 de zile întregi.

Cercetările arheologice demonstrează că, o dată cu desfiinţarea spiralelor Y şi Z formate din stâlpi de lemn, au fost plantate *59 pietre albastre* în cercul aflat în interiorul cercului de triliţi Sarsen. Acum ar trebui să mai stabilim ce este cu semielipsa de pietre albastre.

Fiind vorba de un calendar lunar, unde lunaţiile se determină cu mare precizie în zile, cele 19 pietre albastre nu pot să apară decât în legătură *cu ciclul metonian de 19 ani solari*, când Luna revine la faza de referinţă într-un moment în care astrul îşi reia şi poziţia de pe cer care să o plaseze într-o anumită constelaţie sau în vecinătatea unei stele de referinţă. Adică este practic vorba de o asemenea revenire a Lunii în faza de referinţă încât fenomenul să aibă loc în exact aceiaşi zi a anului unui calendar solar bine structurat.

Aşa cum am arătat din prezentarea monumentului, în prima structură au fost identificate 56 gropi (Gropile lui Aubrey). Pentru a înţelege ce semnificaţie ar avea aceste gropi în contextul datelor de mai sus, este suficient să observăm că unui „pachet" de 2 lunaţii, aşa cum se pare a fi fost modelat timpul lunar prin seriile de 10 şi de 30 de megaliţi, i-ar fi corespuns, în planul unui calendar solar cu luna de 4 săptămâni, un total de: 4 x 7 + 4 x 7 = 28 + 28 = 56 zile.

Fragment din volumul: *Pietrele dacilor socotesc,*
Bucureşti, Editura Biblioteca Bucureştilor, 2011

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CALENDAR CULTURAL

aprilie 2012

- *aprilie 1822.* 190 de ani de la redactarea, de către reprezentanții boierimii moldovene, a **"Constituției cărvunarilor"**, prin care propuneau o serie de reforme ce vizau modernizarea instituțiilor statului
- *1 aprilie 1874.* 165 de ani de la nașterea compozitorului **Gavriil Musicescu** (1847-1903)
- *1 aprilie 1887.* 125 ani de la nașterea lui **Leonard Bloomfield**, lingvist american, creatorul școlii structuraliste descriptive (1 apr. 1887 - 18 apr. 1949)
- *1 aprilie 1922.* 90 de ani de la apariția, la Craiova, a revistei lunare literare și artistice **"Flamura"**, până în mai 1928
- *1 aprilie 1942.* 70 de ani de la nașterea prozatoarei **Gabriela Adameșteanu**
- *1 aprilie 1962.* 50 de ani de la moartea pictorului **Camil Ressu** (28 ian. 1880 - 1 apr. 1962)
- *1 aprilie 1957.* 55 de ani de la înființarea **Muzeului Literaturii Române**
- *2 aprilie.* **Ziua Internațională a Cărții pentru Copii**
- *2 aprilie 1877.* 135 de ani de la nașterea lui **Tiberiu Brediceanu**, compozitor, folclorist (2 apr. 1877 - 19 dec. 1968)
- *2 aprilie 1957.* 55 de ani de la moartea lui **Nicolae Ciorănescu**, matematician (28 martie 1903 - 2 apr. 1957)
- *2 aprilie 1872.* 140 de ani de la moartea lui **Sammuel Finley Morse**, inventator și pictor american (27 apr. 1791 - 2 apr. 1872)
- *3 aprilie 1862.* 150 de ani de la moartea lui **Sir James Clark Ross**, explorator britanic, a descoperit "Țara Victoria" și a stabilit poziția polului magnetic de Nord (15 apr. 1800 - 3 apr. 1862)
- *3 aprilie 1682.* 330 de ani de la moartea lui **Bartolome Esteban Murillo**, pictor spaniol (1 ian. 1618 - 3 apr. 1682)
- *4 aprilie 1907.* 105 de ani de la nașterea lui **Coriolan Drăgulescu**, chimist (4 apr. 1907 - 1 iun. 1977)
- *4 aprilie 1917.* 95 de ani de la nașterea lui **Valeriu Ciobanu**, poet, folclorist, istoric literar (4 apr. 1917 - 21 dec. 1966)
- *4 aprilie 1932.* 80 de ani de la nașterea cineastului rus **Andrei Tarkovski** (4 apr. 1932 - 28 dec. 1986)
- *4 aprilie 1992.* 20 ani de la moartea lui **Vintilă Horia**, poet, prozator, eseist (18 dec. 1915 - 4 apr. 1992)
- *4 aprilie 1872.* 140 de ani de la nașterea lui **Henry-Felix Bataille**, poet și dramaturg francez (4 apr. 1872 - 2 mart. 1922)
- *5 aprilie 1732.* 280 de ani de la nașterea lui **Jean-Honoré Fragonard**, pictor francez (5 apr. 1732 - 22 aug. 1806)
- *5 aprilie 1932.* 80 de ani de la nașterea scriitorului **Fănuș Neagu** (m. 24 mai 2011)
- *5 aprilie 1932.* 80 de ani de la organizarea **Muzeului Etnografic din Cluj**
- *6 aprilie 1907.* 105 de ani de la nașterea lui **Bogdan Amaru**, prozator, dramaturg, eseist (6 apr. 1907 - 27 oct. 1936)
- *7 aprilie 1947.* 65 de ani de la nașterea scriitorului **Petru Poantă**
- *8 aprilie 1647.* 365 de ani de ani de la moartea cronicarului **Grigore Ureche** (1590 - 8 apr. 1647)
- *8 aprilie 1927.* 85 de ani de la nașterea compozitorului **George Grigoriu** (8 apr. 1927 - 23 feb. 1999)
- *9 aprilie 1882.* 130 de ani de la moartea lui **Dante Gabriel Rossetti**, pictor, poet englez (12 mai 1828 - 9 apr. 1882)
- *9 aprilie 1882.* 130 de ani de la nașterea lui **George Niculescu-Basu**, artist de operă (9 apr. 1882 - 19 oct. 1964)
- *10 aprilie 1912.* 100 de ani de la nașterea teologului, arhimandrit **Ilie Cleopa** (1912-1998)
- *10 aprilie 1847.* 165 de ani de la nașterea lui **Joseph Pulitzer**, ziarist american (10 apr. 1847 - 29 oct. 1911)
- *10 aprilie 1897.* 115 ani de la nașterea lui **Gheorghe Zane**, economist și istoric, membru al Academiei Române (10 apr. 1897- 1978)
- *11 aprilie 1942.* 70 de ani de la nașterea lui **Virgil Mazilescu**, poet și traducător (11 apr. 1942 - 13 aug. 1984)
- *11 aprilie 1907.* 105 de ani de la moartea lui **Simion Marian Florea**, etnograf, folclorist (1 sept. 1847 - 11 apr. 1907)
- *11 aprilie 1977.* 35 de ani de la moartea poetului francez **Jacques Prévert** (4 feb. 1900 - 11 apr. 1977)
- *12 aprilie 1457.* 565 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei a domnitorului **Ștefan cel Mare și Sfânt** (1457)
- *14 aprilie 1932.* 80 de ani de la emiterea **Legii pentru Organizarea Bibliotecilor și Muzeelor Publice în Municipii, Comune Urbane și Rurale**
- *15 aprilie 1452.* 560 de ani de la nașterea lui **Leonardo da Vinci**, savant, pictor și sculptor italian (15 apr. 1452 - 2 mai 1519)
- *16 aprilie 1927.* 85 de ani de la nașterea lui **Radu Zvorișteanu**, violonist, dirijor
- *17 aprilie 1897.* 115 ani de la nașterea lui **Thornton Niven Wilder**, scriitor american (17 apr. 1897 - 7 dec. 1975)
- *18 aprilie.* **Ziua Internațională pentru Conservarea Monumentelor**
- *19 aprilie 1882.* 130 de ani de la moartea naturalistului britanic **Charles Darwin** (12 feb. 1809 - 19 apr. 1882)
- *20 aprilie.* **Ziua Internațională a Presei Libere**
- *20 aprilie 1492.* 520 de ani de la nașterea lui **Pietro Aretino**, poet și scriitor italian (20 apr. 1492 - 21 oct. 1556)
- *21 aprilie 1882.* 130 de ani de la moartea filosofului **Vasile Conta** (15 nov. 1845 - 21 apr. 1882)
- *22 aprilie 1707.* 305 de ani de la nașterea lui **Henry Fielding**, scriitor englez (22 apr. 1707 - 8 oct. 1754)
- *22 aprilie 1927.* 85 de ani de la apariția volumului de versuri ***Cuvinte potrivite*** **de Tudor Arghezi**
- *22 aprilie 1927.* 85 de ani de la nașterea compozitorului **Pascal Bentoiu**
- *22 aprilie 1897.* 115 ani de la moartea lui **Ion Ghica**, scriitor, economist, om politic (12 aug. 1816 - 22 apr. 1897)
- *23 aprilie 1922.* 90 de ani de la nașterea lui **Pavel Chihaia**, scriitor, istoric de artă
- *23 aprilie.* **Ziua Bibliotecarului din România**
- *23 aprilie.* **Ziua Mondială a Cărții și Drepturilor de Autor**
- *25 aprilie 1932.* 80 de ani de la nașterea lui **Alain Besançon**, scriitor, istoric francez
- *25 aprilie 1472.* 540 de ani de la moartea lui **Leon Battista Alberti**, arhitect, pictor, sculptor și scriitor italian (18 feb. 1404 – 25 apr. 1472)
- *26 aprilie 1922.* 90 de ani de la nașterea lui **Ștefan Augustin Doinaș**, poet, eseist, prozator și traducător, membru al Academiei Române (1922-2002)
- *26 aprilie.* **Ziua Mondială a Proprietății Intelectuale**
- *27 aprilie 1872.* 140 de ani de la moartea lui **Ion Heliade Rădulescu** (6 ian. 1802 - 27 apr. 1872)
- *27 aprilie 1882.* 130 de ani de la moartea lui **Ralph Waldo Emerson**, poet, eseist american (25 mai 1803 - 27 apr. 1882)
- *27 aprilie 1977.* 35 de ani de la moartea lui **Camil Baltazar**, poet, publicist și traducător (7 sept. 1902 - 27 apr. 1977)
- *29 aprilie 1927.* 85 de ani de la nașterea istoricului, filosofului **Virgil Cândea** (29 apr. 1927 - 16 feb. 2007)
- *30 aprilie 1897.* 115 ani de la **debutul lui Mihail Sadoveanu**, în ziarul umoristic "Dracul" din București, sub pseudonimul Mihai din Pașcani, cu schița *Domnișoara M. din Fălticeni*
- *30 aprilie 1777.* 235 de ani de la nașterea lui **Karl Friedrich Gauss**, matematician, fizician și astronom german (30 apr. 1777 – 23 februarie 1855)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR
Revistă lunară editată de Biblioteca Metropolitană Bucureşti
Monthly publication edited by the Metropolitan Library of Bucharest

sub auspiciile / *under the auspicies of*
Asociaţiei Bibliotecarilor şi Documentariştilor din România
Association of Librarians and Documentarists of Romania

Director de onoare / *Honorary Director*
Acad. Dinu C. GIURESCU, *Romanian Academy*

Consiliul ştiinţific / *Scientific Council*
Frédéric BARBIER
Directeur de recherche au CNRS (IHMC/ENS Ulm),
Directeur d'études à l'Ecole pratique des hautes études (conférence d'Histoire et Civilisation du livre)
Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU, *University of Bucharest*
Acad. Florin CONSTANTINIU, *Romanian Academy*
Dr. Georgeta FILITTI, *Historian*
Prof. univ. dr. Valeriu RÂPEANU, *University of Bucharest*
Dinu SĂRARU, *Writer*
Acad. Ştefan ŞTEFĂNESCU, *Romanian Academy*
Acad. Gheorghe VLĂDUŢESCU, *Romanian Academy*

Director / *Director*
Dr. Florin ROTARU
Director General al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti
General Director of Metropolitan Library of Bucharest

Director artistic / *Art Director*
Mircia DUMITRESCU
Universitatea Naţională de Arte din Bucureşti / *Bucharest National University of Arts*

Redactor-şef onorific / *Honorary Editor-in-Chief*
Ion HOREA, *Writers Union of Romania*

Redactor-şef / *Editor-in-Chief*
Dr. Marian NENCESCU

Colectivul redacţional / *Editorial Board*
Dr. Julieta ROTARU, Florin PREDA, Radu VLĂDUŢ (secretariat),
Cezar-Octavian DIŢĂ (tehnoredactare)

Redacţia şi Administraţia / *Office and Administration*
01354, Bucureşti, Str. Tache Ionescu Nr. 4, Sector 1, România
Tel./Fax: +40/021 539 65 00, 021 539 65 40, 021 316 36 25 (redacţia)
E-mail: bibliobuc@yahoo.com sau nencescu_marian@yahoo.com
Website: www.bibliotecametropolitana.ro / www.dacoromanica.ro

©Biblioteca Metropolitană Bucureşti
Această publicaţie poate fi reprodusă, sub orice formă şi prin orice mijloace,
doar în scopul informării, documentării, cercetării sau al recenzării ei.
This publication may only be reproduced, in any form or by any means,
for the purposes of information, documentation, research or review.

Revista apare lunar, cu texte în limbile română, engleză şi franceză,
şi publică anual volumul colectiv *Lucrările Simpozionului Internaţional*
CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, cu texte în limbile engleză şi franceză.
This monthly review comprises articles in Romanian, English, and French,
and yearly publishes the collective volume Proceedings of the International Symposium
THE BOOK. ROMANIA. EUROPE *including contributions in English and French.*

ISSN 1454–0487

TIPAR: COPERTEX

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

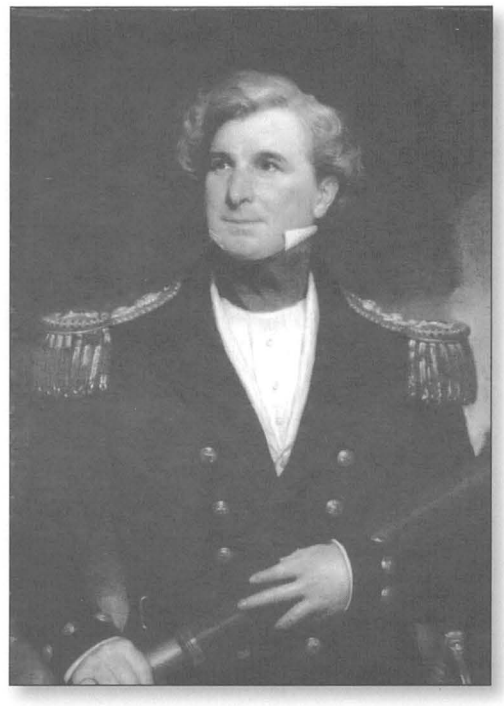

Sir JAMES CLARK ROSS

1800 – 1862

150 de ani de la moarte

The British Association for the Advancement of Science and the Royal Society of London supported his next voyage, as commander of an Antarctic expedition to study this magnetism in extreme southern latitudes. In September 1839, he sailed with two vessels, the "Erebus" and "Terror" for the southern hemisphere. The next three years were spent making geographical and magnetic observations. During the winter months he returned to Van Diemen's Land (Tasmania) and Australia. When he returned home from this very successful expedition in September 1843, he had discovered Victoria Land, McMurdo Sound, the Ross Sea, and the great Ross Ice Barrier.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

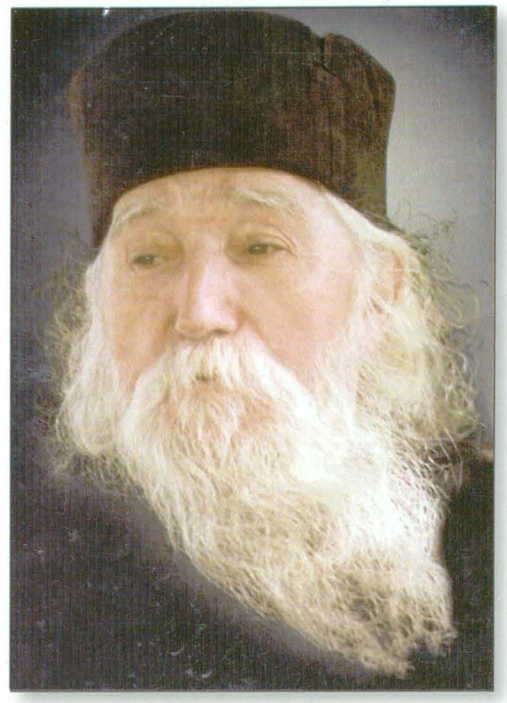

PĂRINTELE ILIE CLEOPA

1912 – 1998

100 ani de la naştere

Părintele Cleopa este considerat, pe drept cuvânt, unul din cei mai iscusiți duhovnici, sfetnici şi predicatori ai monahismului românesc contemporan. Viața sa interioară exemplară, de ascet şi sihastru consacrat, experiența sa în nevoința monahală, vastele sale cunoştinte scripturistice şi patristice de autodidact care te uimesc, memoria sa rar întâlnită, blândețea, dragostea sa de oameni, râvna pentru Dumnezeu şi cuvântul său hotărât, înțelept şi precis, unit cu darul frumoasei vorbiri în grai dulce moldovenesc, fac din Arhimandritul Cleopa Ilie o personalitate în spiritualitatea noastră ortodoxă. Credincioşii, numeroşii săi fii duhovniceşti, călugări şi mireni, îl socotesc ca fiind o binecuvântare a lui Dumnezeu pentru mănăstirile şi Biserica noastră.

Arhimandrit Ioanichie OLTEAN

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro